

FULL SYSSELSÄTTNING OCH SOLIDARISK LÖNEPOLITIK

Hundra år av ojämlikhet

– löner och löneutveckling efter klass och kön

Författare: Mats Larsson

Sverige har sedan 90-talet lidit av hög arbetslöshet och har idag vad som måste beskrivas som massarbetslöshet. Det är uppenbart att den förda ekonomiska politiken inte längre klarar att uppnå full sysselsättning. Det går inte heller att återgå till den politik som dominerade innan 90-talet.

Vad Sverige behöver är därför en ny ekonomisk politik som förenar full sysselsättning och rättvisa löner med dagens öppna ekonomi. Det är bakgrunden till att LO-kongressen 2012 beslutade att inleda projektet Full sysselsättning och solidarisk lönepolitik. Projektet ska resultera i en slutrapport till LOs kongress 2016 samt ett stort antal underlagsrapporter, varav denna är den första.

Det är min förhoppning att denna rapport liksom projektets fortsatta arbete ska bidra till den viktiga diskussionen om hur Sverige åter kan bli ett land med full sysselsättning och om hur den solidariska lönepolitiken kan moderniseras.

Karl-Petter Thorwaldsson

LOs ordförande

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	7
Inledning	10
Metod, dataunderlag och lönebegrepp	11
1 Lön efter klass och kön <i>Lönestruktur år 2012 efter klass, kön, sektor, ålder, yrke och region</i>	12
2 Löner år 1913–2012 <i>100 års löneutveckling efter klass och kön</i>	16
3 Löner år 2012–2032 <i>Löneutveckling kommande 20 år</i>	54
4 Lönespridning <i>Percentillöner år 1970–2011 360 000 låg- och höglönetagare</i>	59
5 Kvinnor och män <i>Nuvarande lönestruktur och 100 års löneutveckling</i>	79
6 Synen på löner och löneskillnader <i>Vad anses som rimlig lön, syn på löneskillnader och solidarisk lönepolitik</i>	93
7 Facklig anslutning <i>Facklig anslutning efter klass och kön år 1990–2013 LO-medlemmar år 1899–2013</i>	99
Referenser	110
Bilaga 1 Metod dataunderlag och lönebegrepp	111
Bilaga 2 Månadslön efter klass, kön och sektor	114

Förord

Hur stora skall löneskillnaden mellan tjänstemän och arbetare tillåtas bli? Inom industrin har lönegapet vuxit till runt 50 %. Inte sedan 1930-talet har löneskillnaderna mellan arbetare och tjänstemän varit så stort. Vill och kan LO-förbunden tillsammans förhindra en utveckling där arbetarna halkar efter?

Slopandet av kvinnolönerna var startskottet för minskningen av löneskillnaden mellan män och kvinnor. Efter 1980 har dock löneutjämningen stagnerat runt 90 % bland industriarbetare. De senaste 30 åren har nästan ingen utjämning ägt rum. För samtliga arbetare motsvarar kvinnors lön 88 % av männens lön. Hur ser LO-förbundens företrädare och medlemmar på detta? Kan förbunden med förnyad kraft enas om en gemensam framtida långsiktig lönepolitisk målsättning avseende löneskillnaderna inom LO-kollektivet?

Detta är den första lönepolitiska rapporten inom projektet Full sysselsättning och solidarisk lönepolitik (projektet). En rapport som blickar både framåt och bakåt i tiden, men som framförallt aktualiserar viktiga identitetsfrågor för fackföreningsrörelsen. En god överblick av lönestrukturernas utveckling i Sverige under de senaste 100 åren ger en viktig grund för det fortsatta lönepolitiska arbetet.

Rapporter skrivna inom LO har ofta, allmänhet eller beslutsfattare som huvudsaklig mottagare. Den här rapporten avviker från de normala mönstren och riktar sig primärt mot LOs medlemsförbund och dess företrädare. Vi vill skapa oss en bild av de långsiktiga lönepolitiska målen inom LOs medlemsförbund.

Från projektets sida är förhoppningen att rapporten ska utgöra ett gediget faktamaterial för den fortsatta debatten kring lönestrukturerna på svensk arbetsmarknad. Författaren ansvarar själv för rapportens innehåll och slutsatser. Rapporten ingår som ett underlag till projektet Full sysselsättning och solidarisk lönepolitik

En första fråga som riktas mot förbunden från projektet är hur stora löneskillnaderna på svensk arbetsmarknad ska tillåtas vara? I rapporten är det särskilt förhållandet mellan tjänstemän och arbetare som står i förgrunden. Rudolf Meidner, en av de lönepolitiska ingenjörerna bakom LOs solidariska lönepolitik sade i en intervju en gång att han ansåg att ingen på svensk arbetsmarknad ska tjäna mer än dubbelt så mycket som någon annan. Hans vision var alltså ett förhållande 1:2.

En andra fråga från projektet som riktas mot förbunden och dess företrädare avser löneskillnaderna inom LO-kollektivet, i synnerhet vad gäller relationen mellan kvinnligt och manligt dominerade yrkesgrupper. Hur stora ska löneskillnaderna inom arbetarkollektivet tillåtas vara? Från det att kvinnorna började etablera sig på arbetsmarknaden har LO och dess förbund arbetat för jämställda löner. De största framstegen skedde på 1960-talet när särskilda kvinnolönerna under en femårsperiod fasades ut från kollektivavtalen.

Projektets frågor till förbunden är inte nya. Redan under 1950-talet diskuterades många av dessa lönepolitiska frågor inom och mellan LOs medlemsförbund. Frågeställningarna finns inbyggda i den solidariska lönepolitiken. För uttalas en lönepolitisk tes om att lika lön ska råda för likartat arbete så följer även, motsatsvis, att olika lön ska utgå för olikartat arbete. Den lönepolitiska målsättningen är således inte att alla arbetare inom LO-kollektivet skall ha samma lön. Men var går gränserna? Vilka faktorer skall motivera att vissa grupper tjänar mer än andra? Finns det en rationell lönestruktur bortom den egna gruppens egna intressen?

En sak är hur det ser ut idag och hur jämlikheten har utvecklats. En annan sak att diskutera är hur löneskillnaderna bör se ut framöver. När det gäller den framtida utvecklingen så skissar Mats Larsson på ett antal scenarion.

När det gäller förhållandet mellan tjänstemännens och arbetarnas löner utmålas tre olika scenarion de kommande 20 åren. Fortsätter utvecklingstendensen från 1990-talets mitt kommer lönegapet att öka ytterligare. År 2032 skulle lönegapet i kronor öka från dagens drygt 10 000 kr till knappt 25 000 kr. Om man istället tar fasta på de senaste tre årens löneutveckling med jämnare utveckling så ökar lönegapet i kronor enbart (!) till drygt 15 000 kr år 2032. Mats Larssons tredje scenario visar vad som behövs om lönegapet till tjänstemännens skall åter till samma nivåer som innan 1990-talskrisen. Med en procentenhets högre lön, än nuvarande löneökningstakt, under sju år kan LO-kollektivet vara i kapp igen – om man så vill. Hur ser förbunden och dess företrädare på framtiden?

När det gäller löneförhållanden inom LO-kollektivet visar rapporten två scenarion. Fortsätter löneutvecklingen på samma sätt som de senaste avtalsrörelserna kommer det att ta 100 år innan löneskillnaderna mellan kvinnligt och manligt dominerade branscher utjämnas. Men om förbunden istället väljer att öka lönerna för kvinnorna med en procentenhet per år skulle löneskillnaderna dock försvinna om 10 år.

Med denna rapport hoppas vi från projektet att LOs medlemsförbund inom och mellan sig kan börja diskutera löneskillnader. Ska det finnas löneskillnader? Hur stora skall de vara? Och vad motiverar löneskillnader? Förhoppningen är att rapporten kan fungera som ett underlag i en sådan diskussion.

Som sagt, Rudolf Meidners vision var ett samhälle där ingen tjänade mer än dubbelt så mycket som någon annan. Du själv, som läser dessa rader, hur stora anser du att löneskillnaderna på svensk arbetsmarknad ska vara? Frågan är ytterst en fråga om vilja och värdering. Vad är din vision?

Stockholm i maj 2014

Claes-Mikael Jonsson

Projektledare Full sysselsättning och solidarisk lönepolitik

Sammanfattning

Medellönen för arbetare är 23 500 kronor i månaden och för tjänstemän 33 700 kronor år 2012. Medellönen är alltså 10 200 kronor, eller 43 procent, högre för tjänstemän än för arbetare.

Även mellan kvinnor och män är löneskillnaden tydlig. Bland samtliga anställda är medellönen 4 800 kronor högre för män än för kvinnor. Bland arbetare är skillnaden 3 100 kronor till männens favör och bland tjänstemän 7 700 kronor.

Lönerna skiljer sig även mellan olika sektorer, yrken, åldrar och regioner. Klass och kön tycks dock vara gemensamma nämnare för alla löneskillnader.

100 års löneutveckling efter klass och kön

De senaste 100 åren har den genomsnittliga månadslönen för en industriarbetare ökat från 85 kronor år 1913 till 26 700 kronor år 2012. Men även priserna har ökat och räknat i fasta (2012 års) priser har månadslönen ökat från 3 952 kronor år 1913 till 26 700 kronor år 2012. Reallön och köpkraft har därmed ökat närmare sju gånger på 100 år.

Reallönerna har ökat främst under tre perioder. Den första perioden inleddes direkt efter första världskriget och varade i cirka tre år. Den andra perioden inleddes efter andra världskriget och varade cirka 30 år, fram till oljekrisen år 1973. Den tredje perioden inleddes i mitten av 1990-talet och pågår än idag.

För industritjänstemän har den genomsnittliga månadslönen räknat i fasta (2012 års) priser ökat från 8 618 kronor år 1913 till 40 400 kronor år 2012. Löneskillnaden mellan arbetare och tjänstemän var därmed betydligt större år 1913 än år 2012, 118 respektive 51 procent. Dagens löneskillnad på drygt 50 procent är dock den högsta sedan slutet av 1930-talet.

Även mellan kvinnor och män har löneskillnaden minskat de senaste 100 åren. År 1913 var timlönen för kvinnor endast 52 procent av männens timlön bland industriarbetare. År 2012 har timlönen för kvinnor ökat till 92 procent av männens timlön.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män minskade framförallt under 1960- och 1970-talet i samband med att kvinnolönerna togs bort ur kollektivavtalen. Utjämnningen upphörde dock på 1980-talet och därefter har löneskillnaden endast minskat marginellt.

Löneutveckling kommande 20 år

Tre scenarier för hur kommande 20 års löner kan utvecklas visar att om de senaste 18 årens löneökningstakt fortsätter så ökar lönegapet mellan arbetare och tjänstemän från dagens 43 procent till 55 procent år 2032. Räknat i kronor skulle lönegapet öka från dagens 10 200 kronor till 24 700 kronor.

De tre senaste åren har dock löneutveckling varit relativt jämn och om detta skulle fortsätta kommande 20 år skulle lönegapet mellan arbetare och tjänstemän minska något, från dagens 43 procent till 41 procent år 2032. Räknat i kronor så skulle det dock öka till 15 300 kronor år 2032.

Det tredje scenariot visar vad som krävs för att lönegapet ska minska i såväl procent som kronor. Då krävs att lönerna ökar med knappt en procentenhet mer för arbetare än för tjänstemän. Lönegapet skulle då genast minska och om cirka sju år skulle lönegapet vara under 10 000 kronor och räknat i procent under 35 procent - samma nivå som i mitten av 1990-talet.

Lönespridning

Lönespridningen är större bland tjänstemän än bland arbetare. Skillnaden förklaras främst av att de högsta lönerna är betydligt högre bland tjänstemän än bland arbetare. Skillnaden mellan de lägsta lönerna är betydligt mindre.

Mellan år 1996-2011 har lönespridningen för samtliga anställda ökat med 12 procent. Det är dock främst bland tjänstemän som lönespridningen ökat medan den bland arbetare endast ökat marginellt.

Lönespridningen är mindre bland kvinnor än bland män. Det gäller för såväl arbetare som tjänstemän men skillnaden är större bland tjänstemän. Kvinnliga tjänstemän är dock den grupp för vilka lönespridningen ökat mest, troligen på grund av att antalet kvinnor ökar inom traditionellt mansdominerade och högavlönade yrken vilket ger fler högavlönade kvinnor och därmed en större lönespridning.

Kvinnor och män

År 2012 var den genomsnittliga månadslönen 4 800 kronor lägre för kvinnor än för män. Bland arbetare var skillnaden 3 100 kronor och bland tjänstemän 7 700 kronor. Räknat i procent motsvarar kvinnors lön 85 procent av männens lön bland samtliga anställda, 88 procent bland arbetare och 80 procent bland tjänstemän.

Två scenarier för framtidens löneutveckling visar att med nuvarande löneökningstakt kommer det att ta drygt 100 år innan löneskillnaden mellan kvinnor och män försvinner. Det gäller bland såväl arbetare som tjänstemän. Löneskillnaden skulle dock försvinna om cirka 10 år om lönerna ökade med en procentenhet mer per år för kvinnor än för män bland arbetare och två procent mer per år för kvinnor bland tjänstemän.

Synen på löner och löneskillnader

En klar majoritet av alla anställda anser att löneskillnaderna mellan olika yrken är för stora, 76 procent av samtliga anställda anser detta. En ännu större majoritet, 83 procent, anser att kvinnor har för låga löner jämfört med män. En inte fullt lika så stor majoritet, 54 procent, anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare. 37 procent anser dock att den egna gruppen är viktigast. Det framgår av undersökningen *Röster om facket och jobbet*.

Undersökningen visar även att en rimlig lön (år 2010) för en kassörska anses vara 22 800 kronor och för en läkare 39 000 kronor. En ganska stor skillnad kan tyckas men i verkligheten är skillnaden betydligt större än så. Och blandas verkställande direktörer in i leken blir skillnaden mellan rimlig och faktisk lön ren science fiction.

Facklig anslutning

Den fackliga anslutningen kulminerade år 1995 då 88 procent av arbetarna och 84 procent av tjänstemännen var fackligt anslutna. Därefter vände den fackliga anslutningen neråt och minskade i långsam takt i drygt tio år. År 2007-2008 tog dock nedgången rejäl fart i samband med höjda akasseavgifter. Därefter har minskningen avtagit och år 2013 var 68 procent av arbetarna och 74 procent av tjänstemännen fackligt anslutna.

Kvinnor är fackligt anslutna i högre grad än män. Bland samtliga anställda är 75 procent av kvinnorna och 68 procent av männen fackligt anslutna.

Inom tillverkningsindustrin, stat, kommun och landsting är drygt 80 procent av såväl arbetare som tjänstemän fackligt anslutna. Betydligt lägre är den fackliga anslutningen inom privata tjänstesektorn, cirka 60 procent för såväl arbetare som tjänstemän.

Den fackliga anslutningen varierar stort mellan olika åldrar. Bland ungdomar i åldern 16-24 år med arbetaryrken är endast 38 procent fackligt anslutna. Uppåt i åldrarna ökar dock den fackliga anslutningen raskt och bland de i åldern 45-64 år är 81 procent fackligt anslutna.

Enligt LOs egna medlemsstatistik har antalet medlemmar i LO-förbunden ökat nästan oavbrutet från år 1898 fram till 1990 talet. Antalet kulminerade år 1988 med 2 275 000 medlemmar. Därefter har antalet vänt neråt till 1 470 000 medlemmar år 2013.

Inledning

Den som vill vara med och utforma framtidens lönepolitik bör vara väl förtrogen med hur dagens lönestruktur faktiskt ser ut samt hur lönerna utvecklats historiskt. Syftet med denna rapport är att ge en översiktlig beskrivning av just detta utifrån ett genomgående klass- som könsperspektiv.

Rapporten inleds med en översiktlig beskrivning av *nuvarande lönestruktur* för Sveriges cirka 3,7 miljoner anställda. Beskrivningen gäller medellöner år 2012 efter klass, kön, sektor, ålder, yrke och region.

I rapportens andra del redovisas hur lönerna utvecklats de senaste *100 åren*, år 1913-2012, efter klass och kön.

Del tre ger en blick in i *framtiden* och visar hur löner och löneskillnader kan utvecklas kommande år utifrån olika scenarier.

Rapportens fjärde del ger en bild av hur *lönespridningen* ser ut idag och hur den utvecklats de senaste 40 åren efter klass och kön.

I del fem redovisas en fördjupad bild av löner och löneutveckling för *kvinnor och män* efter klass och sektor.

Del sex visar löntagarnas *syn på löner och löneskillnader* enligt LOs undersökning Röster om facket och jobbet.

Rapporten avslutas med en beskrivning av hur den fackliga anslutningen, organisationsgraden, ser ut idag och hur den utvecklats år 1990-2013.

Rapporten ingår som en underlagsrapport i LO-projektet *Full sysselsättning och solidarisk lönepolitik*.

Metod, dataunderlag och lönebegrepp

Dataunderlag gällande löner kommer från Statistiska centralbyråns Lönestrukturstatistik och Longitudinella individdatabas (Linda).

Tre olika lönebegrepp används i rapporten. Det är månadslön exklusive rörliga tillägg, lön för arbetad tid samt medianlön.

Månadslön exklusive rörliga tillägg (ob-, skifttillägg mm) är tid- och prestationslön (grundlön), helglön samt andra (fasta) löneförmåner. Detta lönebegrepp används i kapitel 1, 3 och 5.

Lön för arbetad tid är tid- och prestationslön samt rörliga lönetillägg (ob-, skifttillägg mm) och används i kapitel 2.

Medianlön är den mittersta lönen för en grupp löntagare som rangordnats efter lönens storlek. Medianlön används i kapitel 4 om lönespridning.

För deltidsarbetande är lönen uppräknad till heltid.

Övertidsersättning ingår inte i något av lönebegreppen.

Genomsnittlig månadslön benämns i rapporten som *medellön*. Medellön är beräknad som summan av månadslönerna i respektive grupp delat med antalet personer i gruppen.

Mer om metod, dataunderlag och lönebegrepp finns att läsa i Bilaga 1.

1

Lön efter klass och kön

Lönerna i Sverige varierar kraftigt mellan olika grupper av anställda. Det gäller mellan anställda i olika yrken såväl som i olika branscher. Det räcker dock med att dela upp de anställda efter klass och kön för att en mycket ojämn lönestruktur ska framträda.

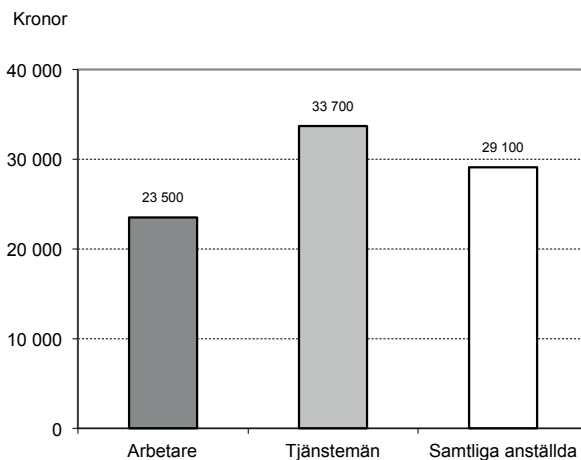
För samtliga anställda är medellönen 29 100 kronor i månaden år 2012. För arbetare är medellönen dock endast 23 500 kronor medan den för tjänstemän är 33 700 kronor. Medellönen är alltså 10 200 kronor högre för tjänstemän än för arbetare. I procent motsvarar det 43 procent högre lön för tjänstemän.

En skillnad på 10 200 kronor i medellön mellan arbetare och tjänstemän kan tyckas vara i största laget. Följande sidor i rapporten visar dock på ännu större löneskillnader när löntagarna även delas upp efter kön, sektor, och ålder. Redan här kan dock konstateras att den första gemensamma nämnaren för alla löneskillnader är *klass*.

Tabell 1.1 Månadslön efter klass och kön År 2012

	Arbetare	Tjänstemän	Samtliga anställda
Samtliga	23 500	33 700	29 100
Kvinnor	21 700	30 100	26 700
Män	24 800	37 800	31 500

Diagram 1.1 Månadslön efter klass år 2012

Lönebegrepp

Lönebegrepp i kapitel 1 är *månadslön exklusive rörliga tillägg* (ob-, skifttillägg mm).

Lönebegreppet motsvarar arbete på heltid och dagtid. Lön för deltidsarbete är alltså uppräknad till heltid.

Medellön

De löner som redovisas i kapitel 1 gäller genomsnittlig månadslön och benämns som medellön. Medellön för en given grupp löntagare beräknas genom att alla löner i gruppen summeras och därefter divideras med antalet individer i gruppen.

Dataunderlag och mätperiod

Dataunderlaget består av Statistiska centralbyråns Lönestrukturstatistik (LSS) samt Longitudinell individdatabas (Linda).

Mer om metod, dataunderlag och lönebegrepp finns att läsa i Bilaga 1.

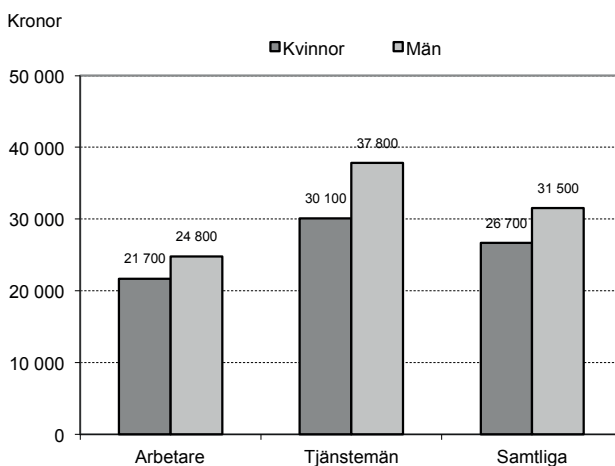
Medellönen för samtliga anställda kvinnor är 26 700 kronor och för män 31 500 kronor. Mäns medellön är alltså 4 800 kronor högre än kvinnors.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är dock mindre bland arbetare än bland tjänstemän. Bland arbetare är medellönen för män 3 100 kronor högre än för kvinnor medan den bland tjänstemän är hela 7 700 kronor högre (se diagram 1.2 och tabell 1.1).

Detta är dock bara småpotatis jämfört med vad som glimtar fram när kvinnor och män jämförs över klassgränserna. Jämförs exempelvis medellönen för kvinnliga arbetare med manliga tjänstemän blir löneskillnaden hela 16 100 kronor till männens förmån.

Klass i kombination med kön ger alltså ytterligare dynamik till löneskillnaderna och uppenbarligen är klass inte är den enda gemensamma nämnaren för alla löneskillnader; utan de är två – *klass och kön*.

Diagram 1.2 Månadslön efter klass och kön år 2012

Sektor

Lönerna är högst inom tillverknings- och byggnadsindustrin bland såväl arbetare som tjänstemän. Lägst är lönerna inom kvinnodominerade sektorer.

Arbetare och tjänstemän fördelade på sex sektorer (se faktaruta) visar att tjänstemän inom tillverkningsindustrin har högst medellön med 39 900 kronor i månaden. En bit efter följer tjänstemän inom byggnadsindustrin och privat tjänsteproduktion med 35 600 kronor respektive 34 500 kronor (se diagram 1.3 och tabell 1.3).

Sex sektorer

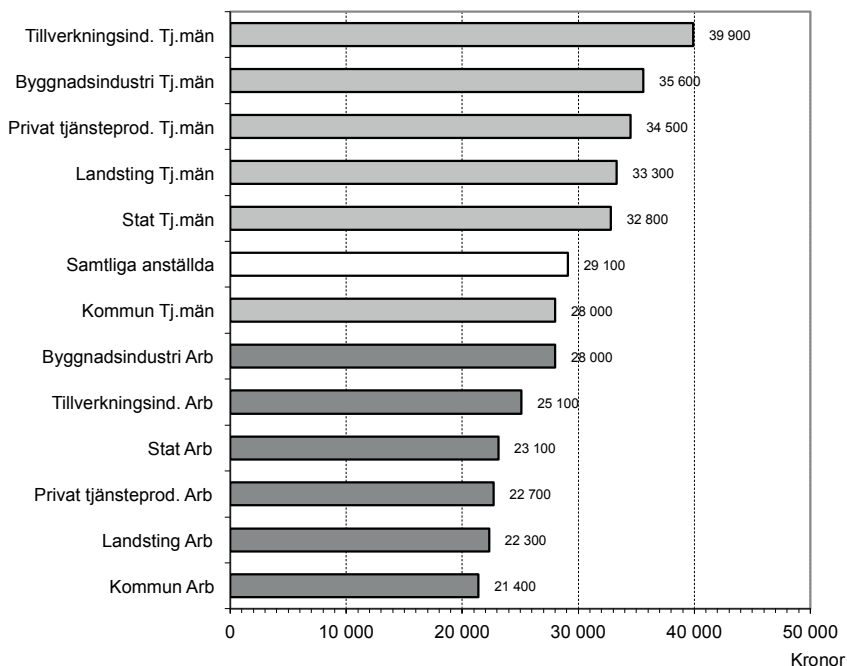
Tillverkningsindustri
Byggnadsindustri
Privat tjänsteproduktion

Stat
Kommun
Landsting

Bland arbetare är det byggnadsarbetarna som har högst medellön, 28 000 kronor, följt av industriarbetarna med 25 100 kronor.

Lägst medellön bland såväl arbetare som tjänstemän är det inom kommunal sektor där medellönen är 21 400 kronor för arbetare och 28 000 kronor för tjänstemän.

Diagram 1.3 Månadslön efter klass år 2012
Sex sektorer

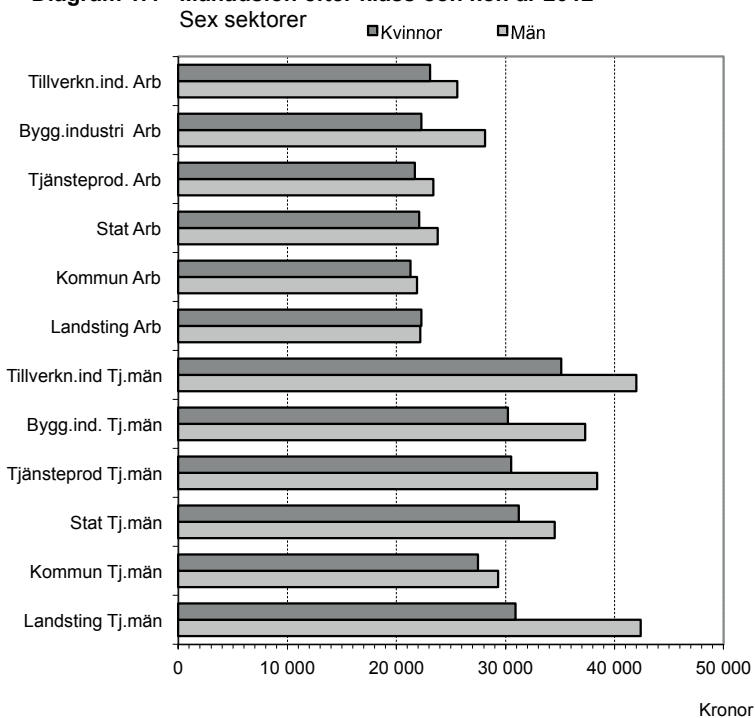

Medellönen är högre för män än för kvinnor bland såväl arbetare som tjänstemän inom nästan alla sex sektorer. Undantaget är arbetare inom sektorn landsting där kvinnorna har 100 kronor högre medellön än män (se diagram 1.4 och tabell 1.3).

Men förutom detta undantag så är medellönen klart högre för män. Bland arbetare är skillnaden störst inom byggnadsindustrin där det skiljer hela 5 800 kronor till männens förmån. Antalet kvinnor inom byggnadsindustrin är dock litet och endast ett fåtal kvinnor arbetar som byggnadshantverkare (elektriker, VVS-montörer m.fl.) vars medellön är relativt hög. En stor del av kvinnorna arbetar istället med byggstädning och liknande, vars medellön är relativt låg.

Bland tjänstemän är löneskillnaden mellan kvinnor och män störst inom sektorn landsting, 11 500 kronor till männens förmån. Det förklaras till stor del av en ojämn könsfördelning bland läkare och sjuksköterskor i kombination med att läkarnas medellön är dubbelt så hög som sjuksköterskornas. Inom tillverkningsindustrin, byggnadsindustrin och privat tjänsteproduktion är löneskillnaden runt 7 000 kronor.

Diagram 1.4 Månadslön efter klass och kön år 2012

Tabell 1.3 Månadslön efter klass, kön och sektor. År 2012

Sektor	Arbetare			Tjänstemän			Samtliga anställda		
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga
Samtliga sektorer	21 700	24 800	23 500	30 100	37 800	33 700	26 700	31 500	29 100
Privat sektor	22 000	25 100	24 200	31 000	39 000	35 500	27 400	31 700	30 100
Tillverkningsindustrin	23 100	25 600	25 100	35 100	42 000	39 900	29 600	31 800	31 300
Byggnadsindustrin	22 300	28 100	28 000	30 200	37 300	35 600	28 200	30 200	30 000
Tjänsteproduktion	21 700	23 400	22 700	30 500	38 400	34 500	27 000	32 000	29 600
Offentlig sektor	21 400	22 100	21 500	29 100	33 700	30 500	25 900	30 300	27 000
Stat	22 100	23 800	23 100	31 200	34 500	32 800	30 800	33 800	32 200
Kommun	21 300	21 900	21 400	27 500	29 300	28 000	24 200	26 100	24 600
Landsting	22 300	22 200	22 300	30 900	42 400	33 300	28 700	37 400	30 500

19 sektorer

En fördelning av löntagarna på 19 sektorer (se faktaruta) visar än tydligare tjänstemännens lönemässiga försprång. Inte inom någon av de 19 sektorerna når arbetarnas medellön upp till de 29 100 kronor som är medellönen för samtliga anställda. Tjänstemännen däremot, har inom de flesta sektorer betydligt högre löner än så (se diagram 1.5).

I särklass högst löner har tjänstemän inom sektorn finans- och försäkringsverksamhet. Medellönen för dessa är 44 400 kronor. Närmast efter kommer tjänstemännen inom fem industrisektorer, varav två med medellöner över 40 000 kronor – verkstadsindustri och stål- och metallverk.

Bland arbetare är medellönen högst inom byggnadsindustrin, 28 000 kronor, följt av sex industrisektorer med medellöner mellan 24 700 kronor och 26 000 kronor.

Lägst medellön har arbetare i sektorn kommunal barnomsorg, 20 800 kronor. Närmast över kommer arbetarna inom hotell och restaurang med 21 000 kronor och inom kommunal äldre och handikappomsorg med 21 300 kronor.

Även bland tjänstemän är lönerna lägst inom kommunal barnomsorg, 24 400 kronor. Närmast däröver kommer tjänstemännen inom sektorn kommunal skola, 28 000 kronor, samt hotell och restaurang, 28 700 kronor.

19 sektorer

Tillverknings- och byggnadsindustri

Verkstadsindustri
Livsmedels-, dryckes- o tobaksindustri
Trävaruindustri, ej möbler
Massa- och pappersindustri
Grafisk o reproindustri
Stål- och metallverk
Övrig tillverkningsindustri
Byggnadsindustri

Privat tjänsteproduktion

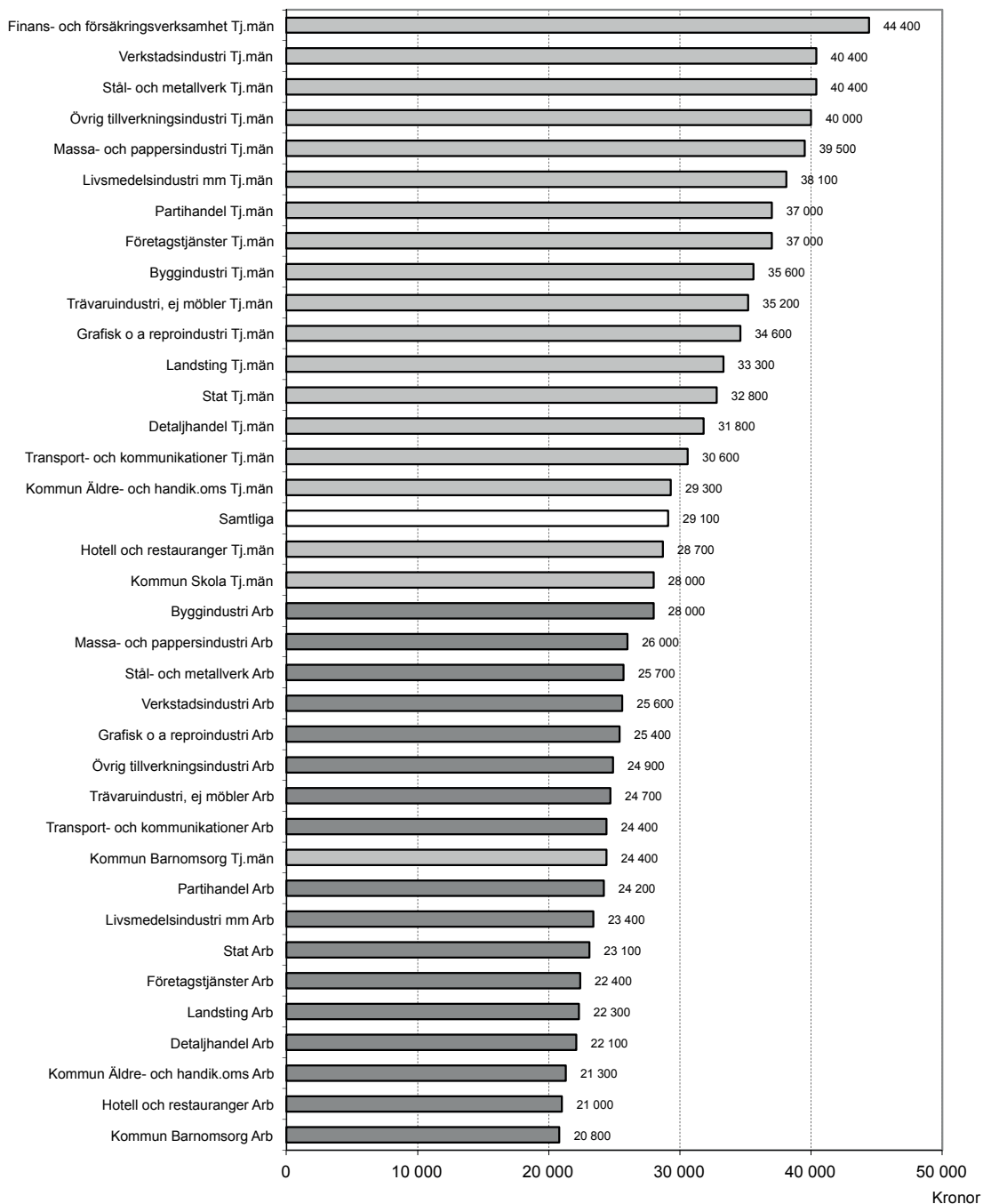
Partihandel
Detaljhandel
Hotell och restauranger
Transport och kommunikation
Finans- och försäkringsverksamhet
Företagstjänster

Offentlig sektor

Stat
Kommun: Äldre- o handikappomsorg
Kommun: Skola
Kommun: Barnomsorg
Landsting

Diagram 1.5 Månadslön efter klass år 2012
19 sektorer

Alder

Bland 18-20 åringar är lönerna lika höga för arbetare och tjänstemän. Uppåt i åldrarna ökar dock löneskillnaden raskt och redan vid 25 års ålder är medellönen för en tjänsteman högre än vad medellönen är för arbetare i alla åldersgrupper (se diagram 1.7).

För arbetare stiger lönen i takt med åldern i stort sett bara upp till 30-årsåldern. Därefter planar lönen ut runt 23 500 kronor där den sedan ligger relativt stadigt ända upp till 60-årsåldern.

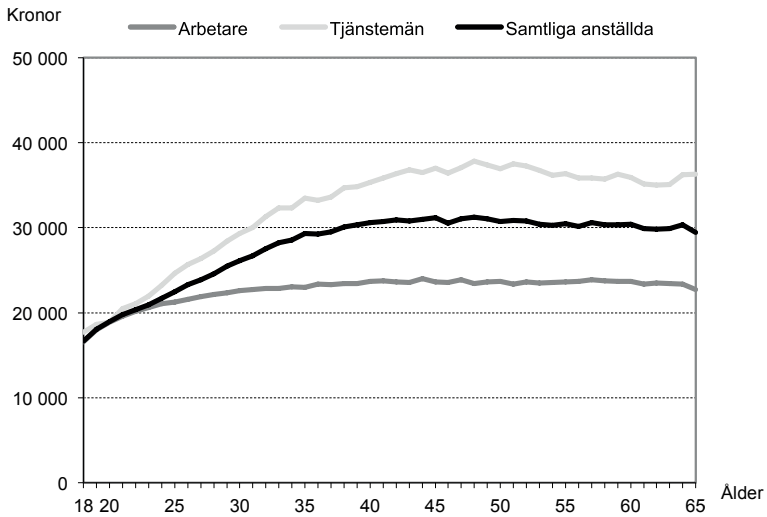
För tjänstemän ökar lönen däremot stadigt nästan ända upp till 50-årsåldern. Toppen nås vid 48 år med 37 800 kronor för att därefter minska något.

Män har i genomsnitt högre lön än kvinnor i samtliga åldersgrupper. Redan bland 18-20 åringar är medellönen cirka 1 000 kronor högre för män än för kvinnor. Skillnaden ökar dock uppåt i åldrarna och när 40-årsåldern passerats har skillnaden ökat till drygt 6 000 kronor. Därefter planar skillnaden ut runt 6 000 kronor (se diagram 1.8).

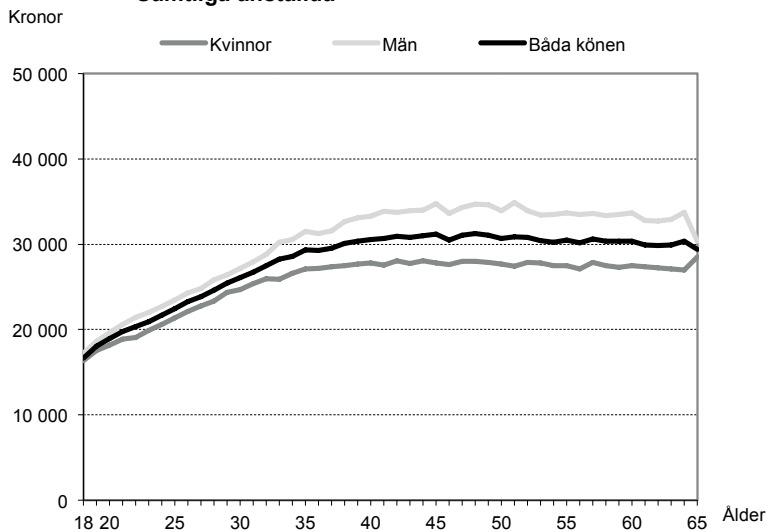
Löneskillnaden mellan kvinnor och män tilltar alltså med stigande ålder. Mellan 18 och 30 års ålder ökar dock skillnaden i måttlig takt men efter 30-årsåldern ökar skillnaden påtagligt. En förklaring till detta är att kvinnornas löner planar ut i 30-årsåldern medan männens löner planar ut först runt 45-årsåldern.

Män tycks hålla liv i sina lönekarriärer längre än kvinnor. En uppdelning efter klass och kön visar dock att det främst är bland tjänstemän som männen lyckas med detta. För manliga tjänstemän stiger medellönen nämligen ända upp till slutet av 40-årsåldern. Manliga arbetare har däremot ingen lönekarriär efter 30 års ålder att tala om (se diagram 1.9 och 1.10).

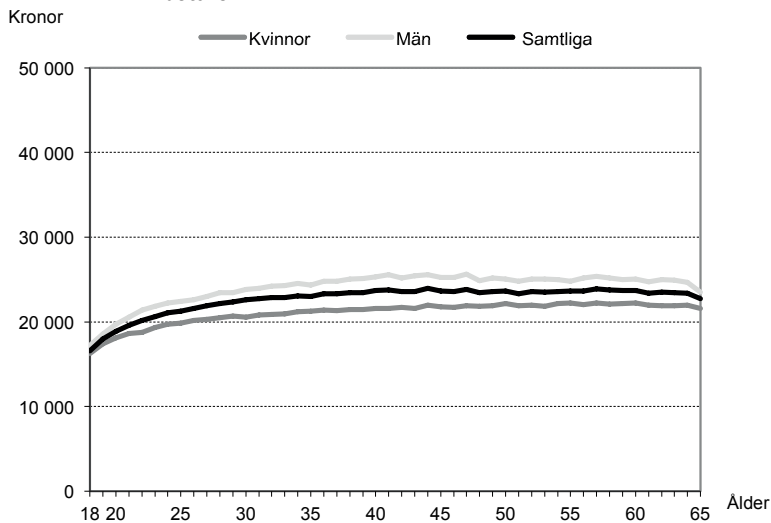
Diagram 1.7 Månadslön efter klass och ålder år 2011

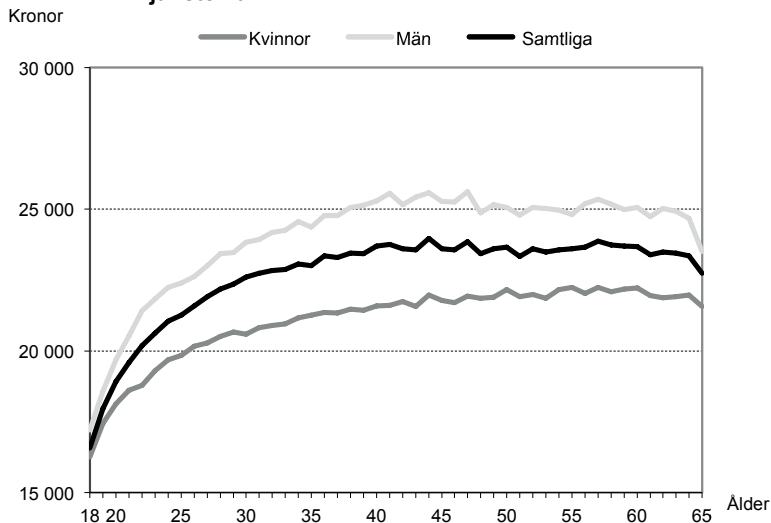
**Diagram 1.8 Månadslön efter kön och ålder år 2011
Samtliga anställda**

Diagram 1.9 Månadslön efter klass, kön och ålder år 2011
Arbetare

Diagram 1.10 Månadslön* efter klass, kön och ålder år 2011
Tjänstemän

* Månadslön efter ålder för tjänstemän är utjämnad med 3 punkters glidande medelvärde.

Yrke

Lönerna varierar kraftigt mellan olika yrken. Variationen är dock störst bland tjänstemän där det skiljer 10 000-tals kronor mellan olika yrken. Bland arbetare är skillnaden mellan olika yrken betydligt mindre.

I diagram 1.12 redovisas medellöner för de 42 vanligaste yrkena. I särklass högst medellön har verkställande direktörer med 77 500 kronor i månaden. Närmast efter, med drygt 20 000 kronor lägre lön, kommer läkare med 55 700 kronor. Även yrkesgruppen advokater och åklagare har mer än 50 000 kronor i medellön.

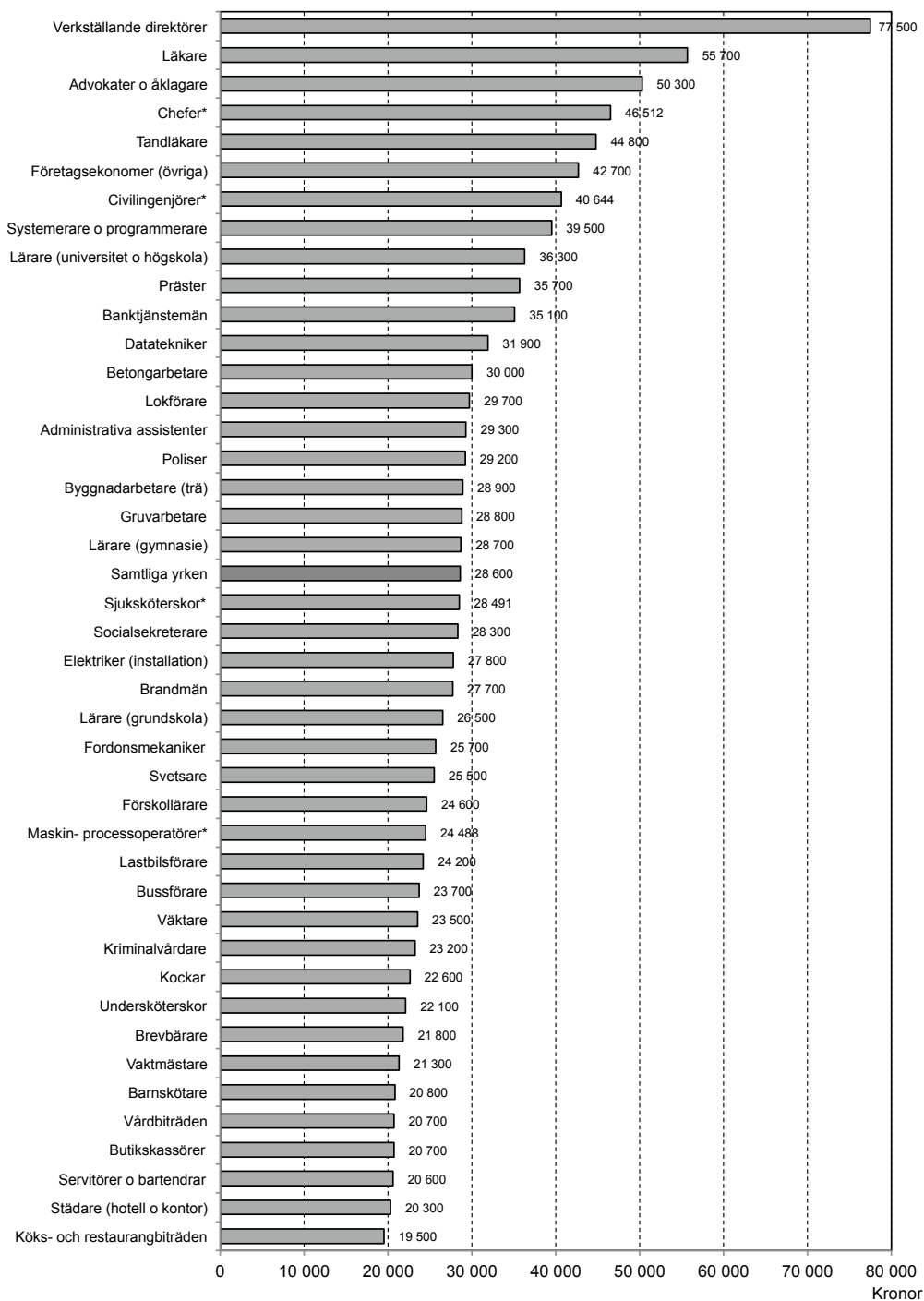
Av de arbetaryrken som ingår i jämförelsen har betongarbetare och lokförare högst medellön, cirka 30 000 kronor för båda. Närmaste arbetaryrken därefter är byggnadsarbetare (trä) med 28 900 kronor och gruvarbetare med 28 800 kronor.

Lägst löner är det i restaurangbranschen där köks- och restaurangbiträden är den enda yrkesgrupp som har en medellön under 20 000 kronor, 19 500 kronor närmare bestämt.

Strax över 20 000 kronor i medellön har städare, servitörer och bartendrar. Även barnskötare, vårdbiträden och butikskassörer har medellöner under 21 000 kronor i månaden.

Av utrymmesskäl redovisas här bara ett urval yrken. Löner för betydligt fler yrken finns redovisade på LOs hemsida www.lo.se under rubriken LO-Fakta.

Diagram 1.12 Lön efter yrke år 2012

* Beräknad medellön för flera undergrupper av respektive yrkesgrupp

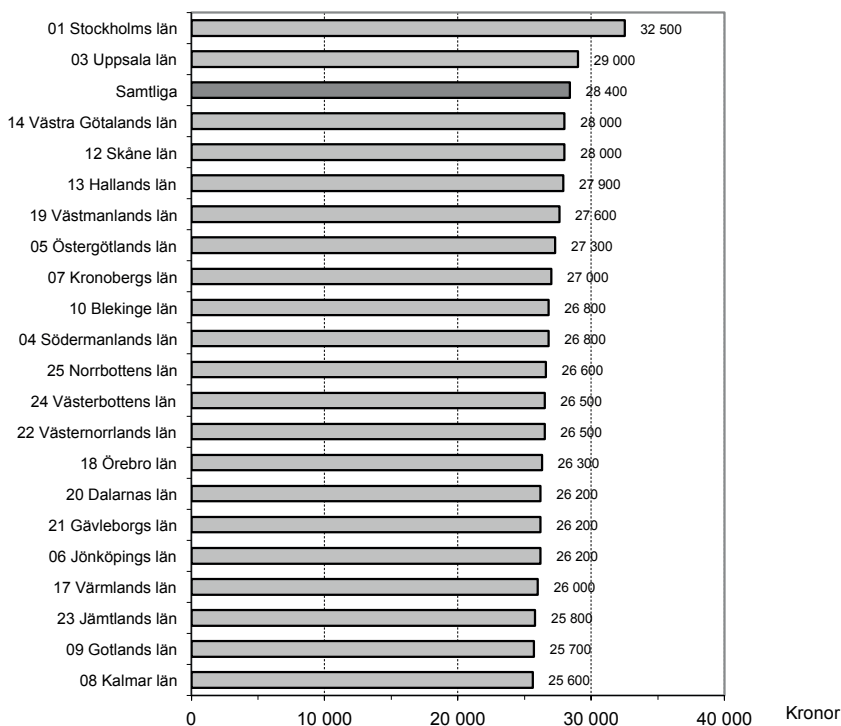
Region

Medellönen varierar en del mellan Sveriges 21 län. Men framförallt är det Stockholms län som skiljer sig från övriga län.

I Stockholms län är medellönen för samtliga anställda 32 500 kronor enligt 2011 års lönestatistik¹. Närmast efter kommer Uppsala län med 29 000 kronor. Endast i dessa två län är medellönen högre än genomsnittet för hela riket, 28 400 kronor (se diagram 1.13).

De höga lönerna i framförallt Stockholm gäller dock bara för tjänstemän. Medellönen för tjänstemän i Stockholm är 38 600 kronor medan den för arbetare stannar på 22 600 kronor, vilket är strax *under* genomsnittet för arbetare i hela riket (se diagram 1.14 och 1.15).

Diagram 1.13 Lön efter län år 2011. Samtliga anställda

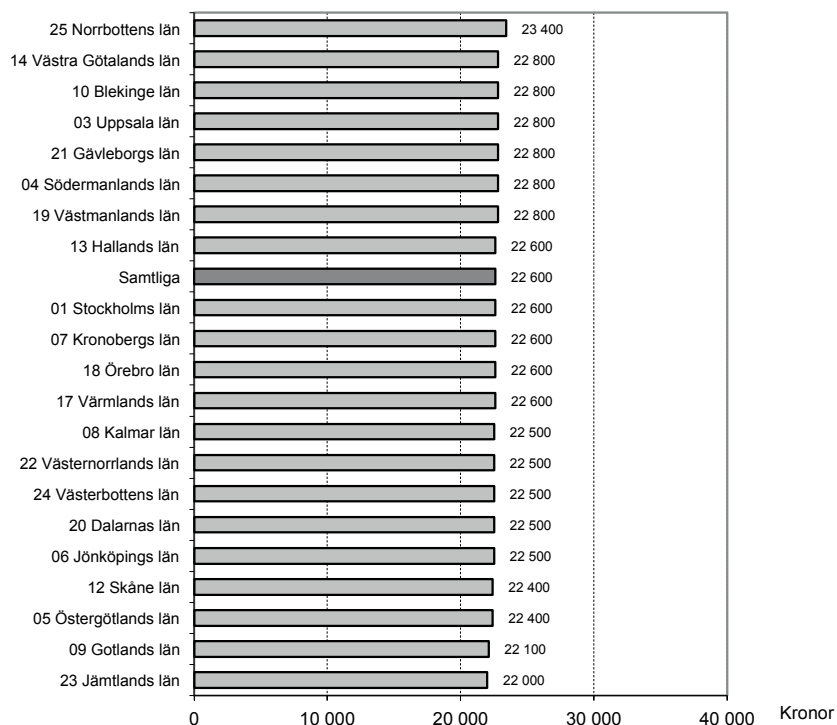
¹ Källa: Statistiska centralbyråns Linddatabas år 2011

För arbetare är det istället i Norrbottens län som lönerna är högst, 23 400 kronor. Skillnaden i medellön efter län är dock relativt liten bland arbetare och förutom i Norrbottens län så håller sig medellönen mellan 22 000-22 800 kronor för arbetare i alla län (se diagram 1.14).

Bland tjänstemän är skillnaden större mellan länen. Högst är medellönen i Stockholm, 38 600 kronor, närmast följt av Uppsala och Hallands län med 34 100 respektive 33 600 kronor. I botten ligger Gotlands och Jämtlands län där medellönen för tjänstemän ligger strax under 30 000 kronor (se diagram 1.15).

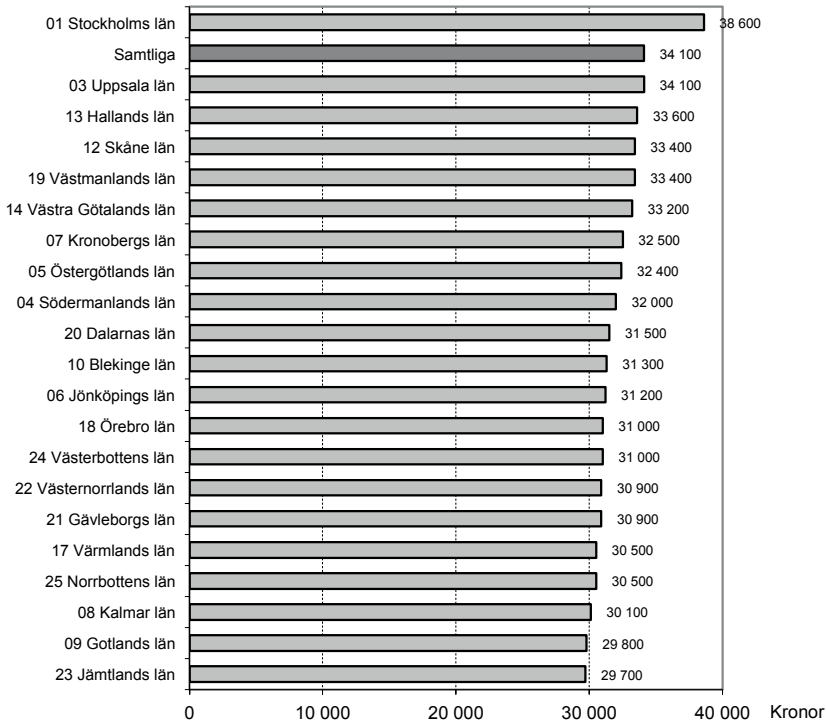
Den relativt höga medellönen i Stockholms län förklaras bland annat av att en stor del av den relativt högvärlönde finanssektor, samt många bolags huvudkontor, är lokaliserade till Stockholm.

Diagram 1.14 Lön efter län år 2011. Arbetare

Diagram 1.15 Lön efter län år 2011. Tjänstemän

Sammanfattning av kapitel 1

Medellönen för en arbetare är 23 500 kronor i månaden. För tjänstemän är medellönen 33 700 kronor. Medellönen är alltså 10 200 kronor, eller 43 procent, högre för tjänstemän än för arbetare.

Även mellan kvinnor och män är löneskillnaden tydlig. Bland arbetare är medellönen 3 100 kronor högre för män än för kvinnor och bland tjänstemän 7 700 kronor högre

Även mellan olika sektorer, yrken, åldrar och regioner är löneskillnaderna stora. Klass och kön tycks dock vara gemensamma nämnare för alla löneskillnader.

2

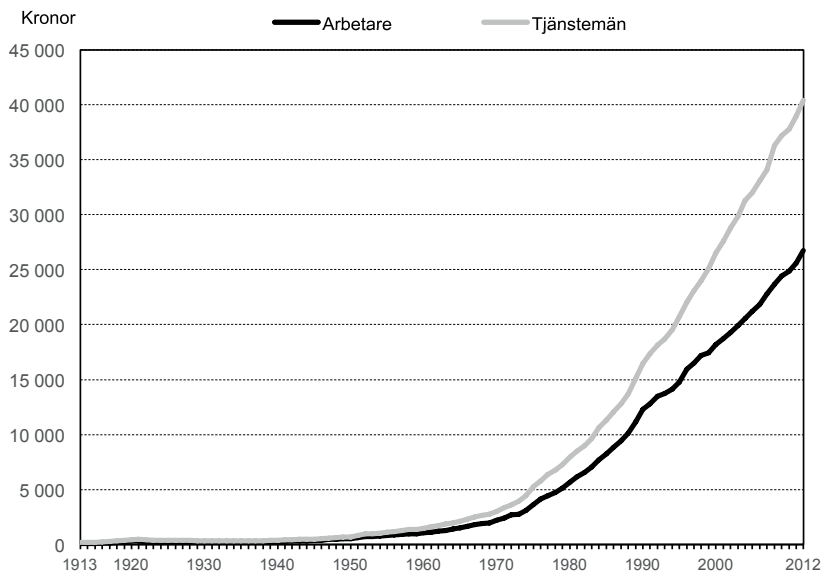
Löner år 1913-2012

År 1913 var lönen för en industriarbetare 42 öre i timmen. 99 år senare, år 2012, har lönen ökat till 157 kronor i timmen. Omräknat till månadslön motsvarar detta 85 kronor år 1913 och 26 700 kronor år 2012. För tjänstemän inom industrin har månadslönen ökat från 186 kronor år 1913 till 40 400 kronor år 2012 (se diagram 2.1 och tabell 2.1 på sid 31).

En krona var dock betydligt mer värd år 1913 än idag. Närmare bestämt 45 gånger mer enligt Statistiska centralbyråns konsumentprisindex (KPI). Det innebär att en krona år 1913 kunde köpa lika mycket varor som 45 kronor år 2012. För att kunna jämföra lönerna över tid så bör lönerna räknas om till fasta priser, det vill säga till dagens prisnivå. Då framträder en helt annan löneutveckling än den som syns i diagram 2.1.

I löpande priser var alltså månadslönen för en industriarbetare 186 kronor år 1913. Omräknat till 2012 års penningvärde så motsvarar det 3 950 kronor. Timlönen för en industriarbetare, som var 42 öre år 1913, motsvaras av 19 kronor i 2012 års penningvärde.

Diagram 2.1 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1913-2012

I diagram 2.2 redovisas genomsnittlig månadslön för arbetare och tjänstemän år 1913-2012 i såväl löpande som fasta (2012 års) priser.

Räknas lönerna i 2012 års priser framträder inte bara högre lönenivåer utan även en helt annan utveckling över tid där relativt stabila uppgångar varvas med mer turbulenta perioder där lönerna tidvis till och med minskat.

Nedan följer en närmare granskning av löneutvecklingen år 1913-2012 efter klass och kön. Först ges dock en kort sammanfattning av hur ekonomi och industri utvecklades under 1700- och 1800-talen då Sveriges förvandling från fattigt jordbrukarsamhälle till rik industrination inleddes.

Löner år 1913-2012

Population

Anställda inom gruv- och tillverkningsindustri exklusive minderåriga

Lönebegrepp

Lön för arbetad tid inklusive rörliga lönetillägg (ob-, skifttillägg m.fl.).

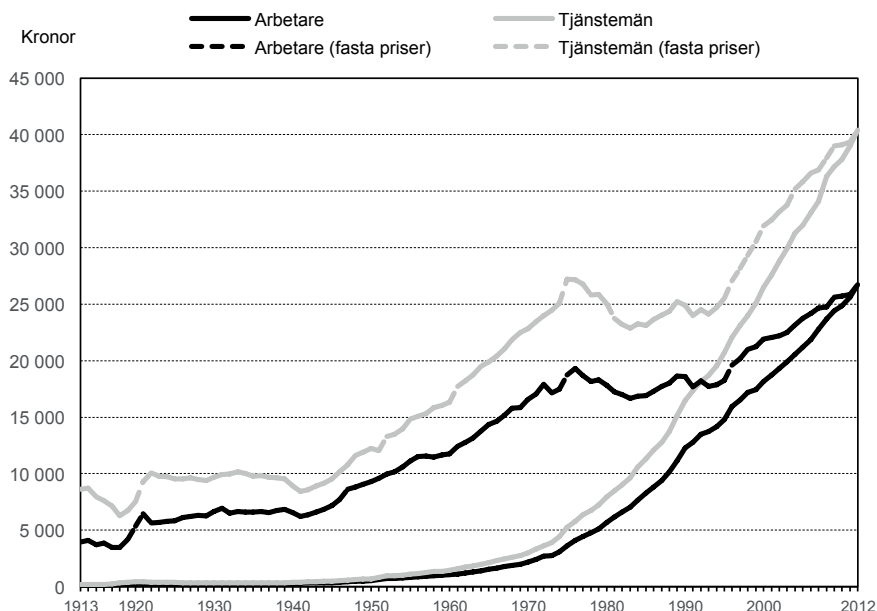
Källa

SCB och Socialstyrelsen

Samansättning påverkar medellönen

Det bör noteras att medellönen påverkas av såväl själva löneutvecklingen som gruppens samansättning vad gäller kön, yrke, utbildning, ålder m.fl. Exempelvis har andelen kvinnor varierat över tid vilket påverkat medellönen för båda könen.

Diagram 2.2 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1913-2012
Löpande och fasta (2012 års) priser

1700- och 1800-talet

Den första industriella revolutionen inleddes under 1700-talet och då främst i England. I Sverige tar den tidiga industrialiseringen sin början i jordbruks-samhället när ångmaskinen börjar användas i kvarnar och bryggghus. Hem-industrin börjar ersättas av industrier, främst textil- och skoindustri. Infra-struktur och utbildningsväsendet börjar byggas ut. Kanaler och landsvägar byggs och Kungliga Tekniska Högskolan och Chalmers invigs.

Under 1850- och 1860-talen sker en stark tillväxt inom svensk industri och handel. Järnvägen börjar byggas, elektriciteten och telegrafan utvecklas. Exporten av järn, trä och havre tar fart. Antalet industriarbetare tredubblas från 100 000 år 1850 till drygt 300 000 år 1890.

Under 1870-talet avstannade dock utvecklingen och en lång lågkonjunktur inleddes. År 1878 fick Sverige sin först finanskris och med den följer oro på arbetsmarknaden med bland annat Sundsvallsstrejken år 1879. Arbetarna organiserar sig i fackföreningar och år 1889 bildas Socialdemokratiska arbe-tarepartiet.

År 1890-1910 kom vad som kallas den andra industriella revolutionen till Sverige. Förbränningsmotorn, elektriciteten och nya finansmarknader bi-drog starkt till detta. Produktion och export steg kraftigt.

Även löntagarna fick del av detta och reallönerna ökade med i genomsnitt 2,8 procent år 1870-1910 (Schön 2012). Landsorganisationen i Sverige (LO) bildades 1898. Som motkraft bildades Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) år 1902 och år 1905 skrevs det första centrala avtalet mellan LO och SAF inom tillverkningsindustrin.

Den första stora kraftmätningen mellan LO och SAF kom med Storstrejken år 1909. Den blev ett bakslag för LO och fackföreningarna som tappade närmare hälften av sina medlemmar.

År 1913-1940

År 1913 är det första året som den officiella lönestatistiken publicerats i samlad form. Sverige var då mitt uppe i ett industriellt språng samtidigt som fackföreningsrörelsen hade en svacka. Lönen var i genomsnitt 85 kronor i månaden för en arbetare och 186 kronor för en tjänsteman. Lönen var alltså mer än dubbelt så hög, 118 procent, för tjänstemän.

År 1914 bröt första världskriget ut och Sveriges export till framförallt Tyskland ökade. Kriget och den ökande exporten medförde brist på arbetskraft och lönerna började stiga. Priserna ökade dock ännu mer vilket medförde att reallönerna minskade.

Bristen på arbetskraft höll dock i sig till efter krigets slut år 1918. Lagstiftning om 48 timmars arbetsvecka och en restriktiv penningpolitik fick då lönerna att skjuta i höjden och på endast två år, år 1918-1920, ökade reallönerna med drygt 50 procent för arbetarna (se diagram 2.3 och 2.4).

År 1921 slog dock 1920-talskrisen till och lönerna minskade såväl nominellt som realt. Lönerna stabiliserade sig dock efter något år runt 220 kronor i månaden för arbetare och runt 340 kronor för tjänstemän. Och på den nivån låg sen lönerna i nästan 20 år, fram till andra världskriget.

Inledningsvis hängde inte tjänstemännens löner riktigt med i svängarna och på tre år, år 1918-1921, mer än halverades lönegapet mellan arbetare och tjänstemän från 104 procent år 1917 till som lägst 41 procent år 1920. Därefter ökade visserligen lönegapet igen några år men i slutet av 1930-talet var det åter nere runt 40 procent.

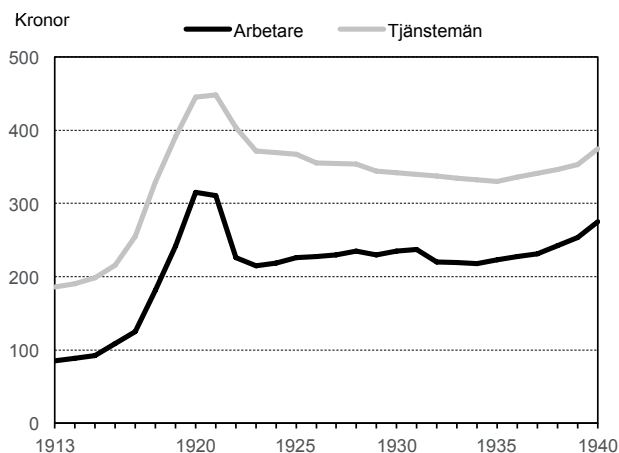
Även om löner och priser stabiliserades under mellankrigstiden så var ekonomin i övrigt knappast att beteckna som stabil. År 1929 kraschade börsen i USA, vilket blev startskottet för flera års depression, arbetslöshet och oroligheter. År 1931 sköt militären ihjäl fem arbetare i Ådalen och 1932 kom Kreugerkraschen; 1930-talskrisen var ett faktum.

1930-talskrisen blev dock relativt kortvarig i Sverige (år 1931-1933). Troligen främst för att Sveriges lämnade guldmyntfoten år 1931, och därpå följande depreciering av kronan. Dessutom växte sig en rad nya industrigenrar inom el- och fordonsindustri sig allt starkare och år 1932 tillträdde den första socialdemokratiska regeringen.

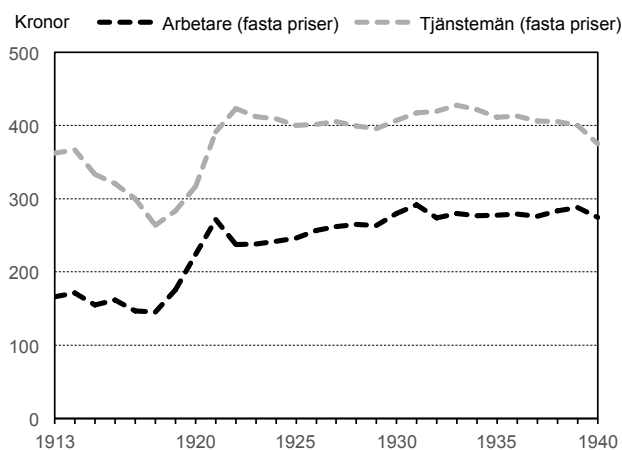
1930-talskrisen blev dock djupare och mer långvarig i många andra länder och nationalismen fick fäste runt om i Europa. Det började åter rustas för krig. Detta gav dock rejäl fart åt såväl ekonomi som industri i Europa, inte minst i Sverige.

År 1938 skedde ett avgörande steg för den svenska fackföreningsrörelsen då det så kallade Saltsjöbadsavtalet undertecknades av LO och SAF. Det dröjde dock innan det fick någon synbar effekt på lönebildningen eftersom andra världskriget bröt ut år 1939. Inflationen tog ny fart och reallönerna vände neråt – men bara tillfälligt.

Diagram 2.3 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1913-1940
Löpande priser

Diagram 2.4 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1913-1940
Fasta (1940 års) priser

År 1940-1970

Sverige höll sig neutrala genom andra världskriget och industri och infrastruktur klarade sig helskinnat. Kriget gav dock ingen nämnvärd ökning av exporten, liknade vad som skedde under första världskriget. Avspärningarna mellan länderna var bättre nu och Tyskland hade inte samma betalningsförmåga som under första världskriget. Däremot steg den inhemska konsumtionen eftersom Sverige ville vara självförsörjande.

Direkt efter kriget hade Sverige en fullt fungerande industri som var redo för full produktion när resten av Europa skulle återuppbyggas. Det blev startskottet för en nästan 30 år lång period av stark ekonomisk tillväxt.

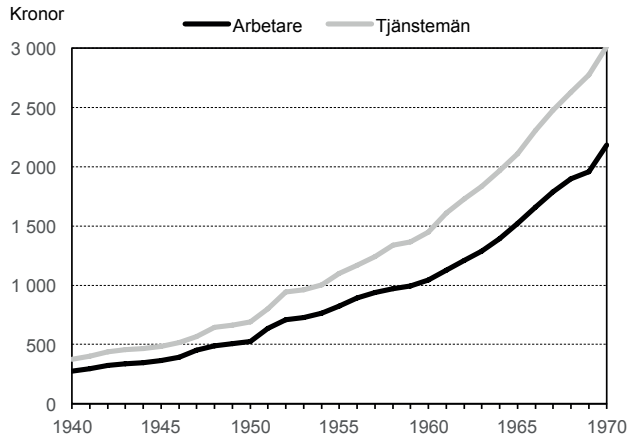
Svensk ekonomi och industri utvecklades mycket starkt fram till 1970 talet. Teknikutveckling och ökande kapitalinvesteringar gjorde att industriproduktionen tredubblades i realvärde och exporten femdubblades på 25 år.

Däremot ökade inte antalet anställda inom industrin nämnvärt, från cirka 1,1 miljon år 1945 till som mest 1,2 miljoner år 1970. Följaktligen mångdubblades såväl produktivitet som löneutrymme per anställd.

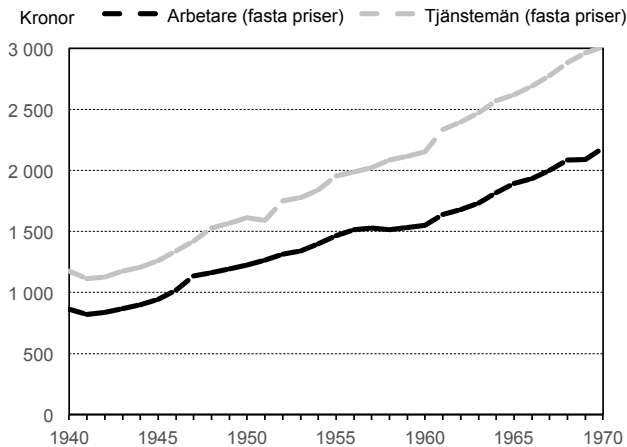
En allt starkare fackföreningsrörelse fokuserade på att förbättra sina medlemmars anställningsvillkor – inte minst lönen. Fackföreningsrörelsen lyckades mer än väl med detta och mellan år 1945-1970 ökade månadslönen för en industriarbetare från 364 kronor år 1945 till 2 182 kronor år 1970. I fasta priser (1970 års priser) motsvaras detta av att medellönen ökade från 994 kronor till 2 182 kronor år 1970 (se diagram 2.4 och 2.5). Reallönerna ökade därmed med en årstakt på 3,4 procent per år i 25 år.

Till detta kom den socialdemokratiska regeringens målmedvetna uppbyggnad av välfärdsstaten under denna period. En mängd sociala reformer genomfördes samtidigt som lönerna steg. Levnadsstandarden och välståndet i Sverige seglade upp i världsklass.

Diagram 2.4 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1940-1970
Löpande priser

Diagram 2.5 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1940-1970
Fasta (1970 års) priser

År 1970-2012

Oljekrisen år 1973 innebar slutet på efterkrigstidens långa ekonomiska uppgång. Det så kallade Oktoberkriget mellan Israel och ett antal arabiska stater medförde att OPEC stoppade sina oljeleveranser till USA och delar av Europa. Produktionskostnaderna ökade därmed drastiskt och inflationen sköt i höjden.

Följden blev närmare 20 år med inflationsekonomi där såväl priser som löner ökade kraftigt. Löner och inflation drevs på av en expansiv ekonomisk politik med stora budgetunderskott som kompenserades med återkommande devalveringar av kronan. Syftet med detta var att hålla sysselsättningen uppe och arbetslösheten nere, vilket också blev resultatet.

Den höga inflationen innebar dock att reallönerna stagnerade och i fasta priser var lönen på samma nivå år 1995 som år 1975, trots att de nominellt ökat med drygt 300 procent, eller 7,3 procent i årstakt (se diagram 2.6 och 2.7).

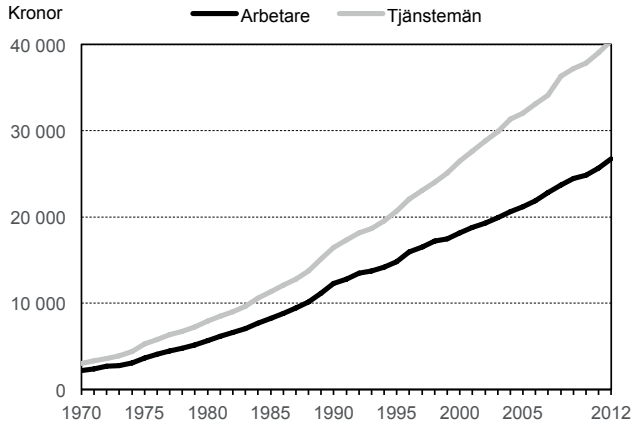
Mot slutet av 1980-talet blev den svenska ekonomin allt mer överhettad och år 1990 kollapsade såväl finans- som fastighets- och arbetsmarknad. Räntorna sköt i höjden, huspriserna rasade och arbetslösheten tredubblades.

Krisen medförde bland annat att Sverige lämnade den fasta kronkursen år 1992 och att riksbanken satte sitt inflationsmål till två procent. Detta inflationsmål gäller än idag och inflationen har minskat till cirka 1,3 procent i årstakt år 1995-2012.

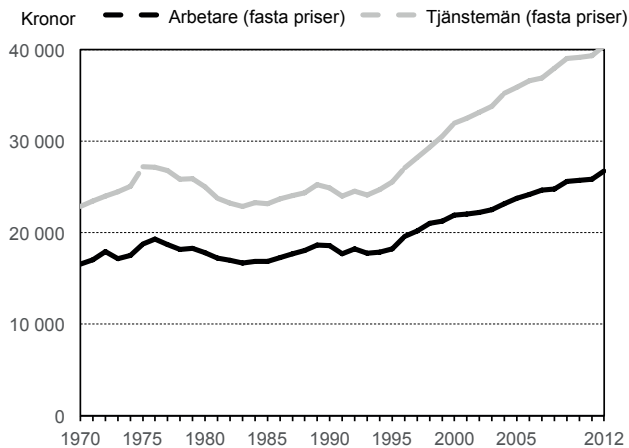
Lönerna har dock ökat med 3,6 procent i årstakt för arbetare och 4,1 procent för tjänstemän år 1995-2012. Reallönerna har därmed ökat med 2,3 procent i årstakt för arbetare och 2,8 procent för tjänstemän.

Att reallönerna har ökat för både arbetare och tjänstemän är givetvis bra. Mindre bra är dock att de ökat betydligt mer för tjänstemän än för arbetare. Lönegapet har därmed återgått till samma nivåer som senast gällde inom industrin på 1930-talet, det vill säga cirka 50 procent högre löner för tjänstemän än för arbetare.

Diagram 2.5 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1970-2012

Diagram 2.6 Månadslön för arbetare och tjänstemän inom industrin år 1970-2012
Fasta (2012 års) priser

Lönegapet lika stort idag som 1934

Lönerna har alltid varit högre för tjänstemän än för arbetare. För 100 år sedan, år 1913, var lönegapet som störst då tjänstemännens löner var 118 procent högre än för arbetare.

Lönegapet minskade dock drastiskt i samband med bristen på arbetskraft som första världskriget medförde och i början av 1920-talet hade lönegapet mer än halverats till 41 procent.

Därefter studsade dock lönegapet åter uppåt några år, till som mest 78 procent år 1922, för att sen minska i mer stadig takt ner till cirka 50 procent år 1935.

Andra världskriget, och den långvarigt höga ekonomiska tillväxt som följde, medförde dock att lönegapet minskade ytterligare. Vid krigsslutet år 1945 hade det minskat till 33 procent och på den nivån höll det sig till mitten av 1950-talet.

Då var återuppbyggnaden av Europa klar och den mest akuta bristen på industriarbetare var över. Som på beställning började då lönegapet åter att öka och under 1960- och 1970-talen låg det mestadels mellan 40-45 procent.

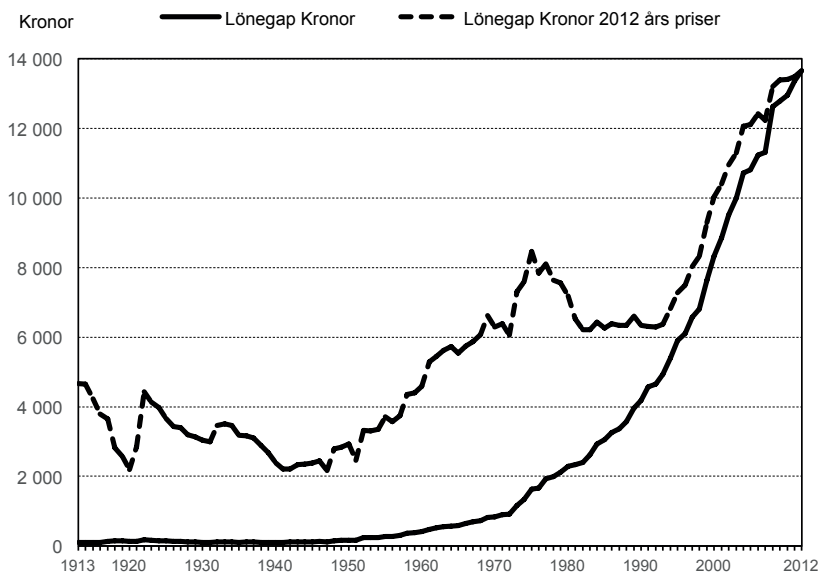
Under 1980-talet blev det åter full fart på ekonomin och med det följde ny brist på arbetskraft. Lönegapet minskade återigen och år 1990 var det tillbaks på 34 procent.

År 1991 slog 90-talskrisen till med full kraft och arbetslösheten tredubblades på några år. Den drabbade främst arbetare vilka då även fick svårt att hålla jämna steg med tjänstemännen i löneutvecklingen.

Lönegapet började öka rejält och år 2005 hade det ökat till 51 procent. Därefter har det dock stabiliserats runt 50 procent (51 procent år 2012).

Sett över hela 100-årsperioden så är dagens lönegap på 51 procent inom tillverkningsindustrin relativt stort och det var nästan 70 år sedan som det senast var över 50 procent, närmare bestämt år 1934 då det var 53 procent (se diagram 2.8 och 2.9)

Diagram 2.8 Lönegap i kronor mellan arbetare och tjänstemän inom industrin år 1913-2012. Löpande och fasta (2012 års) priser

Diagram 2.9 Lönegap i procent mellan arbetare och tjänstemän inom industrin år 1913-2012

Kvinnor och män inom industrin år 1913-2012

Arbetare inom industrin

För 100 år sedan var kvinnornas lön endast hälften av männens lön bland industriarbetare. Därefter har löneskillnaden minskat och år 2012 motsvarar kvinnors lön i genomsnitt 92 procent av männens lön.

Minskningen av löneskillnaden mellan kvinnor och män har skett stegvis och främst i samband med tre händelser – rationaliseringen inom industrin efter första världskriget, arbetskraftsbristen efter andra världskriget och sloandet av kvinnolönerna på 1960-talet.

År 1913 var timlönen bland arbetare i genomsnitt 45 öre för män och 24 öre för kvinnor. Lönen var alltså endast hälften så hög för kvinnor som för män. Mer exakt så motsvarade kvinnornas lön 53 procent av männens lön. På denna tid var det dock fullt legitimt att betala lägre lön till kvinnor och i kollektivavtalen angavs olika lön för kvinnor och män.

År 1919 togs ett viktigt steg mot jämställdhet mellan kvinnor och män då kvinnor fick allmän rösträtt. Under 1920-talet började så även löneskillnaden att minska och i slutet av 1920-talet hade kvinnors lön ökat till drygt 60 procent av männens lön bland arbetare.

Möjligen berodde detta till viss del på kvinnornas ökade politiska makt men främst berodde det troligen på att det rationaliserades flitigt inom industrin på 1920-talet, vilket skapade en mängd tempobetona arbeten som bemannades med kvinnor. Dessutom expanderade många av de branscher som främst sysselsatte kvinnor, exempelvis textil- och livsmedelsindustri samt tjänstesektorn. Löneskillnaden fortsatte dock inte att minska på 1930-talet utan stagnerade runt 64 procent till efter andra världskriget.

I slutet av 1940-talet tog kvinnornas löner ytterligare ett steg närmare männens. Detta i samband med den brist på arbetskraft som uppstod efter andra världskriget. På fem år ökade kvinnornas löner till att motsvara 71 procent av männens lön. Därefter stagnerade löneskillnaden återigen i drygt tio år, nu runt 70 procent.

I början av 1960-talet träffar LO och SAF en överenskommelse om att ta bort kvinnolönerna i kollektivavtalen. Detta skedde under en femårsperiod och medförde att löneskillnaden mellan kvinnor och män på allvar började minska och följande 20 år ökade kvinnornas löner bland industriarbetare från 70 procent av männens lön år 1960 till 90 procent år 1980.

Sloandet av kvinnolönerna var själva startskottet för minskningen av löneskillnaden. Att den blev så pass långvarig förklaras även av att offentlig sektor och privat tjänstesektor expanderade kraftigt under 1970- och 1980-

talen vilket gjorde att allt fler kvinnor sysselsattes. Sysselsättningsgraden ökade raskt och nådde under 1980-talet samma nivå som för män. Kvinnorna hade nu definitivt lämnat det obetalda hushållsarbetet, som ända till mitten av 1950-talet sysselsatt upp mot 70 procent av kvinnorna.

Efter år 1980 har löneutjämnningen stagnerat runt 90 procent bland industriarbetare. De senaste 30 åren har löneskillnaden endast minskat marginellt och år 2012 motsvarade kvinnornas lön 92 procent av männens lön bland arbetare inom industrin.

För samtliga arbetare, det vill säga även inklusive tjänstesektor och offentlig sektor, motsvarar kvinnors lön 88 procent av männens lön (se Kapitel 5 för mer om löner för kvinnor och män).

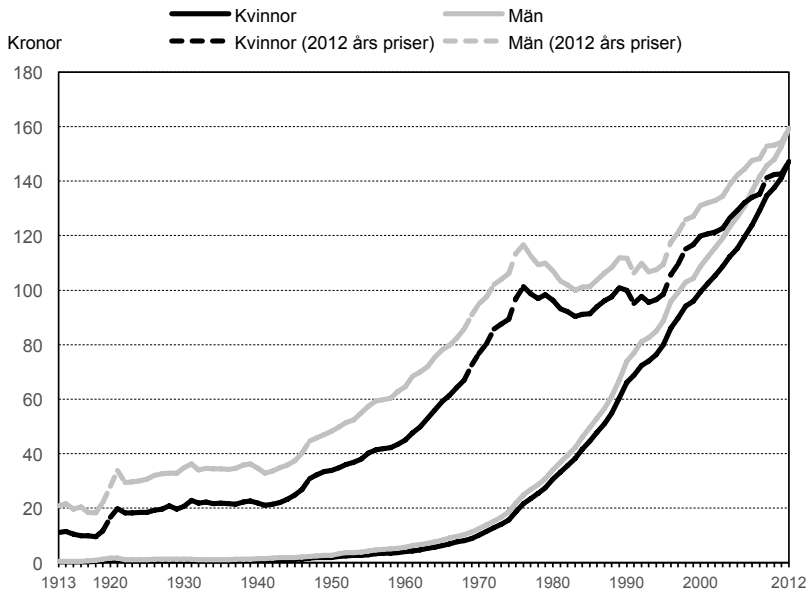
De senaste 30 årens stagnerade löneutjämnning mellan kvinnor och män tycks dock främst gälla arbetare. Bland tjänstemän pågår alltjämt en trendmässig utjämnning, vilket framgår av följande avsnitt.

Tabell 2.1 Löner inom tillverkningsindustrin efter klass och kön år 1913-2012

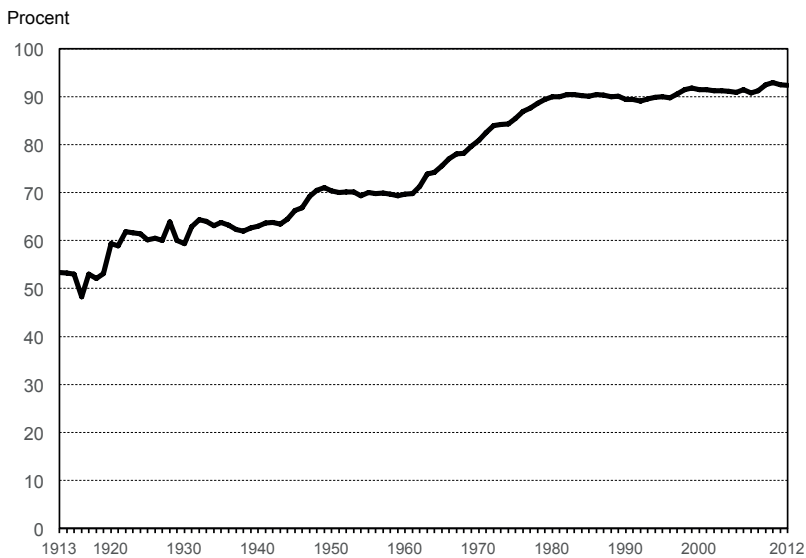
Källa: SCB samt egna beräkningar

År	Arbetare (exkl. minderåriga)			Månadslön			Tjänstemän		
	Timlön	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	Månadslön	Män	Samtliga
1913	0,24	0,45	0,42	49	92	85	105	227	186
1920	0,98	1,65	1,54	200	337	315	272	539	445
1930	0,73	1,23	1,15	149	251	235	214	408	342
1940	0,92	1,46	1,35	188	298	275	225	451	375
1950	1,92	2,73	2,58	392	557	526	405	784	692
1960	3,99	5,73	5,45	763	1 096	1 042	846	1 646	1 449
1970	10,1	12,5	12,1	1 828	2 258	2 182	1 953	3 333	3 011
1980	30,7	34,1	33,4	5 212	5 794	5 678	6 028	8 443	7 965
1990	66,1	73,9	72,3	11 240	12 568	12 288	13 138	17 546	16 475
2000	99,4	108,7	106,9	16 898	18 479	18 173	22 100	28 000	26 500
2010	137,6	148,1	146,2	23 392	25 177	24 854	33 500	39 500	37 800
2012	147,3	159,4	157,3	25 041	27 098	26 741	36 000	42 100	40 400

Diagram 2.10 Timlön för kvinnor och män år 1913-2012
Arbetare inom industrin. Löpande och fasta (2012 års) priser

Diagram 2.11 Kvinnors lön i procent av mäns lön år 1913-2012
Arbetare inom industrin

Tjänstemän inom industrin

Bland tjänstemän inom industrin har löneskillnaden mellan kvinnor och män inte nämnvärt påverkats av vare sig krig eller arbetskraftsbrist. Däremot tycks slopanDET av kvinnolönerna haft en avgörande betydelse.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män har varit större bland tjänstemän än bland arbetare de senaste 100 åren. Åren före och under första världskriget motsvarade kvinnors lön cirka 48 procent av männens lön, det vill säga mindre än hälften. Inte förrän år 1920 nådde kvinnornas lön över 50 procent av männens lön.

Men till skillnad mot utvecklingen bland arbetare, så blev utjämningen inte mycket mer än så efter första världskriget. Och inte heller efter andra världskriget hände något märkbart med löneskillnaden. Den låg stabilt mellan 50-53 procent ända fram till mitten av 1960-talet.

Först när kvinnolönerna slopats i början av 1960-talet började det ske en märkbar utjämning av lönerna bland tjänstemän. Från att kvinnors lön motsvarade 53 procent av männens lön år 1960, till 71 procent år 1980, 79 procent år 2000 och nu 86 procent år 2012 (se diagram 2.13).

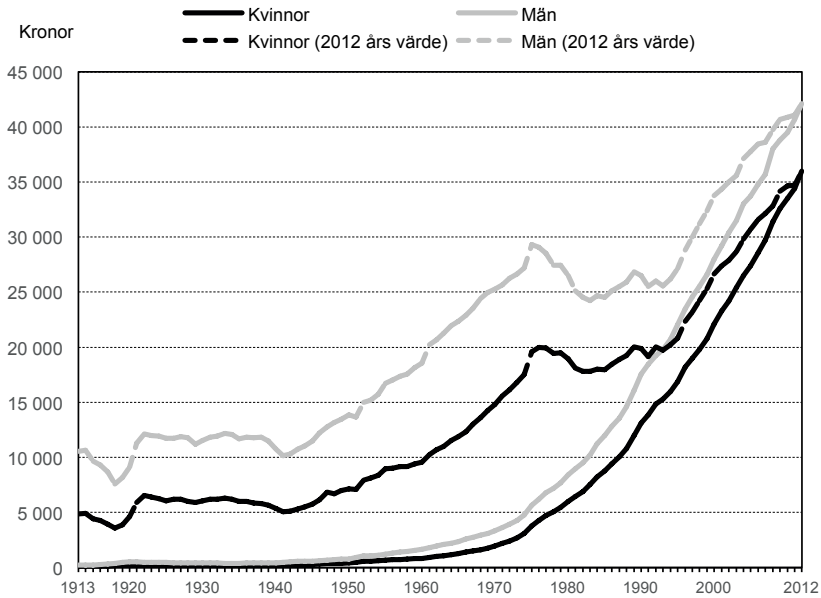
Utjämningen skedde i snabbast takt mellan år 1960-1975 för att därefter avta något. Den har dock inte avstannat på samma sätt som bland arbetare. De senaste 5-6 åren har takten i utjämningen snarare ökat bland tjänstemän och kvinnornas löner tycks vara på god väg upp mot de dryga 90 procent av männens lön som gäller bland arbetare inom industrin.

Drivkraften bakom de senaste 35 årens stadiga utjämning av kvinnor och mäns löner bland tjänstemän är troligen strukturellt betingat i den meningen att andelen kvinnor ökar inom en rad relativt högavlönade och tidigare manligt dominerade yrken. Det gäller exempelvis läkare, jurister och ekonomer, vilka är på god väg att bli kvinnodominerade yrken.

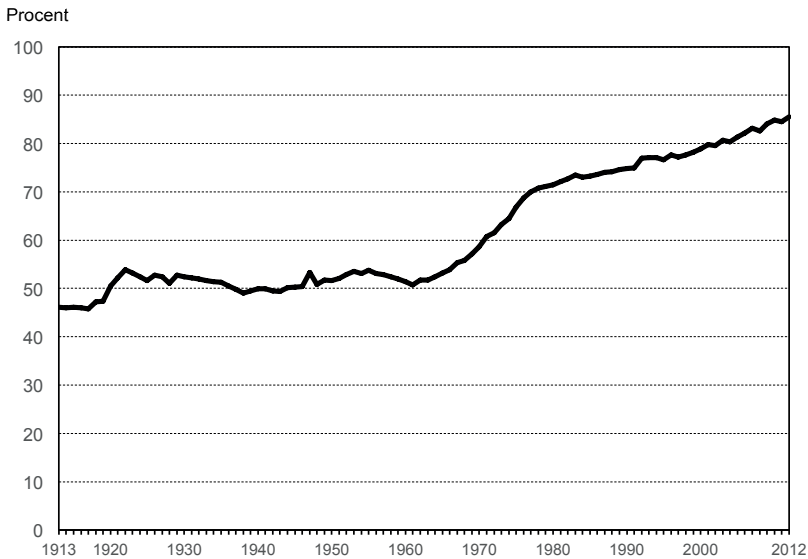
Bland arbetare går det i dagsläget dock inte att se någon liknade strukturell långsiktig förändring mellan manligt och kvinnligt dominerade yrken, vilket troligen förklarar varför löneutjämningen stagnerat bland arbetare de senaste 30 åren. Det gäller inom såväl industrin som inom övriga sektorer.

Diagram 2.12 Månadslön för kvinnor och män år 1913-2012
Tjänstemän inom industrin. Löpande och fasta (2012 års) priser

Diagram 2.13 Kvinnors lön i procent av mäns lön år 1913-2012
Tjänstemän inom industrin

Löneutveckling år 1994-2012 - Samtliga anställda

Löneutvecklingen år 1913-2012 har så här långt i kapitel 2 gällt anställda inom gruv- och tillverkningsindustri. Men givetvis är även löneutvecklingen inom andra sektorer av intresse. Lönestatistik för *samtliga* anställda finns dock inte tillgängligt ända från år 1913 men väl från år 1994, vilket avgränsar mätperioden för samtliga anställda i följande avsnitt.

Inledningsvis kan dock noteras att såväl löneutveckling som medellöner är högre inom gruv- och tillverkningsindustrin än för samtliga anställda inom såväl privat som offentlig sektor (se diagram 2.14a och 2.14b).

Diagram 2.14a Månadslön för arbetare efter sektor år 1970-2012

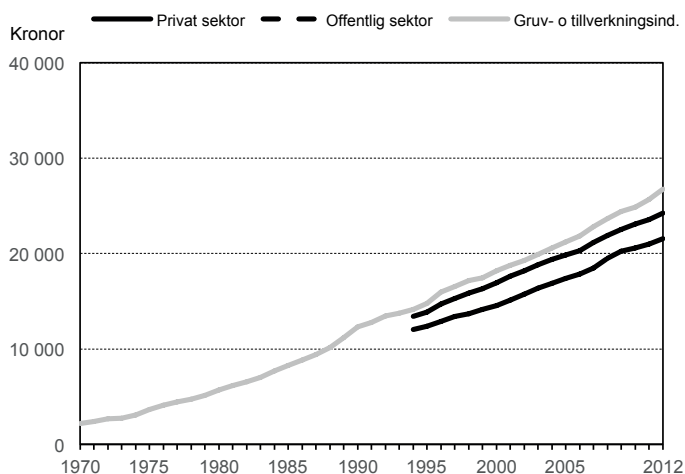
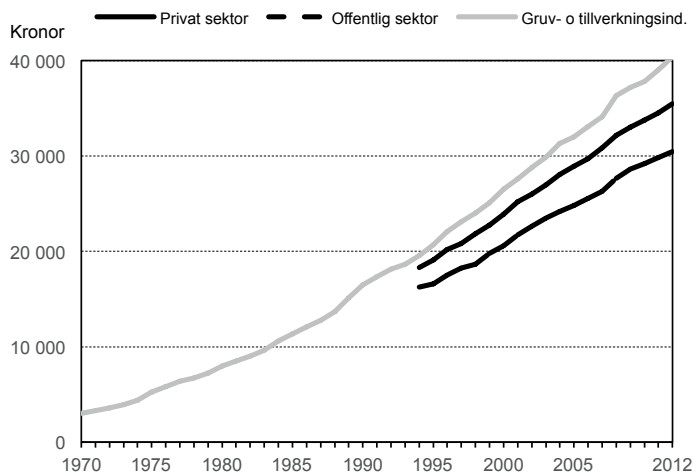

Diagram 2.14b Månadslön för tjänstemän efter sektor år 1970-2012

Tidigare redovisade löner för gruv- och tillverkningsindustrin är alltså inte fullt ut representativa för samtliga anställda, åtminstone inte år 1994-2012. Det kan dock antas att skillnaden mellan gruv- och tillverkningsindustrin och samtliga anställda varit mindre före år 1994 av den enkla anledningen att andelen sysselsatta inom gruv- och tillverkningsindustrin då var större än idag (se sid 44 ff Sysselsatta efter sektor år 1872-2012).

Fortsättningsvis i detta avsnitt är det dock *samtliga* anställda inom privat och offentlig sektor år 1994-2012 som gäller.

Mellan åren 1994 och 2012 har medellönen för samtliga anställda ökat från 15 500 kronor till 29 100 kronor. Det är en ökning med 87 procent och motsvarar en årlig löneökningstakt på 3,6 procent. Fördelat på arbetare och tjänstemän är dock skillnaden i löneutveckling stor (se diagram 2.15).

För arbetarna har månadslönen i genomsnitt ökat från 13 000 kronor år 1994 till 23 500 kronor år 2012 och för tjänstemän från 17 600 kronor år 1994 till 33 700 kronor år 2012. I procent motsvarar det att medellönen ökat med 80 procent för arbetare och med 92 procent för tjänstemän. I årstakt blir det 3,3 procent för arbetare och 3,7 procent för tjänstemän.

Löner år 1994-2012

Källa: SCBs Lönestrukturstatistik

Lönebegrepp

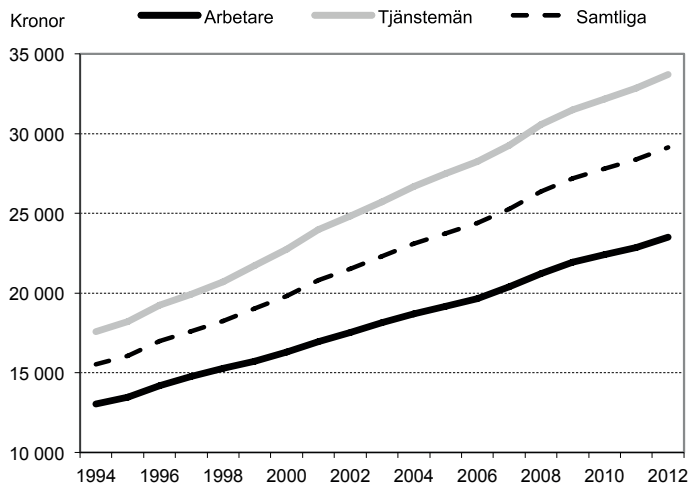
Samtliga anställda år 1994-2012: Grundlön inklusive helglön och andra fasta löneförmåner. Rörliga lönetillägg ingår ej.

Anställda inom gruv- och tillverkningsindustrin 1913-2012: Lön för arbetad tid inklusive rörliga lönetillägg (ob-tillägg o.likn.)

Marginell nettoskillnad

Nettoskillnaden mellan dessa båda lönebegrepp är dock marginell, cirka en procent, då helglön och rörliga tillägg motsvarar nästan lika stor del av den totala månadslönen.

Diagram 2.15 Månadslön för arbetare och tjänstemän år 1994-2012

Lönerna har alltså ökat med 12 procentenheter mer för tjänstemän än för arbetare de senaste 18 åren och lönegapet mellan arbetare och tjänstemän har vidgats rejält.

Räknas de senaste 18 årens löneökning i kronor istället för procent blir skillnaden ännu tydligare då lönerna i genomsnitt har ökat med 10 500 kronor för arbetare och med 16 100 kronor för tjänstemän år 1994-2012.

Lönerna har alltså ökat med 5 700 kronor mer för tjänstemän än för arbetare och det så kallade lönegapet mellan arbetare och tjänstemän har vuxit från 4 500 kronor år 1994 till 10 200 kronor år 2012. Därmed blev år 2012 det andra året i rad som lönegapet överstigit 10 000 kronor (se diagram 2.16).

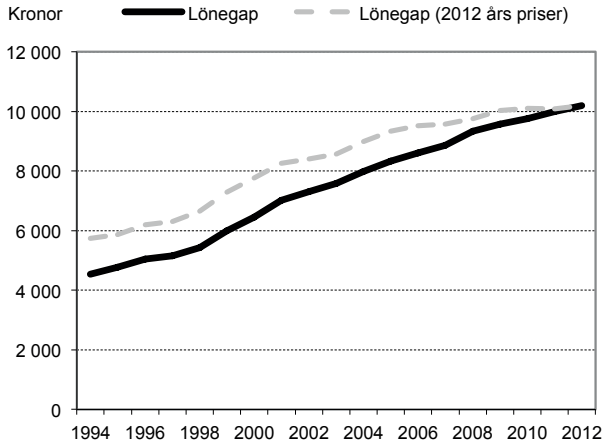
Räknat i procent så har lönegapet ökat från 35 procent år 1994 till 43 procent år 2012. Det vill säga att medellönen nu är 43 procent högre för tjänstemän än för arbetare (se diagram 2.17).

Som framgår av diagram 2.16 och 2.17 så har lönegapet utvecklats olika beroende på om det räknas i kronor eller procent. Räknas lönegapet i kronor har det ökat stadigt alla år ända sedan år 1994 (diagram 2.16). Men räknas det i procent blir bilden en annan.

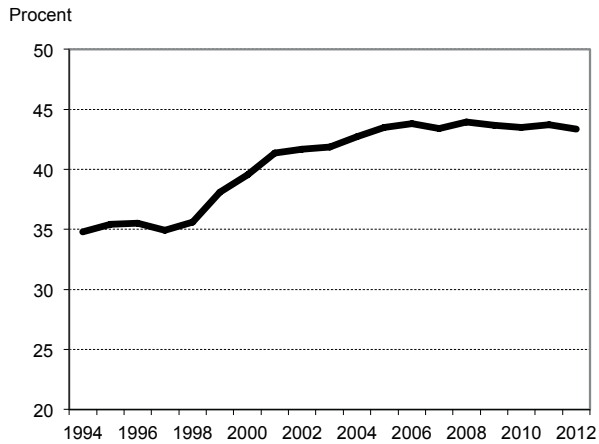
I procent ökade lönegapet framförallt mellan åren 1997-2001, från 35 till 41 procent. Därefter ökade det i lite lägre takt fram till år 2006 då det nådde 44 procent. Därefter har lönegapet varit relativt oförändrat och legat runt 43-44 procent.

Orsaken till att lönegapet räknat i kronor eller procent ger olika bild beror på att medellönen är så pass mycket högre för tjänstemän än för arbetare. Om lönerna ökar med lika många procent för både arbetare och tjänstemän innebär det att lönegapet inte förändras i procent men att det ändå ökar i kronor.

Diagram 2.16 Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän år 1994-2012
Kronor i löpande och fasta (2012 års) priser

Diagram 2.17 Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän år 1994-2012
Procent

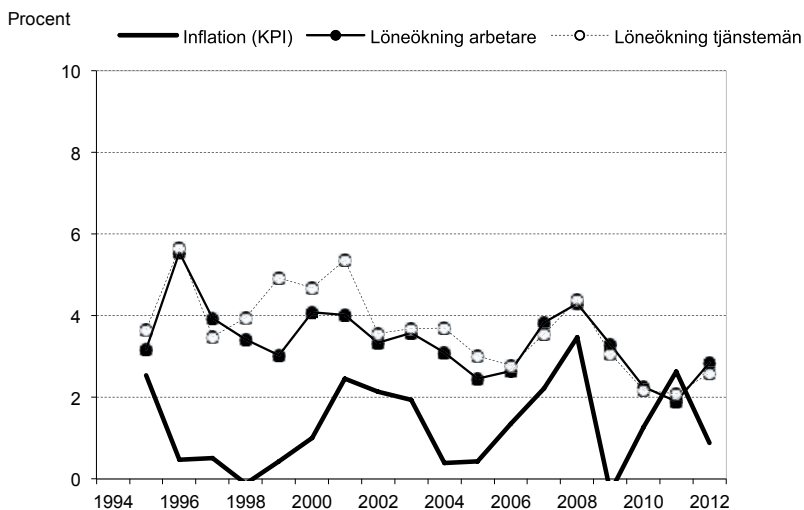
Real löneutveckling år 1994-2012 – Samtliga anställda

Reallönerna har ökat nästan varje år de senaste 18 åren. Endast år 2011 ökade priserna mer än lönerna (se diagram 2.18).

Som framgått tidigare i rapporten så ökade de nominella lönerna med i genomsnitt 87 procent för samtliga anställda år 1994-2012. Under samma period ökade priserna med 26 procent². Lönerna har alltså ökat betydligt mer än priserna och reallönerna har därmed ökat med drygt 48 procent i genomsnitt för samtliga anställda.

För arbetare har reallönerna ökat med 43 procent och för tjänstemän med 52 procent. Reallönerna har alltså ökat med nio procentenheter mer för tjänstemän än för arbetare och lönegapet har alltså ökat påtagligt även i reala termer.

Diagram 2.18 Nominell löneökning och prisökning enl. KPI år 1995-2012

² Prisutveckling enligt Statistiska centralbyråns Konsumentprisindex, KPI

Kvinnor och män år 1994-2012

Bland samtliga anställda har löneskillnaden mellan kvinnor och män minskat något år 1994 och 2012. Det gäller bland såväl arbetare som tjänstemän. Utjämningen går dock mycket långsamt, framförallt bland arbetare.

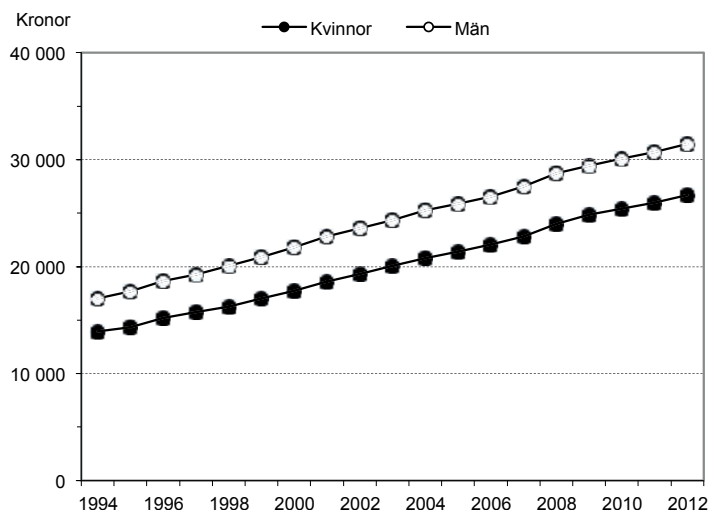
År 2012 var medellönen för samtliga anställda kvinnor 26 710 kronor och för män 31 480 kronor. Medellönen är därmed 4 770 kronor, 18 procent, högre för män än för kvinnor. År 1994 var medellönen 3 060 kronor, 22 procent, högre för män än för kvinnor (se diagram 2.21 och tabell 2.2).

Löneskillnaden mellan kvinnor och män har alltså ökat i kronor men minskat i procent. Detta kan tyckas vara motsägelsefullt men förklaras av att löneskillnaden är så pass stor att någon enstaka procentenhet mer för kvinnor ändå ger mer kronor till männen.

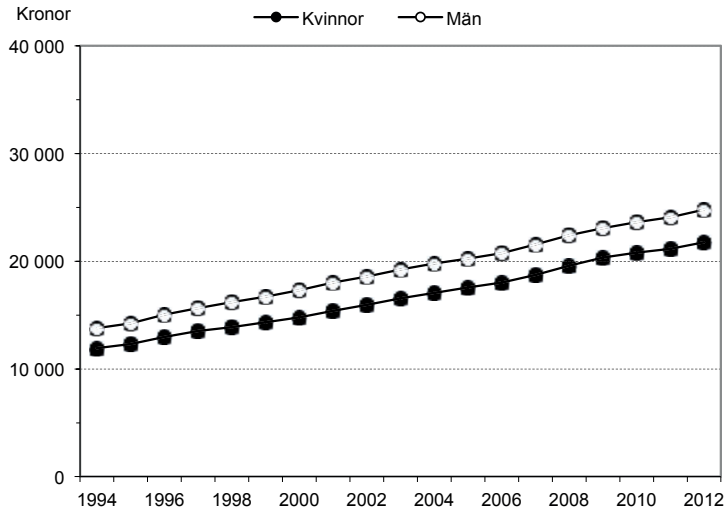
Det bör dock konstateras att det, åtminstone långsiktigt, är den relativa löneskillnaden, det vill säga räknat i procent, som i först hand bör beaktas.

Några enskilda år har dock löneskillnaden minskat även i kronor. Framförallt år 2009 då löneskillnaden mellan kvinnor och män minskade med 120 kronor. Troligen en effekt av fackföreningarnas starka samordning i avtalsrörelsen gällande år 2007-2009 om extra satsning på jämställda löner.

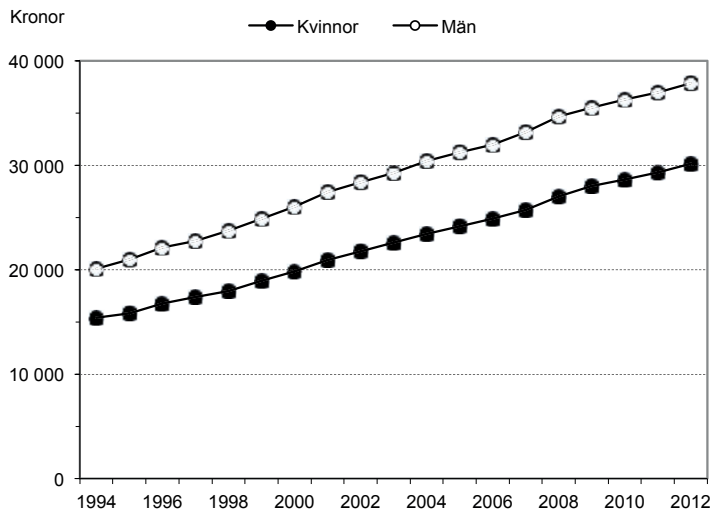
Diagram 2.21 Månadslön efter kön och sektor år 1994-2012
Samtliga anställda

Diagram 2.22 Månadslön efter kön och sektor år 1994-2012
Arbetare

Diagram 2.23 Månadslön efter kön och sektor år 1994-2012
Tjänstemän

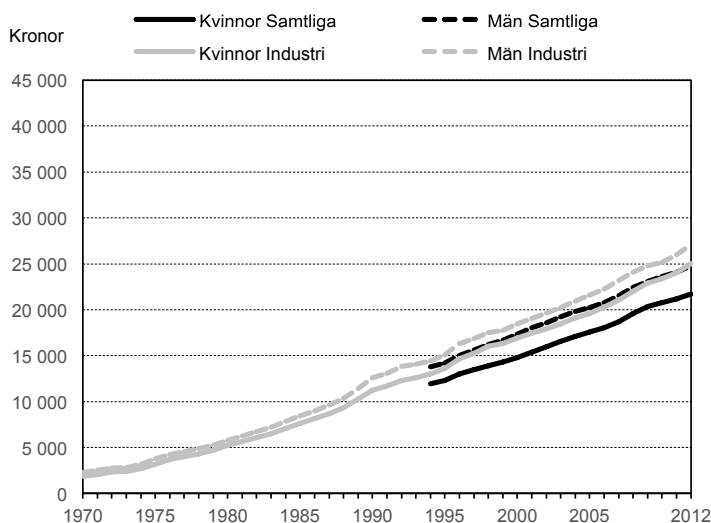
Löneskillnaden mellan kvinnor och män är mindre bland arbetare än bland tjänstemän, såväl i kronor som i procent. Bland arbetare är medellönen 3 070 kronor (14 procent) högre för män än för kvinnor medan det bland tjänstemän är 7 700 kronor (26 procent) högre (se tabell 2.2).

Lönerna har dock jämnats ut mer bland tjänstemän än bland arbetare. Från 31 procent högre lön för män år 1994 till dagens 26 procent för tjänstemän jämfört med från 16 till 14 procent bland arbetare.

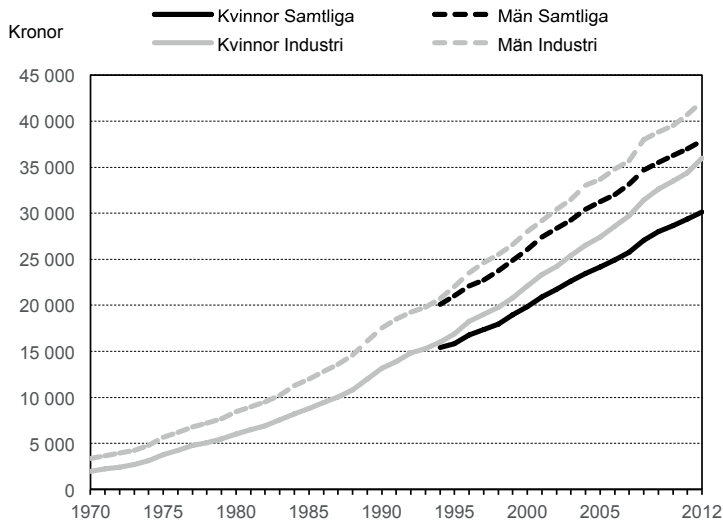
Att lönerna jämnats ut mer bland tjänstemän än bland arbetare senaste åren stämmer väl överens med vad som redovisats tidigare gällande år 1913-2012. Där framgick att löneskillnaden bland industriarbetare minskade rejält 1960- och 1970-talet, när kvinnolönerna avskaffades, för att därefter vara i det närmaste oförändrad senaste 30 åren. Bland industritjänstemän har löneskillnaden däremot minskat även de senaste 30 åren, om än i långsammare takt jämfört med under 1960- och 1970-talen. Dessutom från en lägre nivå jämfört med industriarbetarna (se diagram 2.11 och 2.13).

Den tidigare redovisade löneutvecklingen år 1913-2012 gällande kvinnor och män inom tillverkningsindustrin kan alltså antas ge en relevant bild av de senaste 100 årens löneutveckling även för samtliga kvinnor och män. Detta inte minst på grund av att större andel var sysselsatta inom gruv- och tillverkningsindustrin för år 1994 än idag. Av diagram 2.24 och 2.25 framgår även att löneskillnaden mellan anställda inom industrin och samtliga anställda minskar bakåt i tiden.

Diagram 2.24 Månadslön efter kön och sektor år 1970-2012. Arbetare

Diagram 2.25 Månadslön efter kön och sektor år 1970-2012. Tjänstemän

Tabell 2.2 Månadslön och löneskillnad efter klass och kön år 1994-2012

År	Månadslön					Löneskillnad Män-Kvinnor						
	Arbetare Kvinnor	Män	Tjänstemän Kvinnor	Män	Samtliga Kvinnor	Män	Arbetare Kronor	Pro- cent	Tjänstemän Kronor	Pro- cent	Samtliga Kronor	Pro- cent
1994	11 920	13 780	15 380	20 090	13 940	17 010	1 860	16	4 710	31	3 070	22
1995	12 300	14 210	15 800	21 000	14 350	17 680	1 910	16	5 200	33	3 330	23
1996	12 970	15 020	16 740	22 110	15 180	18 650	2 050	16	5 370	32	3 470	23
1997	13 500	15 610	17 360	22 760	15 760	19 270	2 110	16	5 400	31	3 510	22
1998	13 890	16 200	17 970	23 750	16 270	20 060	2 310	17	5 780	32	3 790	23
1999	14 310	16 700	18 950	24 870	17 020	20 880	2 390	17	5 920	31	3 860	23
2000	14 800	17 330	19 810	26 050	17 730	21 780	2 530	17	6 240	31	4 050	23
2001	15 380	18 020	20 910	27 430	18 610	22 830	2 640	17	6 520	31	4 220	23
2002	15 940	18 580	21 740	28 350	19 330	23 570	2 640	17	6 610	30	4 240	22
2003	16 540	19 230	22 610	29 250	20 090	24 350	2 690	16	6 640	29	4 260	21
2004	17 060	19 800	23 430	30 420	20 790	25 250	2 740	16	6 990	30	4 460	21
2005	17 550	20 240	24 140	31 270	21 410	25 900	2 690	15	7 130	30	4 490	21
2006	18 030	20 770	24 900	31 990	22 050	26 530	2 740	15	7 090	28	4 480	20
2007	18 720	21 560	25 740	33 160	22 830	27 520	2 840	15	7 420	29	4 690	21
2008	19 590	22 420	27 020	34 690	23 990	28 700	2 830	14	7 670	28	4 710	20
2009	20 330	23 080	28 000	35 520	24 860	29 450	2 750	14	7 520	27	4 590	18
2010	20 770	23 610	28 650	36 290	25 430	30 100	2 840	14	7 640	27	4 670	18
2011	21 150	24 090	29 340	36 970	25 990	30 680	2 940	14	7 630	26	4 690	18
2012	21 730	24 800	30 150	37 850	26 710	31 480	3 070	14	7 700	26	4 770	18

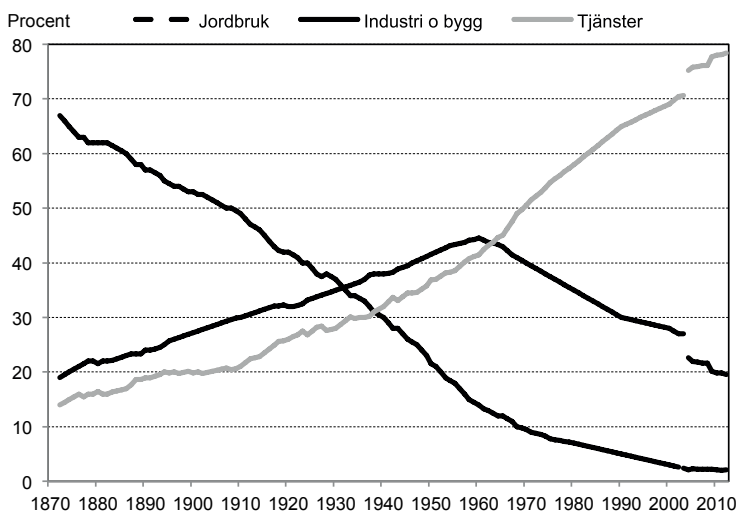
Sysselsatta efter sektor år 1872-2012

Ytterligare en faktor som kan vara bra att ha kännedom om i samband med de senaste 100 årens löneutveckling, är hur antalet sysselsatta efter sektor utvecklats. Det visar tydligt hur Sverige utvecklats från 1800-talets jordbruksamhälle, via 1900-talets industrisamhälle, till dagens tjänstesamhälle.

År 1872 var 67 procent av alla sysselsatta i Sverige sysselsatta inom jordbruket, 19 procent inom industri- och byggnadsverksamhet och 14 procent inom tjänstesektorn. Därefter har andelen sysselsatta efter sektor förändrats radikalt och idag är endast två procent sysselsatta inom jordbruket och nästan 80 procent inom tjänstesektorn (se diagram 2.26).

Industrin sysselsätter dock nästan lika stor andel idag som år 1872, knappt 20 procent. Men åren däremellan har andelen sysselsatta inom industrin varit betydligt högre, som mest 43 procent i början av 1960-talet. Efter år 1960 vände dock andelen sysselsatta inom industrin tvärt neråt. Den tvära vändningen förklaras främst av att den offentliga sektorn då började byggdes ut.

Diagram 2.26 Andelar av sysselsättningen efter sektor* år 1872-2012
Samtliga sysselsatta. Procent

Tidsseriebrottet mellan år 2003 och 2004 beror på att data gällande år 1872-2003 kommer från Schön (2012 sid 14) medan data för år 2004-2012 kommer från Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Definition av sysselsatt och sektor skiljer sig en del mellan dessa två datakällor men bedömts här ändå ge en relativt tydlig och samlad bild av utvecklingen för hela perioden.

Källa: Bearbetning av Schön (2012 sid 14) år 1872-2003 samt SCBs Arbetskraftsundersökningar år 2004-2012

* Sektorer: Jordbruk med binärningar (skogsbruk, jakt, fiske)
Industri- och byggnadsverksamhet
Tjänster inklusive offentlig sektor men exklusive oavlönat arbete i hushållet

Sammanfattning av kapitel 2

År 1913-2012 har lönerna utvecklats stegvis och reallönerna har ökat främst under tre perioder. Den första perioden inleddes direkt efter första världskriget och varade i cirka tre år. Den andra perioden inleddes efter andra världskriget och varade cirka 30 år, fram till oljekrisen år 1973. Den tredje perioden inleddes i mitten av 1990-talet och pågår än idag (se diagram 2.27).

För hela 100-årsperioden har den genomsnittliga månadslönen för en industriarbetare ökat från 85 kronor år 1913 till 26 700 kronor år 2012. Även prisutvecklingen bör dock beaktas och räknat i fasta (2012 års) priser har månadslönen ökat från 3 952 kronor år 1913 till 26 700 kronor år 2012. Det innebär att reallön och köpkraft för en industriarbetare ökat närmare sju gånger på 100 år.

I vilken grad fackföreningsrörelsen påverkat löneutvecklingen är svårt att urskilja från allt annat som hänt. Exempelvis har efterkrigstidens stabila socialdemokratiska regeringsmakt, den starka industrialismen liksom Sveriges förskonande från såväl första som andra världskriget troligen också påverkat löneutvecklingen. Men utifrån ett arbetstagarperspektiv har ändå en stark fackföreningsrörelse varit en förutsättning för att arbetstagarna har fått en relativt stor del av de senaste 100 årens ekonomiska tillväxt. Det gäller i termer av såväl ökande reallöner som en utbyggd och generell välfärd.

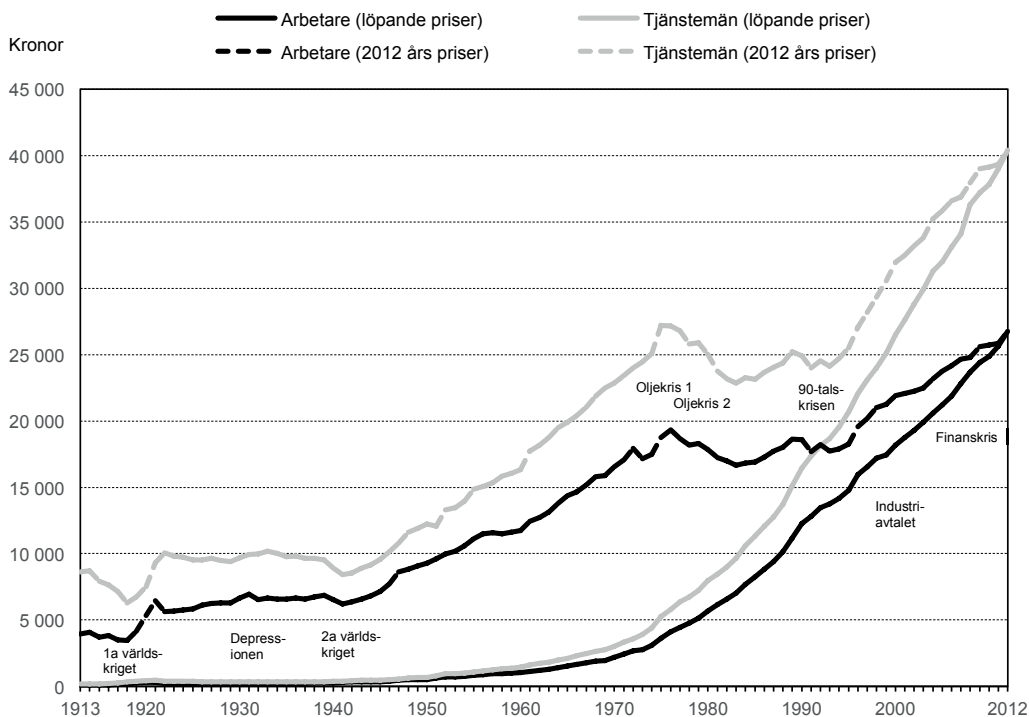
För industritjänstemän har den genomsnittliga månadslönen räknat i fasta (2012 års) priser ökat från 8 618 kronor år 1913 till 40 400 kronor år 2012. Löneskillnaden mellan arbetare och tjänstemän var därmed betydligt större år 1913 än år 2012, 118 respektive 51 procent. Dagens löneskillnad på drygt 50 procent är dock den högsta sedan slutet av 1930-talet.

Även mellan kvinnor och män har löneskillnaden minskat de senaste 100 åren. År 1913 var timlönen för kvinnor endast 52 procent av männens timlön bland industriarbetare. År 2012 har timlönen för kvinnor ökat till 92 procent av männens timlön.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män minskade framförallt under 1960- och 1970-talet i samband med att kvinnolönerna togs bort ur kollektivavtalen. Utjämnningen upphörde dock på 1980-talet och därefter har löneskillnaden endast minskat marginellt.

Kapitel 2 sammanfattas även i diagram 2.27 där 100 års löneutveckling inom industrin kompletterats med historiska händelser.

**Diagram 2.27 Månadslön för arbetare och tjänstemän år 1913-2012
I löpande och i 2012 års priser**

Krig	1a världskriget 1914-1918	Skotten i Adalen 1931	2a världskriget 1939-1945	Koreakriget 1950-1953	Oktoberkriget 1973					
Kris och krasch		Börskrasch 1929 Depression 1930-1935 Kreugerkrasch 1932			Oljekris1 1973	Oljekris2 1979	90-talskrisen 1990-1994		Finanskris 2007	
Lag och avtal	Rösträtt för kvinnor 1919	SAP regering 1932	Saltsjöbads- avtalet 1938	ATP 1957 EEG/EU bildas 1958	LAS 1973	MBL 1976	2 % i infli- ationsmål 1992	Sverige med i EU avtalet 1995	Industri- avtalet 1997	Lex Laval 2010
Semester		4 dagars semester 1931	2 veckors semester 1938	3 veckors semester 1951	4 veckors semester 1963	5 veckors semester 1978				
Arbetstid		48 timmars arbetsvecka 1920			45 timmars arbetsvecka 1960	40 timmars arbetsvecka 1973				

3

Löneutveckling kommande 20 år

Hur stort blir lönegapet mellan arbetare och tjänstemän om 20 år om nuvarande löneutveckling fortsätter och vad krävs för att lönegapet ska minska i såväl kronor som procent? I följande kapitel ges tre scenarier för hur framtidens löner kan utvecklas.

Scenario 1 utgår från att den genomsnittliga löneökningstakt som gällt år 1995-2012 fortsätter, det vill säga med 3,3 procent för arbetare och 3,7 procent för tjänstemän per år. Om denna löneökningstakt fortsätter även kommande 20 år så ökar lönegapet mellan arbetare och tjänstemän från dagens 43 procent till 55 procent år 2032. Räknat i kronor skulle lönegapet öka från dagens 10 200 kronor till 24 700 kronor (se diagram 3.1a och 3.1b).

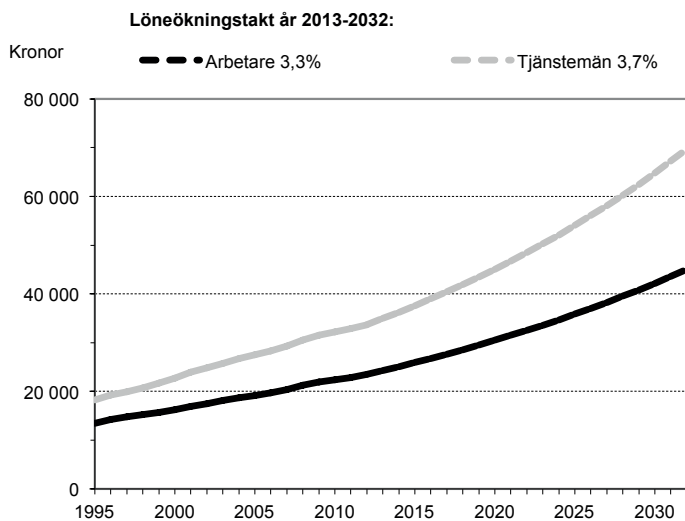
Scenario 2 utgår från att de tre senaste årens löneökningstakt fortsätter, det vill säga med 2,4 procent för arbetare och 2,3 procent för tjänstemän. Löneutvecklingen har alltså varit jämnare de tre senaste åren jämfört med tidigare år och lönerna har till och med ökat lite mer för arbetare än för tjänstemän. Om detta skulle fortsätt kommande 20 år skulle lönegapet mellan arbetare och tjänstemän minska något, från dagens 43 procent till 41 procent år 2032. Men räknat i kronor så skulle det öka, från dagens 10 200 kronor till 15 300 kronor år 2032 (se diagram 3.2a och 3.2b).

Scenario 3 visar vad som krävs för att lönegapet ska minska i såväl procent som kronor. För detta krävs att lönerna ökar med knappt en procentenhet mer för arbetare än för tjänstemän. Med nuvarande löneökningstakt skulle det ungefär motsvaras av en årlig löneökningstakt på 2,9 procent för arbetare och 2,0 procent för tjänstemän. Lönegapet skulle då genast börja minska i såväl procent som kronor. Om cirka sju år skulle lönegapet åter vara under 10 000 kronor och räknat i procent skulle det minskat till 35 procent - samma nivå som i mitten av 1990-talet (se diagram 3.3a och 3.3b).

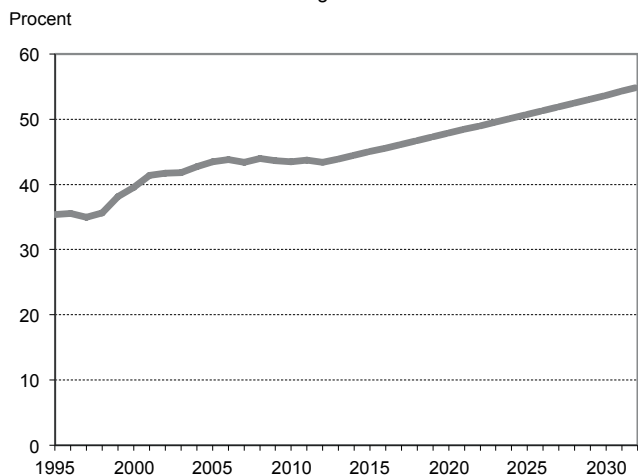
Det kan tyckas orimligt att lönerna skulle öka med nästan en procentenhet mer för arbetare än för tjänstemän - dessutom sju år i rad. Men just detta hände så sent som åren 1997-2004, fast till tjänstemännens favör, då lönerna ökade med i genomsnitt 4,3 procent för tjänstemän och 3,4 procent för arbetare sju år i rad.

I kapitel 5 ges även två scenarier gällande löneutvecklingen för kvinnor och män kommande 20 år.

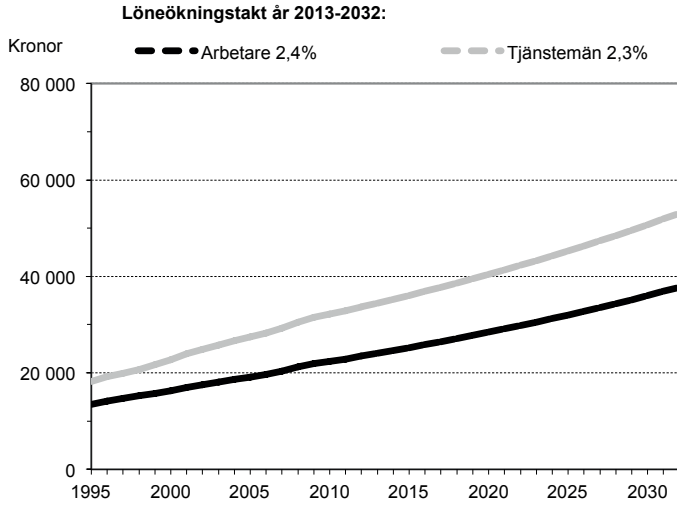
Diagram 3.1a Månadslön efter klass år 1995-2032
 1995-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

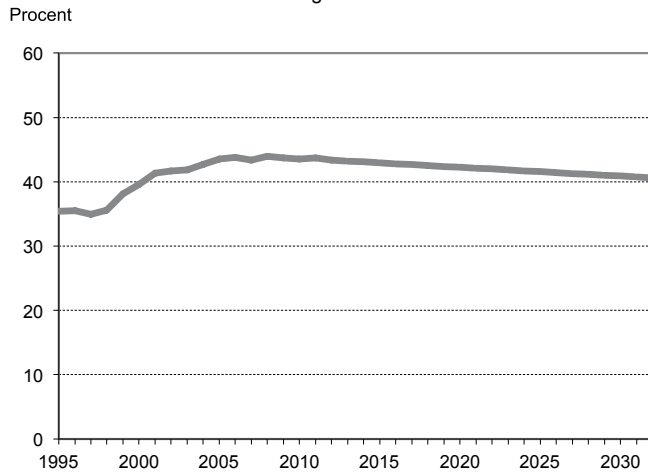
Diagram 3.1b Lönegap mellan arbetare och tjänstemän år 1995-2032
 1995-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

Diagram 3.2a Månadslön efter klass år 1995-2032
 2010-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

Diagram 3.2a Lönegap mellan arbetare och tjänstemän år 1995-2032
 2010-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

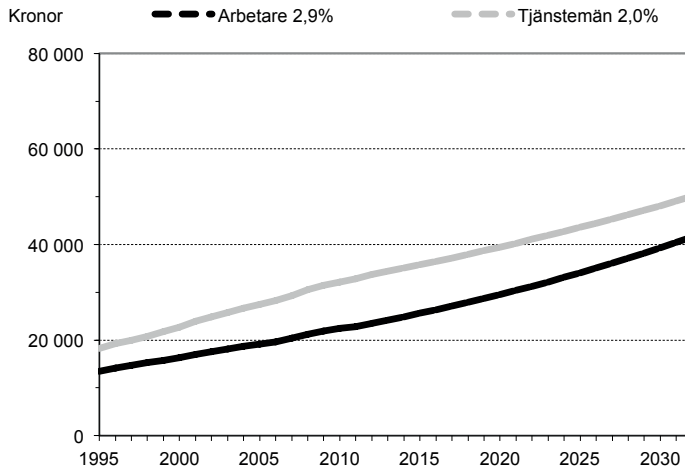

Diagram 3.3a Månadslön efter klass år 1995-2032

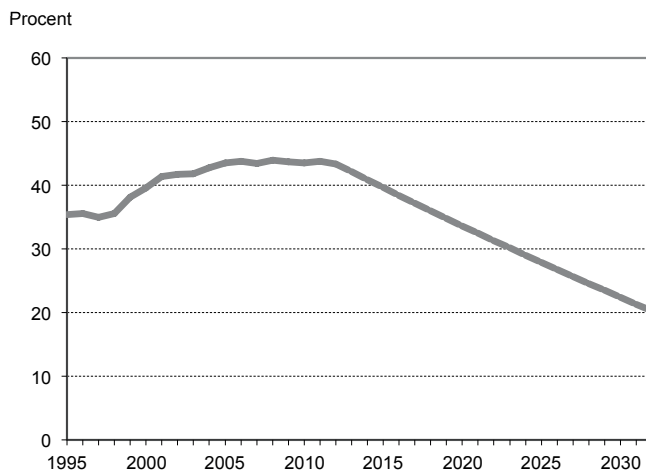
Åter till 1995 års nivå inom 10 år

Löneökningstakt år 2013-2032:

Diagram 3.3b Lönegap mellan arbetare och tjänstemän år 1995-2032

0,9 procent mer till arbetare år 2013-2032

Sammanfattning av kapitel 3

Tre scenarier för hur kommande 20 års löner kan utvecklas visar att om de senaste 18 årens löneökningstakt fortsätter så ökar lönegapet mellan arbetare och tjänstemän från dagens 43 procent till 55 procent år 2032. Räknat i kronor skulle lönegapet öka från dagens 10 200 kronor till 24 700 kronor.

Om istället de tre senaste årens löneutveckling fortsätter kommande 20 år skulle lönegapet mellan arbetare och tjänstemän minska, från dagens 43 procent till 41 procent år 2032. Räknat i kronor så skulle det dock öka, från dagens 10 200 kronor till 15 300 kronor år 2032.

Det tredje scenariot visar vad som krävs för att lönegapet ska minska i såväl procent som kronor. Då krävs att lönerna ökar med knappt en procentenhet mer för arbetare än för tjänstemän. Lönegapet skulle då genast minska och om cirka sju år skulle lönegapet vara under 10 000 kronor och räknat i procent under 35 procent - samma nivå som i mitten av 1990 talet.

I kapitel 5 ges även två scenarier gällande löneutvecklingen för kvinnor och män kommande 20 år.

4

Lönespridning

I de två tidigare avsnitten har medellönen använts för att beskriva lönestruktur och löneutveckling. Medellönen säger dock inte så mycket om hur löner varierar mellan olika individer. Det vill säga hur stor spridning det är på lönerna. Ett vanligt sätt att beskriva denna så kallade lönespridning är att använda median- och percentillöner.

Medianlönen anger den mittersta lönen för en grupp individer som rangordnats efter lörens storlek. *Percentillön* anger den lönenivå som avgränsar ett visst antal procent individer.

Det mått på lönespridningen som här används är $p90/p10$. Måttet visar hur många gånger större den 90e percentillönen ($p90$) är än den 10e percentillönen ($p10$), se faktaruta 4.1.

Observera att lönerna i detta avsnitt gäller år 2011.

Lönespridning efter klass och kön

Medianlönen för samtliga anställda är 26 100 kronor i månaden år 2011. Spridningen på lönerna är dock stor och den lön som avgränsar de tio procent anställda med de *lägsta* lönerna ($p10$) är 20 200 kronor medan den lön som avgränsar de tio procent med *högst* löner ($p90$) är 41 000 kronor.

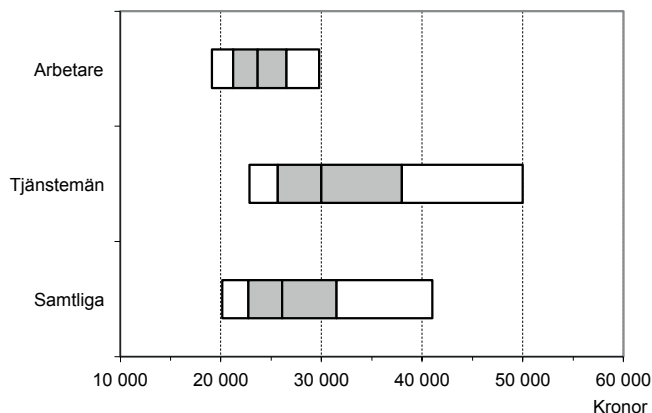
Enligt det mått på lönespridning ($p90/p10$) som här används så är lönespridningen för samtliga anställda 2,0. Det vill säga att den 90e percentillönen är 2,0 gånger större än den 10e percentillönen, $41\ 000/20\ 200 = 2,0$ (se diagram 4.1 och tabell 4.1).

Fördelas löntagarna efter klass och kön visar sig lönespridningen variera kraftigt mellan såväl arbetare och tjänstemän som mellan kvinnor och män.

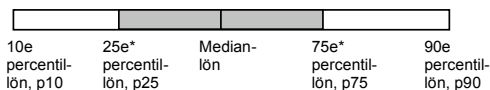
Vad gäller arbetare och tjänstemän så är lönespridningen mindre bland arbetare än bland tjänstemän. Bland arbetare är lönespridningen 1,6 och bland tjänstemän 2,2.

Vad gäller kvinnor och män så är lönespridningen mindre bland kvinnor än bland män. Det gäller bland såväl arbetare som tjänstemän, men i olika grad.

Diagram 4.1 Lönespridning efter klass år 2011
Median och percentillöner

Förklaring till låddiagram

* 25e och 75e percentillön kallas även 1a och 3e kvartilön, alternativt undre och övre kvartilön

Faktaruta 4.1 Lönespridning

Median- och percentillöner

10e percentillön: 10 procent av individerna har lägre lön, 90 procent högre
 Medianlön: 50 procent av individerna har lägre lön, 50 procent högre
 90e percentillön: 90 procent av individerna har lägre lön, 10 procent högre

Lönespridningsmått

P90/P10 är det lönespridningsmått som används i denna rapport. Det vill säga den 90e percentillönen dividerad med den 10e percentillönen.

Lönebegrepp

Lönebegrepp i detta avsnitt är total lön, d.v.s. tid- och prestationslön (grundlön) inkl. rörliga tillägg (ob-, skifttillägg m.fl.). Övertidsersättning ingår inte.
 Alla löner är uppräknade till heltid

Dataunderlag

Statistiska centralbyråns lönestrukturstatistik (LSS) samt databasen Linda gällande år 2011

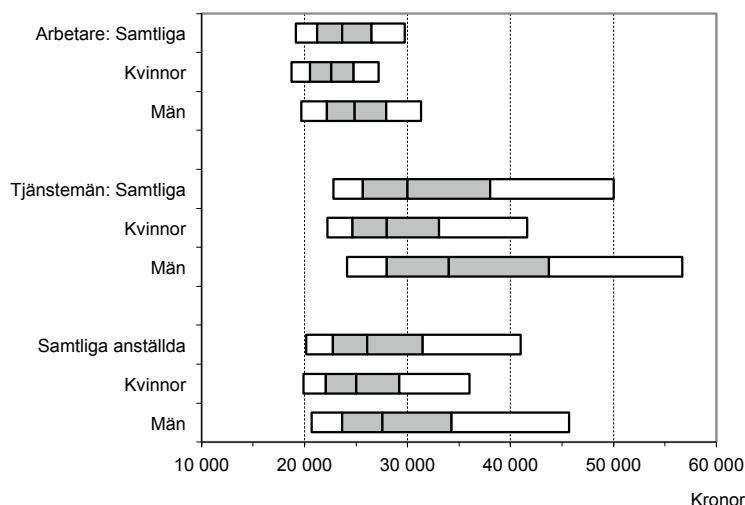
Direktörer borträknade

Yrkesgruppen verkställande direktörer, verkschefer m.fl. (SSYK=121) ingår ej då de ej ingår alla år i dataunderlaget.

Bland samtliga anställda är lönespridningen 1,8 för kvinnor och 2,2 för män. Bland arbetare stannar dock lönespridningen vid 1,5 för kvinnor och 1,6 för män medan den bland tjänstemän är 1,9 för kvinnor och 2,4 för män. Skillnaden i lönespridning mellan kvinnor och män är alltså betydligt större bland tjänstemän än bland arbetare (se diagram 4.2 och tabell 4.1)

Skillnaden i lönespridning efter såväl klass som kön förklaras främst av att nivån på de *högsta* lönerna varierar. Nivån för de lägsta lönerna varierar betydligt mindre. Exempelvis så är den 90e percentillönen för arbetare 29 700 kronor och för tjänstemän 50 000 kronor. Det skiljer alltså hela 20 300 kronor, eller 68 procent, mellan p90 för arbetare respektive tjänstemän. Skillnaden mellan respektive 10e percentillönerna är däremot endast 3 700 kronor, eller 19 procent (se tabell 4.1).

Diagram 4.2 Lönespridning efter klass och kön år 2011
Median och percentillöner

Tabell 4.1 Median-, percentillöner och lönespridning efter klass och kön. År 2011

	10e percentil-lön (p10)	25e percentil-lön (q1)	Median-lön	75e percentil-lön (q2)	90e percentil-lön (p90)	Lönespridning (p90/p10)
Arbetare	19 100	21 200	23 700	26 500	29 700	1,6
Kvinnor	18 700	20 500	22 600	24 800	27 200	1,5
Män	19 700	22 100	24 800	28 000	31 300	1,6
Tjänstemän	22 800	25 700	30 000	38 000	50 000	2,2
Kvinnor	22 200	24 700	28 000	33 000	41 600	1,9
Män	24 100	28 000	34 000	43 800	56 700	2,4
Samtliga anställda	20 200	22 800	26 100	31 500	41 000	2,0
Kvinnor	19 900	22 100	25 000	29 200	36 000	1,8
Män	20 700	23 700	27 600	34 300	45 700	2,2

Sektor

En fördelning av de anställda på sex sektorer visar att lönespridningen är störst inom privat tjänstesektor, 2,3. Närmast därefter kommer tillverkningsindustrin, stat och landsting med 2,0. Minst lönespridning är det i kommunal sektor, 1,6, och byggnadsindustrin, 1,7 (se diagram 4.3 och tabell 4.2).

Sex sektorer

Tillverkningsindustri
Byggnadsindustri
Privat tjänsteproduktion

Stat
Kommun
Landsting

Fördelat på arbetare och tjänstemän så är lönespridningen klart mindre bland arbetare än bland tjänstemän i alla sex sektorer. Bland arbetare är den mellan 1,4 och 1,5 och bland tjänstemän mellan 2,0 och 2,4, förutom i kommunal sektor där den stannar vid 1,5. Störst lönespridning bland tjänstemän är det inom landsting och privat tjänsteproduktion, 2,4, följt av tillverkningsindustri, 2,2.

Noterbart vad gäller arbetare är att lönespridningen inom alla sex sektorer är *mindre* än vad lönespridningen är för samtliga arbetare. Lönestrukturen är alltså mer sammanpressad inom sektorerna än mellan sektorerna.

Inom sektorn landsting finns både den minsta och den största lönespridningen. Minst är den bland arbetarna (1,4) och störst bland tjänstemän (2,4). Arbetarna består i huvudsak av undersköterskor, sjukvårdsbiträden, skötare och vårdare och de flesta av dessa har månadslöner mellan 24 000-26 000 kronor och därmed en relativt liten lönespridning.

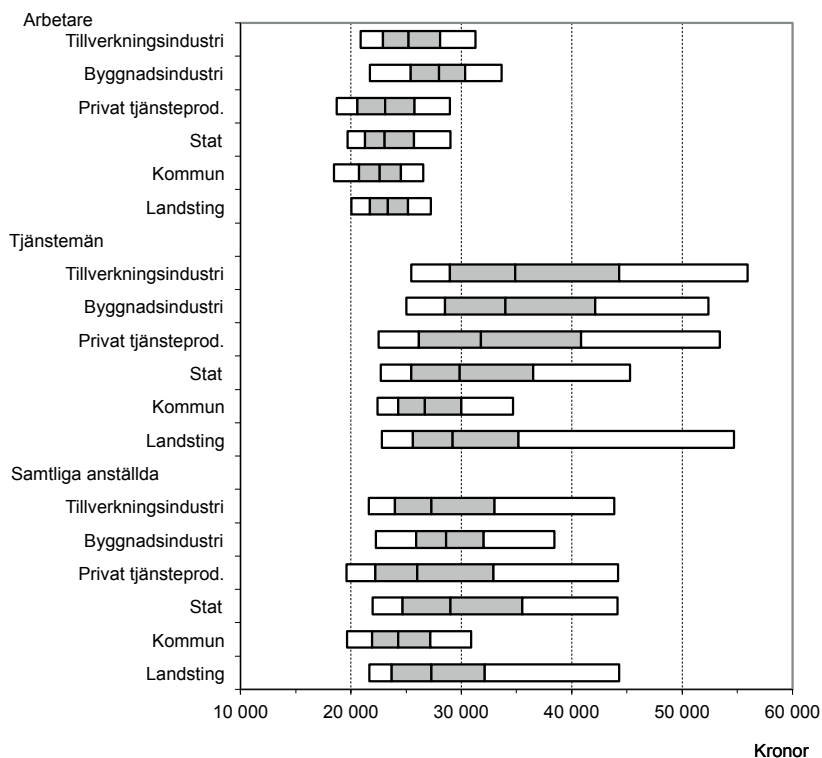
Den stora lönespridningen bland landstingens tjänstemän förklaras av att de domineras av två yrkesgrupper - sjuksköterskor och läkare. Medianlönen för sjuksköterskor är cirka 30 000 kronor och för läkare cirka 61 000 kronor, det vill säga dubbelt så hög som för sjuksköterskorna. Rent lönespridningstekniskt innebär detta att den 10e percentillönen avgörs av sjuksköterskornas löner medan den 90e percentillönen avgörs av läkarnas löner och därav följer en stor lönespridning.

Fördelat på kvinnor och män blir skillnaden än tydligare då andelen män är betydligt högre bland läkare än bland sjuksköterskor, 52 respektive 11 procent (mer om kvinnor och män i följande avsnitt).

Liknande skillnader i strukturell fördelning finns även inom de andra sektorerna men då är oftast fler yrkesgrupper inblandade.

Diagram 4.3 Lönespridning efter klass och sektor år 2011

Median och percentillöner

Bland arbetare är lönespridningen enligt måttet p90/p10 alltså nästan lika stor i de sex sektorerna. Om skillnaden mellan den 10e och 90e percentillönen istället räknas i antal *kronor* så är däremot skillnaden stor mellan sektorerna. Bland arbetare i kommunal sektor skiljer det 8 000 kronor mellan den 10e och 90e percentillönen medan det bland byggnadsarbetarna skiljer 12 000 kronor, det vill säga 4 000 kronor mer.

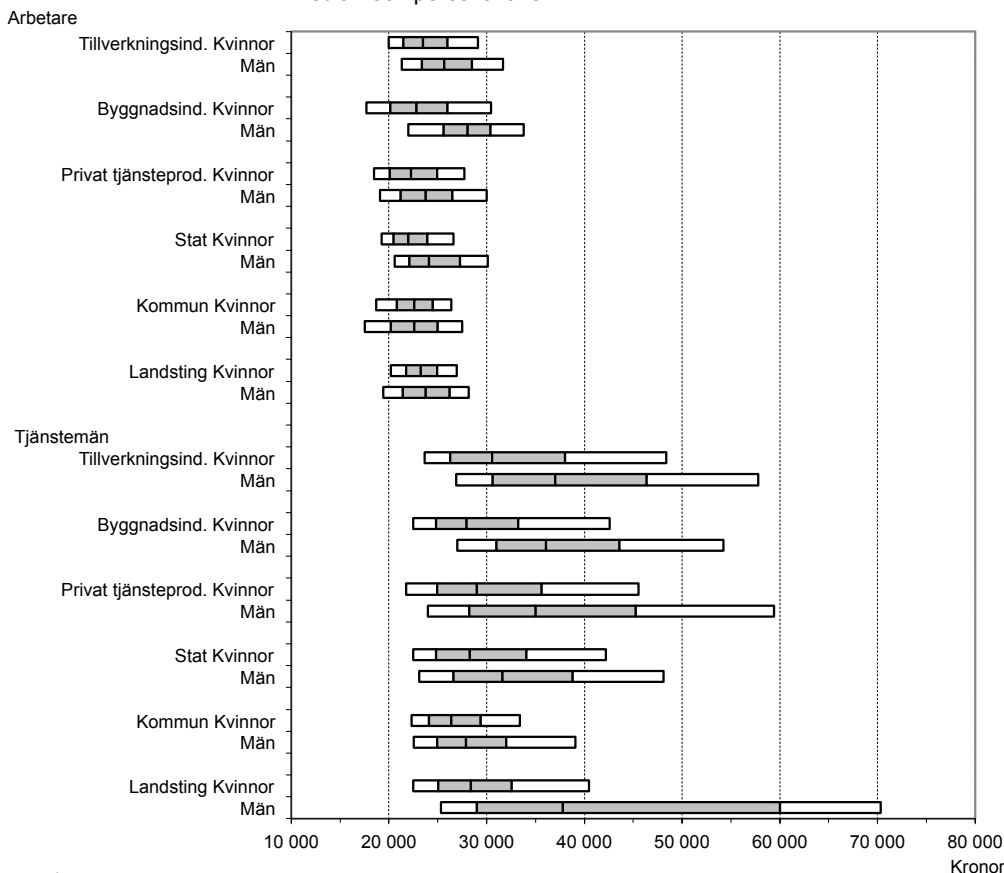
Det kan tyckas ologiskt att lönespridningen är ungefär lika stor inom byggnadsindustri och kommun enligt måttet p90/p10 samtidigt som skillnaden mellan p90 och p10 i antal kronor är betydligt större inom byggindustrin än inom kommunal sektor. Den logiska förklaringen ligger dock i att nivån för såväl de lägsta som de högsta lönerna är betydligt högre inom byggindustrin än inom kommunal sektor. Den relativa skillnaden mellan högsta och lägsta lön inom respektive sektor är därmed densamma (se tabell 4.2).

Kvinnor och män efter sektor

Lönespridningen är större bland män än bland kvinnor i nästan alla sektorer. Det gäller bland såväl arbetare som tjänstemän. Bland arbetare är dock skillnaden marginell inom de sex sektorerna medan skillnaden bland tjänstemän är mer påtaglig. Störst skillnad är det inom sektorn landsting där lönespridningen bland män är 3,1 och bland kvinnor 1,7. Som nämnts ovan påverkas lönespridningen inom sektorn landsting av stora skillnader i såväl lön som könsfördelning bland sjuksköterskor och läkare.

Inom en sektor är dock lönespridningen större bland kvinnor än bland män och det är bland arbetare inom byggnadsindustri. Där är lönespridningen 1,7 för kvinnor och 1,5 för män. En förklaring till detta är att de relativt lågavlönade yrkena som byggstädare och liknande främst innehåses av kvinnor. Dessa sätter därmed nivån för den 10e percentillönen bland kvinnor, medan den 90e percentillönen satts av de kvinnor som är byggnadshantverkare, vars löner är relativt höga. För männen sätts såväl den 10e som den 90e percentillönen av byggnadshantverkare.

Diagram 4.5 Lönespridning efter sektor kön år 2011
Median och percentillöner

Tabell 4.2 Median-, percentillöner och lönespridning efter klass, kön och sektor. År 2011

	10e percentil- lön (p10)	25e percentil- lön (q1)	Median- lön	75e percentil- lön (q2)	90e percentil- lön (p90)	Löne- spridning (p90 / p10)
Arbetare	19 100	21 200	23 700	26 500	29 700	1,6
Kvinnor	18 700	20 500	22 600	24 800	27 200	1,5
Män	19 700	22 100	24 800	28 000	31 300	1,6
Tillverkningsindustri	20 900	22 900	25 200	28 100	31 300	1,5
Kvinnor	20 000	21 500	23 500	26 000	29 100	1,5
Män	21 300	23 400	25 600	28 500	31 700	1,5
Byggnadsindustri	21 700	25 400	28 000	30 300	33 700	1,5
Kvinnor	17 700	20 100	22 800	26 000	30 400	1,7
Män	22 000	25 600	28 000	30 400	33 800	1,5
Privat tjänsteprod.	18 700	20 600	23 100	25 800	29 000	1,5
Kvinnor	18 500	20 100	22 300	24 900	27 700	1,5
Män	19 100	21 200	23 800	26 500	30 000	1,6
Stat	19 700	21 300	23 000	25 700	29 000	1,5
Kvinnor	19 200	20 500	22 000	24 000	26 600	1,4
Män	20 600	22 100	24 100	27 200	30 100	1,5
Kommun	18 500	20 700	22 600	24 500	26 500	1,4
Kvinnor	18 700	20 800	22 600	24 500	26 400	1,4
Män	17 500	20 200	22 600	25 000	27 500	1,6
Landsting	20 000	21 700	23 300	25 200	27 200	1,4
Kvinnor	20 200	21 800	23 300	24 900	26 900	1,3
Män	19 400	21 400	23 800	26 200	28 100	1,4
Tjänstemän	22 800	25 700	30 000	38 000	50 000	2,2
Kvinnor	22 200	24 700	28 000	33 000	41 600	1,9
Män	24 100	28 000	34 000	43 800	56 700	2,4
Tillverkningsindustri	25 500	29 000	34 900	44 300	55 900	2,2
Kvinnor	23 700	26 200	30 600	38 000	48 400	2,0
Män	26 900	30 600	37 000	46 400	57 800	2,1
Byggnadsindustri	25 000	28 500	34 000	42 100	52 400	2,1
Kvinnor	22 500	24 800	28 000	33 200	42 600	1,9
Män	27 000	31 000	36 100	43 600	54 200	2,0
Privat tjänsteprod.	22 500	26 200	31 800	40 800	53 400	2,4
Kvinnor	21 800	24 900	29 000	35 600	45 600	2,1
Män	24 000	28 200	35 000	45 300	59 400	2,5
Stat	22 700	25 500	29 900	36 500	45 300	2,0
Kvinnor	22 500	24 800	28 300	34 100	42 200	1,9
Män	23 100	26 600	31 600	38 800	48 100	2,1
Kommun	22 400	24 300	26 700	30 000	34 700	1,5
Kvinnor	22 300	24 100	26 400	29 400	33 400	1,5
Män	22 500	24 900	27 900	32 000	39 100	1,7
Landsting	22 800	25 600	29 200	35 200	54 700	2,4
Kvinnor	22 500	25 100	28 400	32 600	40 500	1,8
Män	25 300	29 000	37 800	60 000	70 300	2,8
Samtliga anställda	20 200	22 800	26 100	31 500	41 000	2,0
Kvinnor	19 900	22 100	25 000	29 200	36 000	1,8
Män	20 700	23 700	27 600	34 300	45 700	2,2
Tillverkningsindustri	21 600	24 000	27 300	33 000	43 800	2,0
Kvinnor	20 800	22 900	26 000	31 600	40 800	2,0
Män	22 000	24 400	27 600	33 400	44 600	2,0
Byggnadsindustri	22 300	25 900	28 600	32 000	38 400	1,7
Kvinnor	20 300	23 500	26 700	31 400	40 400	2,0
Män	22 600	26 100	28 700	32 000	38 200	1,7
Privat tjänsteprod.	19 600	22 200	26 000	32 900	44 200	2,3
Kvinnor	19 200	21 500	25 000	30 100	38 500	2,0
Män	20 000	23 000	27 000	35 700	48 500	2,4
Stat	22 000	24 700	29 000	35 500	44 100	2,0
Kvinnor	21 800	24 100	27 700	33 500	41 500	1,9
Män	22 200	25 500	30 600	37 600	47 000	2,1
Kommun	19 700	21 900	24 300	27 200	30 900	1,6
Kvinnor	19 800	21 900	24 100	26 800	30 100	1,5
Män	19 000	22 100	25 100	28 900	34 000	1,8
Landsting	21 700	23 700	27 300	32 100	44 300	2,0
Kvinnor	21 600	23 500	26 700	30 800	37 800	1,7
Män	22 000	25 400	30 900	49 000	67 900	3,1

Lönespridningens utveckling

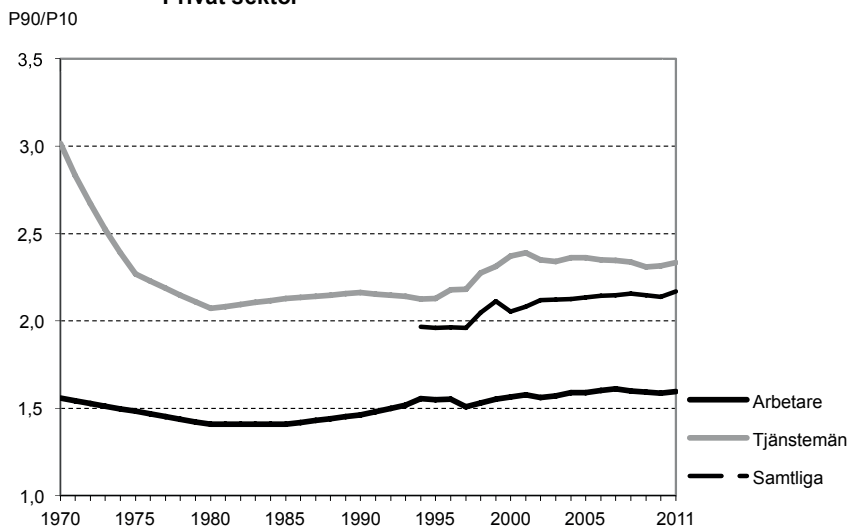
Lönespridningens utveckling över tiden gäller här i huvudsak åren 1996-2011. Denna avgränsning beror på tillgång på officiell lönestatistik gällande samtliga anställda. För anställda inom *privat sektor* finns det dock statistik gällande ända från och med år 1970.

Privat sektor år 1970-2011

Lönespridningens utveckling år 1970-2011 kan delas in i fyra perioder. Första perioden gäller 1970-talet då lönespridningen *minskade*. Den andra perioden gäller 1980-talet och en bit in på 1990-talet då lönespridningen var relativt *oförändrad*. Tredje perioden varade år 1995-2001 då lönespridningen *ökade*. Den fjärde och sista perioden gäller från år 2002 till idag då lönespridningen åter varit relativt *oförändrad* och mestadels legat runt 1,6 för arbetare och 2,1 för tjänstemän inom privat sektor. Det vill säga att den 90e percentillönen varit cirka 1,6 gånger större än den 10e percentillönen bland arbetare och 2,1 gånger större bland tjänstemän.

Utvecklingen uppdelad på dessa fyra perioder är tydligast för tjänstemän. En närmare granskning visar dock att den även gäller för arbetare, med undantag för år 1997-1998 då lönespridningen tillfälligt minskade. Men redan år 1999 återgick lönespridningen till att långsamt öka fram till år 2007 då den kulminerade på 1,61 för arbetare (se diagram 4.6).

Diagram 4.6 Lönespridning efter klass år 1970-2011
Privat sektor

Den minskade lönespridningen bland arbetare på 1970-talet var till stor del ett resultat av den solidariska lönepolitik som LO drev i syfte att just minska löneskillnaderna mellan olika sektorer och yrkesgrupper.

År 1980 kulminerade minskningen av lönespridningen. Samtidigt fick LO och LO-förbunden allt svårare att samordna sig om en gemensam solidarisk lönepolitik och år 1983 splittrades LO-samordningen då Metallindustriarbetareförbundet lämnade den. Något år senare började lönespridningen åter att öka och några år in på 1990-talet var lönespridningen bland arbetare åter uppe på samma nivå som i början av 1970-talet. Därefter har lönespridningen ökat ytterligare något till dagens 1,6.

Bland tjänstemän minskade lönespridningen drastiskt mellan år 1970-1980, från 3,0 till 2,1, en minskning med över 30 procent på tio år. Om den solidariska lönepolitiken bidrog till detta är osäkert. Mer troligt är att det kraftigt ökande antalet högutbildade på 1970-talet bidrog till minskningen.

Under 1980-talet stabiliserades lönespridningen bland tjänstemän runt 2,1 för att i slutet av 1990-talet öka sex år i rad till som mest 2,4 år 2001. Därefter har den minskat något till dagens 2,3.

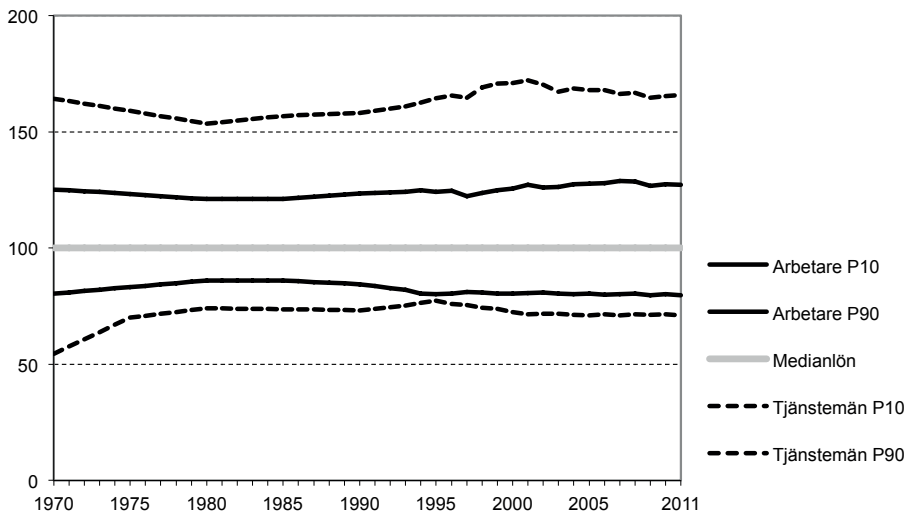
Ytterligare ett sätt att illustrera lönespridningens utveckling är med den 10e och 90e percentillönen beräknade i procent av medianlönen. Diagram 3.7 visar detta för år 1970-2011. Där framgår att såväl de högsta lönerna, p90, som de lägsta, p10, varierat i relation till medianlönen, men i olika grad olika perioder.

Den minskade lönespridningen under 70-talet förklaras av att de lägsta lönerna (p10) steg i relation till medianlönen samtidigt som de högsta lönerna (p90) minskade i relation till medianlönen.

Den ökande lönespridningen under 90-talet bland arbetare förklaras dock främst av att de lägsta lönerna (p10) minskade i relation till medianlönen. Bland tjänstemän var det dock främst de högsta lönerna (p90) som ökade i relation till medianlönen, och därmed ökade lönespridningen.

Diagram 4.7 Lönespridning* efter klass år 1970-2011
Privat sektor

Procent av
 Medianlön*

* Medianlönen är lika med 100.

Ett exempel på hur diagrammet ska tolkas är percentillönerna för tjänstemän år 1970. Den 10e percentillönen var då 55 vilket innebär att den motsvarade 55 procent av medianlönen. Den 90e percentillönen var 164 vilket innebär att den motsvarade 164 procent av medianlönen, det vill säga 64 procent högre än medianlönen.

Samtliga anställda år 1996-2011

För att få en heltäckande bild av lönespridningen så måste givetvis även anställda inom offentlig sektor ingå. Detta finns dock endast tillgängligt från och med år 1996 i den officiella statistiken, vilket därmed avgränsar mätperioden i följande avsnitt.

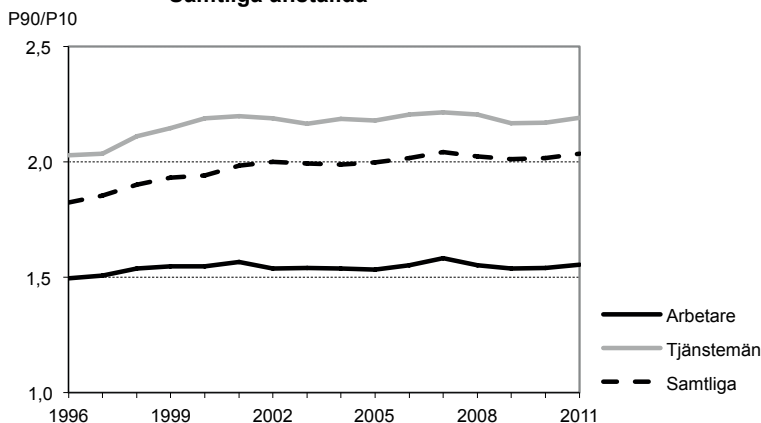
Lönespridningens utveckling för samtliga anställda år 1996-2011 visar att den inledningsvis ökade från 1,8 år 1996 till 2,0 år 2002. Därefter har den legat stadigt strax över 2,0. Detta innebär att lönespridningen ökade med 12 procent år 1996-2011 (se diagram 4.8 och tabell 4.3).

Utvecklingen har varit likartad för både arbetare och tjänstemän vad gäller en inledande ökning följt av stabilisering. Den inledande ökningen var dock mindre för arbetare än för tjänstemän.

Bland arbetare ökade lönespridningen från 1,5 år 1996 till strax under 1,6 år 2001. Därefter har den stabiliserats runt 1,55. Totalt har lönespridningen bland arbetare därmed ökat med fyra procent år 1996-2011. Bland tjänstemän har lönespridningen ökat med åtta procent, från 2,0 år 1996 till 2,2 år 2002, där den ligger även idag.

Lönespridningen har alltså ökat mer bland samtliga anställda än vad den har gjort bland arbetare och tjänstemän var för sig. Det förklaras av att lönerna totalt sett ökat mer för tjänstemän än för arbetare. Det gäller såväl medellön som medianlön och percentlöner. Räknat i medellön så ökade den med 60 procent för arbetare och 70 procent för tjänstemän år 1996-2011.

Diagram 4.8 Lönespridning efter klass år 1996-2011
Samtliga anställda

Tabell 4.3 Lönespridning år 1996 och 2011

Sektor	Lönespridning (p90/p10)		Förändring år 1996-2011 Procent
	1996	2011	
Samtliga anställda	1,8	2,0	12
Kvinnor	1,6	1,8	15
Män	1,9	2,2	14
Arbetare	1,5	1,6	4
Kvinnor	1,4	1,5	3
Män	1,5	1,6	5
Tjänstemän	2,0	2,2	8
Kvinnor	1,6	1,9	17
Män	2,2	2,4	8

Beräkning av lönespridningens förändring

Lönespridningens förändring mellan två tidpunkter (y1 och y2) beräknas enligt följande:

$$\Delta ls_{y1-y2} = (p90_{y1}/p10_{y1}) / (p90_{y2}/p10_{y2})$$

Som exempel kan nämnas förändringen av lönespridningen för samtliga anställda mellan år 1996 och 2011 (se tabell 4.3) som beräknats enligt följande:

$$\text{Lönespridning 2011/Lönespridning 1996: } 2,03/1,82 = 1,12$$

Omräknat till procent blir detta 12 procent. Lönespridningen har alltså ökat med 12 procent år 1996-2011.

Kvinnor och män

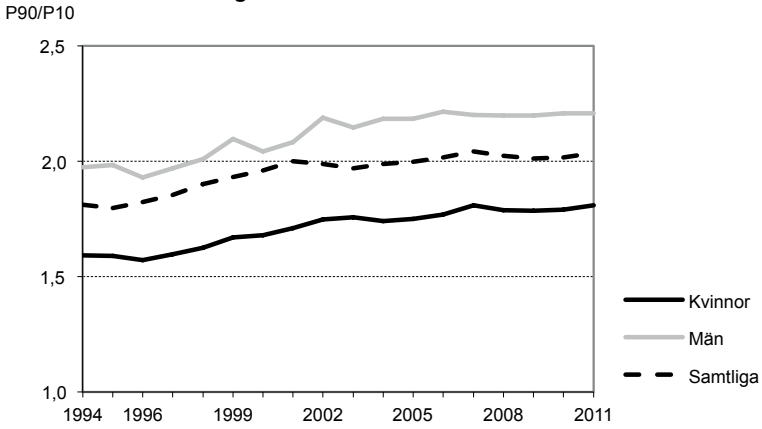
Bland samtliga anställda har lönespridningen ökat med 15 procent för kvinnor och 14 procent för män mellan år 1996 och 2011. Lönespridningen har alltså ökat lite mer för kvinnor (se diagram 4.9 och tabell 4.3).

Kvinnor och män fördelade på arbetare och tjänstemän visar dock på helt olika utvecklingar.

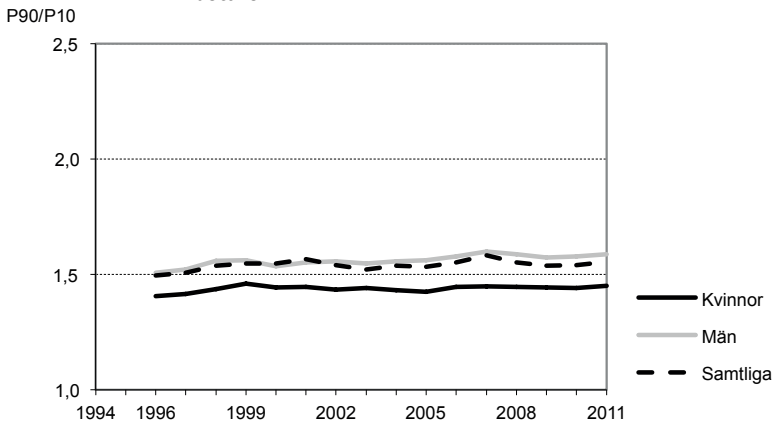
Bland arbetare har lönespridningen ökat med tre procent för kvinnor och fem procent för män. Bland tjänstemän har den ökat med hela 17 procent för kvinnor och åtta procent för män. Lönespridningen har alltså ökat både minst och mest för kvinnor, minst för arbetarkvinnor och mest för tjänstemannakvinnor (se diagram 4.10 och 4.11 samt tabell 4.3).

Den stora ökningen av kvinnors lönespridning bland tjänstemän är till stor del strukturellt betingad i den meningen att antalet kvinnor ökar inom tidigare mansdominerade och relativt högvärlödade yrken som exempelvis jurister, ekonomer och läkare. Detta ger fler högvärlödade kvinnor och därmed en ökad lönespridning.

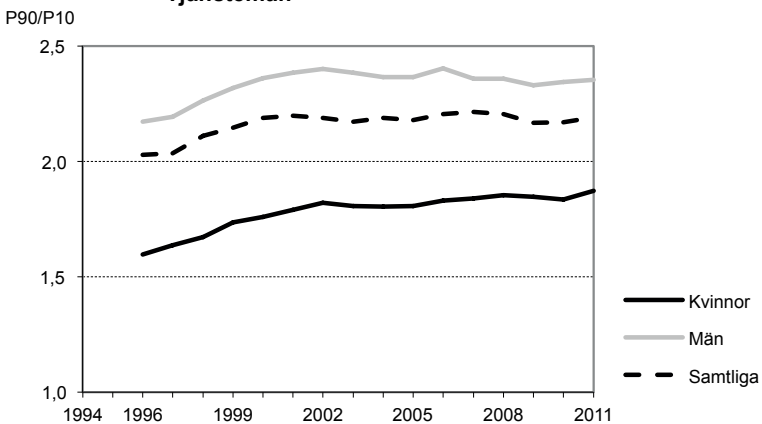
Diagram 4.9 Lönespridning efter kön år 1996-2011
Samtliga anställda

Diagram 4.10 Lönespridning efter kön år 1996-2011
Arbetare

Diagram 4.11 Lönespridning efter kön år 1996-2011
Tjänstemän

Tabell 4.4 Percentillöner och lönespridning efter klass och kön år 1996-2011

År	Klass	Kön	Antal	Percentil- och medianlön			Lönespridning P90/P10
				P10	Median	P90	
1996	Arbetare	Kvinnor	720 200	11 690	13 570	16 430	1,4
		Män	797 000	12 370	15 190	18 650	1,5
		Samtliga	1 517 000	11 950	14 340	17 860	1,5
	Tjänstemän	Kvinnor	816 000	13 100	15 900	20 910	1,6
		Män	710 000	14 500	19 390	31 500	2,2
		Samtliga	1 526 000	13 500	17 260	27 390	2,0
	Samtliga	Kvinnor	1 556 000	12 200	14 600	19 170	1,6
		Män	1 523 000	12 940	16 470	24 980	1,9
		Samtliga	3 078 000	12 500	15 530	22 800	1,8
2000	Arbetare	Kvinnor	739 000	13 390	15 730	19 320	1,4
		Män	882 000	14 690	18 190	22 570	1,5
		Samtliga	1 621 000	13 910	16 950	21 520	1,5
	Tjänstemän	Kvinnor	978 000	14 910	18 570	26 250	1,8
		Män	891 000	16 270	22 700	38 430	2,4
		Samtliga	1 869 000	15 300	20 150	33 500	2,2
	Samtliga	Kvinnor	1 731 000	14 000	17 010	23 500	1,7
		Män	1 779 000	15 230	19 740	31 100	2,0
		Samtliga	3 510 000	14 430	18 350	28 000	1,9
2005	Arbetare	Kvinnor	796 000	15 740	18 520	22 430	1,4
		Män	940 000	16 730	20 780	26 100	1,6
		Samtliga	1 736 000	16 170	19 600	24 780	1,5
	Tjänstemän	Kvinnor	955 000	18 270	22 950	33 000	1,8
		Män	758 000	20 300	28 400	48 000	2,4
		Samtliga	1 713 000	18 800	24 930	40 990	2,2
	Samtliga	Kvinnor	1 778 000	16 560	20 430	29 000	1,8
		Män	1 722 000	17 500	23 000	38 230	2,2
		Samtliga	3 500 000	16 890	21 580	33 730	2,0
2011	Arbetare	Kvinnor	834 000	18 740	22 580	27 180	1,5
		Män	961 000	19 700	24 840	31 290	1,6
		Samtliga	1 795 000	19 130	23 660	29 740	1,6
	Tjänstemän	Kvinnor	989 000	22 230	27 970	41 640	1,9
		Män	811 000	24 100	34 000	56 700	2,4
		Samtliga	1 800 000	22 820	30 000	50 000	2,2
	Samtliga	Kvinnor	1 832 000	19 890	25 000	36 000	1,8
		Män	1 782 000	20 700	27 580	45 700	2,2
		Samtliga	3 615 000	20 150	26 100	41 000	2,0

Varför har lönespridningen ökat?

Lönespridningen bland samtliga anställda har ökat med 12 procent mellan år 1996 och 2011. Orsaken till den ökade lönespridningen är främst att de högsta lönerna ökat mer än de lägsta. Det vill säga att den 90e percentillönen ökat mer än den 10e percentillönen. För samtliga anställda ökade den 90e percentillönen med 80 procent mellan åren 1996-2011 medan den 10e percentillönen ökade med 61 procent. Den 90e percentillönen ökade alltså med 19 procentenheter mer än den 10e (se tabell 4.5).

Även bland arbetare och tjänstemän ökade den 90e percentillönen mer än den 10e. Skillnaden var dock större bland tjänstemän och störst är skillnaden bland kvinnliga tjänstemän för vilka den 90e percentillönen ökat med hela 99 procent och den 10e med 70 procent år 1996-2011. Därav den 17 procent stora ökningen av lönespridningen för kvinnliga tjänstemän.

Räknat i kronor blir skillnaden ännu tydligare vad gäller hur olika den 10e och 90e percentillönen ökat. För samtliga anställda ökade den 10e percentillönen med 7 650 kronor och den 90e med 18 200 kronor (se tabell 4.5).

Detta speglar även hur lönegapet mellan arbetare och tjänstemän ökat under samma period eftersom det främst är tjänstemän som har löner i nivå med den 90e percentillönen och främst arbetare som ligger i nivå med den 10e percentillönen.

Tabell 4.5 Median- och percentillöner efter klass och kön år 2011 samt förändring år 1996-2011

Klass	Kön	Antal anställda	Percentil- och medianlön år 2011			Förändring år 1996-2011 Procent			Kronor			
			P10	Median	P90	P10	Median	P90	P10	Median	P90	P90/P10 Procent
Arbetare	Kvinnor	834 000	18 740	22 580	27 180	60	66	65	7 050	9 010	10 750	3
	Män	961 000	19 700	24 840	31 290	59	64	68	7 330	9 650	12 640	5
	Samtliga	1 795 000	19 130	23 660	29 740	60	65	67	7 180	9 320	11 880	4
Tjänstemän	Kvinnor	989 000	22 230	27 970	41 640	70	76	99	9 130	12 070	20 730	17
	Män	811 000	24 100	34 000	56 700	66	75	80	9 600	14 610	25 200	8
	Samtliga	1 800 000	22 820	30 000	50 000	69	74	83	9 320	12 740	22 610	8
Samtliga	Kvinnor	1 832 000	19 890	25 000	36 000	63	71	88	7 690	10 400	16 830	15
	Män	1 782 000	20 700	27 580	45 700	60	67	83	7 760	11 110	20 720	14
	Samtliga	3 615 000	20 150	26 100	41 000	61	68	80	7 650	10 570	18 200	12

360 000 låg- och höglönetagare

För att få en mer nyanserad bild av lönespridningen än vad bara median- och percentillöner ger så redovisas här en kartläggning av de 10 procent löntagare som har de lägsta respektive högsta lönerna. Det vill säga de låglönetagare som har lägre lön än 10e percentillönen och de höglönetagare som har högre lön än den 90e percentillönen.

Syftet med detta avsnitt är att ge en bild av vilka egenskaper dessa två grupper av löntagare har och vad som skiljer dem åt.

Den lön som avgränsar de 10 procent löntagare som har de *lägsta* lönerna är 20 160 kronor medan 41 310 kronor i månaden avgränsar de 10 procent löntagare som har de *högsta* lönerna. De som här benämns som låglönetagare har alltså en månadslön på *högst* 20 160 kronor medan höglönetagarna har månadslöner på *minst* 41 310.

Mer om population, avgränsning, lönebegrepp m.m. i faktarutan nedan.

Hur ser då en typisk låglönetagare ut? Statistiken visar att det är en kvinnlig arbetare i 20-årsåldern. Dessutom är deltidarbete och utländsk härkomst relativt vanligt bland låglönetagarna.

Mer exakt så består låglönetagarna av 83 procent arbetare, 59 procent kvinnor, 56 procent 18-29 åringar, 47 procent deltidarbetande och 24 procent utrikes födda (se diagram 4.13 och tabell 4.6).

Den typiska höglönetagaren är en manlig tjänsteman i 50-årsåldern som arbetar heltid och är född i Sverige. Mer exakt så består höglönetagarna av 98 procent tjänstemän, 71 procent män, 98 procent 30-65 åringar, 92 procent heltidsarbetande och 90 procent födda i Sverige.

Population

Samtliga 3,6 miljoner anställda som är folkbokförda i Sverige. Dock med minst 12 000 kronor i månadslön.

Avgränsning

Låglönetagare: De 360 000 löntagare som har lägre lön är 20 160 kronor (p10 för samtliga anställda år 2011)

Höglönetagare: De 360 000 löntagare som har högre lön är 41 310 kronor (p90 för samtliga anställda år 2011)

Lönebegrepp

Månadslön inklusive rörliga tillägg (ob- och skifttillägg m.fl.).

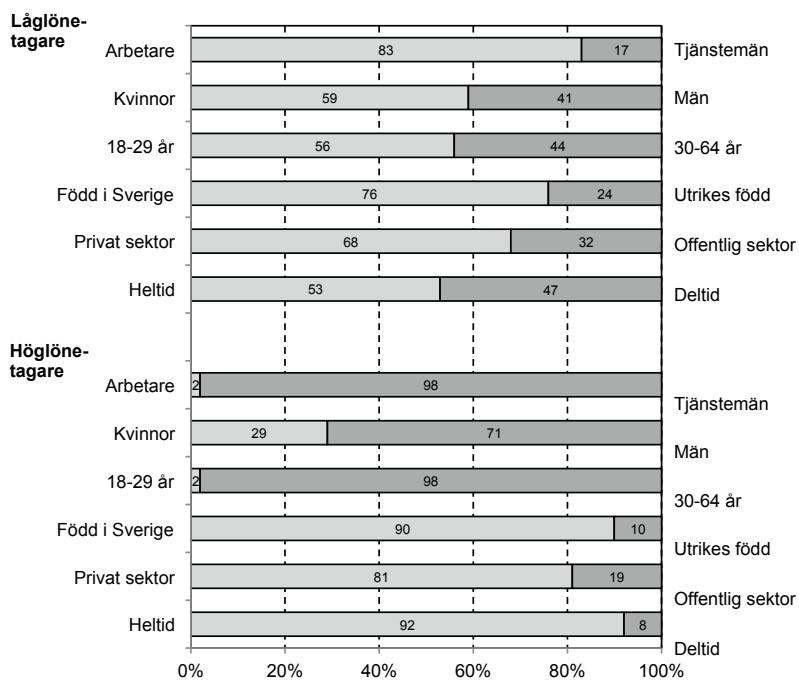
Heltid

Månadslöner för deltidarbetande är uppräknat till att motsvara arbete på heltid (tjänstgöringsomfattning = 100)

Källa

Statistiska centralbyråns statistikdatabas Linda 2011 samt Lönestrukturstatistik (LSS)

Diagram 4.13 Egenskaper för 360 000 låg- och höglönetagare
 efter klass, kön, ålder, födelseland och sektor

Det är alltså inte många egenskaper som förenar låg- och höglönetagarna och föga överraskande så har de olika yrken också.

De vanligaste yrkena bland låglönetagarna är barnskötare, städare, vårdbiträde, försäljare och restaurangbiträde medan det bland höglönetagarna är chef, dataspecialist, civilingenjör och läkare som är de vanligaste yrkena.

Några mätbara mängder höglönetagare bland traditionella arbetaryrken finns inte men däremot har två procent av låglönetagarna yrken som kräver teoretisk specialkompetens (högutbildade) och sju procent yrken som kräver kortare högskoleutbildning. Av dessa visar sig lärare i grundskolan och säljare stå för en procentenhet vardera.

Lärare finns även bland höglönetagarna. Då gäller det dock främst universitets- och högskolelärare. Två procent av höglönetagarna består av universitets- och högskolelärare (se tabell 4.6).

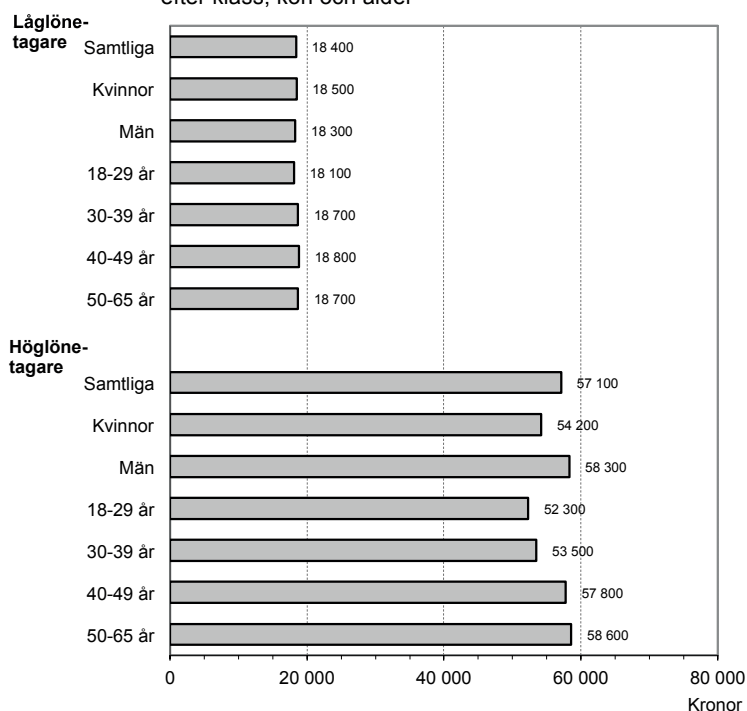
Den lön som avgränsar de 10 procent löntagare som har de *lägsta* lönerna är 20 160 kronor. De flesta låglönetagare har dock betydligt lägre lön än så då *medellönen* för låglönetagarna är 18 400 kronor i månaden (se diagram 4.12).

Medellönen skiljer sig dock inte så mycket mellan vare sig kvinnor och män eller olika åldrar. För de kvinnor som ingår i de 10 procenten med lägst lön är medellönen 18 500 kronor och för män 18 300 kronor. Bland låglönetagarna är alltså medellönen lite högre för kvinnor än för män.

Även mellan olika åldersgrupper är skillnaden i medellön relativt liten. Lägst medellön har de som är i åldern 18-29 år, 18 100 kronor, medan övriga åldersgrupper ligger samlade runt 18 700 kronor (se diagram 4.12).

Den lön som avgränsar de 10 procent löntagare som har de *högsta* lönerna är 41 310 kronor i månaden. Medellönen för dessa höglönetagare är dock 57 100 kronor i månaden. För kvinnor är medellönen 54 200 kronor och för män 58 300 kronor.

Diagram 4.12 Medellön för 360 000 låg- och höglönetagare efter klass, kön och ålder

**Tabell 4.6 Yrken för 362 000 låg- och höglöntagare
Procent**

Yrke	Låg- löntagare	Hög- löntagare
Direktörer	..	3
Chefer	..	27
Högutbildade	2	44
<i>Därav: Dataspecialister</i>	..	10
<i>Civilingenjörer</i>	..	8
<i>Läkare</i>	..	7
<i>Ekonomer o revisorer</i>	..	5
<i>Lärare, universitet</i>	..	2
<i>Lärare, grundskola</i>	1	..
Kortare högskoleutbildning	7	20
<i>Därav: Säljare</i>	1	7
Kontors- och kundserviceyrken	13	..
Service och omsorgsyrken	33	..
<i>Därav: Barnskötare</i>	10	..
<i>Vårdbitr. o pers. assistent</i>	8	..
<i>Försäljare i detaljhandel</i>	8	..
Hantverksarbete	8	..
<i>Därav: Bygg och anläggning</i>	5	..
Maskin- och fordonsförare	5	..
<i>Därav: Maskin- o processoperatör</i>	5	..
<i>Taxiförare</i>	1	..
Yrken utan krav på yrkesutbildning	24	..
<i>Därav: Städare</i>	10	..
<i>Köks- o restaurangbiträde</i>	8	..

Sammanfattning av kapitel 4

Lönespridningen är betydligt större bland tjänstemän än bland arbetare. Denna skillnad förklaras främst av att de högsta lönerna är betydligt högre bland tjänstemän än bland arbetare. Skillnaden mellan de lägsta lönerna är betydligt mindre.

Mellan år 1996-2011 har lönespridningen för samtliga anställda ökat med 12 procent. Det är dock främst bland tjänstemän som lönespridningen ökat medan den bland arbetare endast ökat marginellt.

Noterbart är att lönespridningen ökat mer bland samtliga anställda än bland arbetare och tjänstemän var för sig. Förklaringen till detta är att lönerna ökat mer i genomsnitt för hela gruppen tjänstemän än vad de gjort för arbetare. Såväl lönegap mellan arbetare och tjänstemän som lönespridning har därmed ökat.

Lönespridningen är mindre bland kvinnor än bland män. Det gäller för såväl arbetare som tjänstemän. Skillnaden är större bland tjänstemän. Kvinnliga tjänstemän är dock den grupp för vilka lönespridningen ökat mest. År 1995-2011 ökade den med hela 17 procent, att jämföra med åtta procent för manliga tjänstemän. Förklaringen är troligen att antalet kvinnor ökar inom traditionellt mansdominerade och högavlönade yrken vilket ger fler högavlönade kvinnor och därmed en större lönespridning.

Bland arbetare har lönespridningen ökat med tre procent för kvinnor och fyra procent för män år 1995-2011.

5

Kvinnor och män

Kvinnor har alltid haft lägre medellön än män. Löneskillnaden har dock minskat betydligt de senaste 100 åren och dagens löneskillnad är den minsta som uppmätts. Det tycks dock dröja många år än innan löneskillnaden försvinner helt. I följande avsnitt redovisas hur lönerna för kvinnor och män ser ut idag och hur de utvecklats de senaste 100 åren.

År 2012 var den genomsnittliga månadslönen för samtliga anställda kvinnor 26 700 kronor och för samtliga män 31 500 kronor. Månadslönen är alltså 4 800 kronor lägre för kvinnor. Räknat i procent motsvarar medellönen för kvinnor 85 procent av medellönen för män bland samtliga anställda.

Lönebegrepp

Genomsnittlig månadslön exklusive rörliga lönetillägg (ob-, skifttillägg m.fl.).

I avsnittet Kvinnor och män inom industrin år 1913-2012 är det dock månadslön *inklusive* rörliga lönetillägg som gäller.

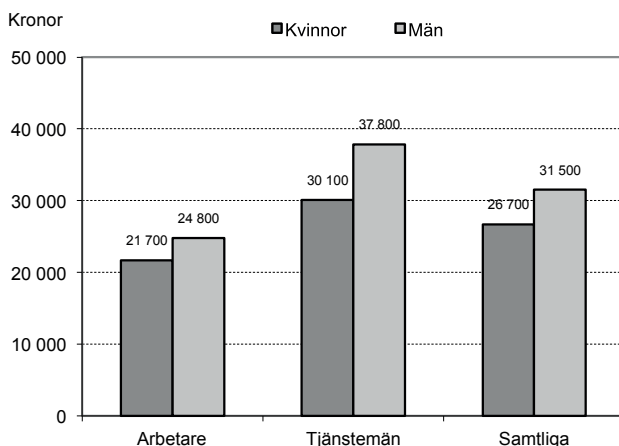
Deltidsarbete

Lön för deltidsarbete är uppräknad till heltid. Arbetstidens längd påverkar därmed inte de löner som redovisas.

Fördelas samtliga anställda på arbetare och tjänstemän så är löneskillnaden mellan kvinnor och män mindre bland arbetare än bland tjänstemän. Bland arbetare har kvinnor 3 100 kronor lägre månadslön än män och bland tjänstemän 7 700 kronor lägre (se diagram 5.1).

Räknat i procent motsvarar kvinnornas lön 88 procent av männens lön bland arbetare och 80 procent bland tjänstemän.

Diagram 5.1 Genomsnittlig månadslön år 2012

Kvinnor och män år 1994-2012

Sedan år 1994 har den relativa löneskillnaden mellan samtliga kvinnor och män minskat i långsam takt från att medellönen var 22 procent högre för män än för kvinnor år 1994 till 18 procent högre år 2012. Löneskillnaden har alltså minskat med fyra procentenheter på 18 år.

År 1994-2012 – Samtliga anställda
År 1994 är det första år som Statistiska centralbyrån redovisar enhetlig lönestatistik gällande samtliga anställda efter klass, kön och sektor. Därav mätperiodens avgränsning till år 1994-2012 i detta avsnitt.

Räknat i kronor så har löneskillnaden dock ökat, från 3 070 kronor år 1994 till 4 770 kronor år 2012 (se diagram 5.2 och tabell 5.1)

Bland arbetare har löneskillnaden minskat med två procentenheter, från 16 procent högre lön för män år 1994 till 14 procent år 2012, och bland tjänstemän med fem procentenheter, från 31 procent år 1994 till 26 procent år 2012.

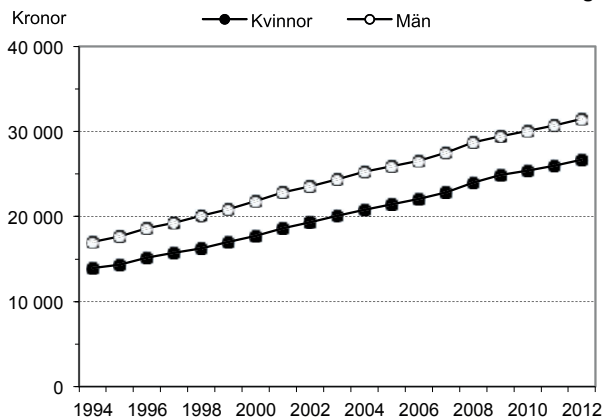
Löneskillnaden har alltså minskat mindre bland arbetare än bland tjänstemän. Löneskillnaden är dock alltså mindre bland arbetare än bland tjänstemän, räknat i såväl kronor som procent (se diagram 5.3-5.4 och tabell 5.1).

Tabell 5.1 Månadslön och löneskillnad efter klass och kön år 1994-2012

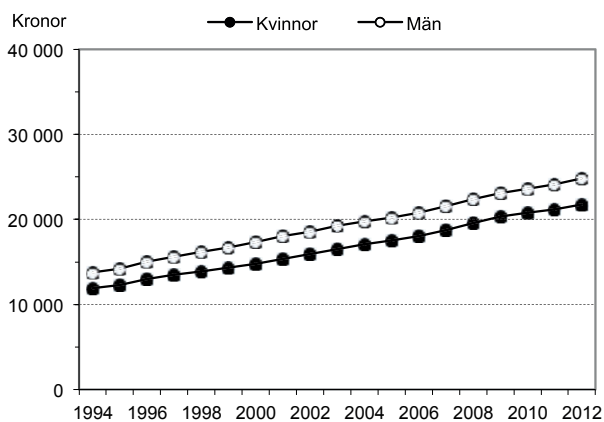
År	Månadslön						Löneskillnad Män-Kvinnor					
	Arbetare		Tjänstemän		Samtliga		Arbetare		Tjänstemän		Samtliga	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kronor	Procent	Kronor	Procent	Kronor	Procent
1994	11 920	13 780	15 380	20 090	13 940	17 010	1 860	16	4 710	31	3 070	22
1995	12 300	14 210	15 800	21 000	14 350	17 680	1 910	16	5 200	33	3 330	23
1996	12 970	15 020	16 740	22 110	15 180	18 650	2 050	16	5 370	32	3 470	23
1997	13 500	15 610	17 360	22 760	15 760	19 270	2 110	16	5 400	31	3 510	22
1998	13 890	16 200	17 970	23 750	16 270	20 060	2 310	17	5 780	32	3 790	23
1999	14 310	16 700	18 950	24 870	17 020	20 880	2 390	17	5 920	31	3 860	23
2000	14 800	17 330	19 810	26 050	17 730	21 780	2 530	17	6 240	31	4 050	23
2001	15 380	18 020	20 910	27 430	18 610	22 830	2 640	17	6 520	31	4 220	23
2002	15 940	18 580	21 740	28 350	19 330	23 570	2 640	17	6 610	30	4 240	22
2003	16 540	19 230	22 610	29 250	20 090	24 350	2 690	16	6 640	29	4 260	21
2004	17 060	19 800	23 430	30 420	20 790	25 250	2 740	16	6 990	30	4 460	21
2005	17 550	20 240	24 140	31 270	21 410	25 900	2 690	15	7 130	30	4 490	21
2006	18 030	20 770	24 900	31 990	22 050	26 530	2 740	15	7 090	28	4 480	20
2007	18 720	21 560	25 740	33 160	22 830	27 520	2 840	15	7 420	29	4 690	21
2008	19 590	22 420	27 020	34 690	23 990	28 700	2 830	14	7 670	28	4 710	20
2009	20 330	23 080	28 000	35 520	24 860	29 450	2 750	14	7 520	27	4 590	18
2010	20 770	23 610	28 650	36 290	25 430	30 100	2 840	14	7 640	27	4 670	18
2011	21 150	24 090	29 340	36 970	25 990	30 680	2 940	14	7 630	26	4 690	18
2012	21 730	24 800	30 150	37 850	26 710	31 480	3 070	14	7 700	26	4 770	18

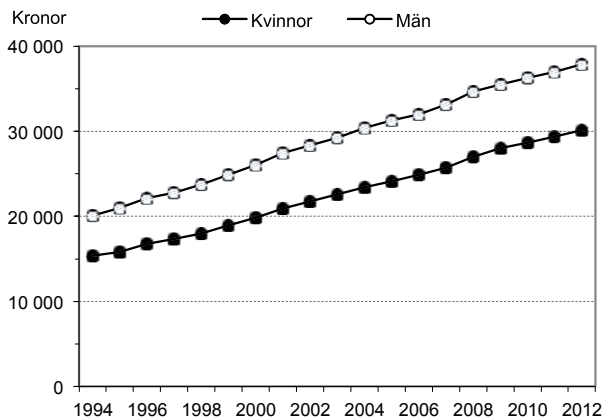
Diagram 5.2 Månadslön efter kön och sektor år 1994-2012. Samtliga anställda

Diagram 5.3 Månadslön efter kön och sektor år 1994-2012. Arbetare

Diagram 5.4 Månadslön efter kön och sektor år 1994-2012. Tjänstemän

Kvinnor och män inom industrin år 1913-2012

För att beskriva löneutvecklingen för kvinnor och män de senaste 100 åren används här lönestatistik gällande anställda inom gruv- och tillverkningsindustrin. Den speglar troligen löneutvecklingen väl även för samtliga anställda då industrin mestadels varit löneledande och dominerat sysselsättning och ekonomi.

Lönebegrepp år 1913-2012

Genomsnittlig månadslön *inklusive* rörliga lönetillägg är det lönebegrepp som finns redovisat för hela mätperioden och som därmed används i detta avsnitt.

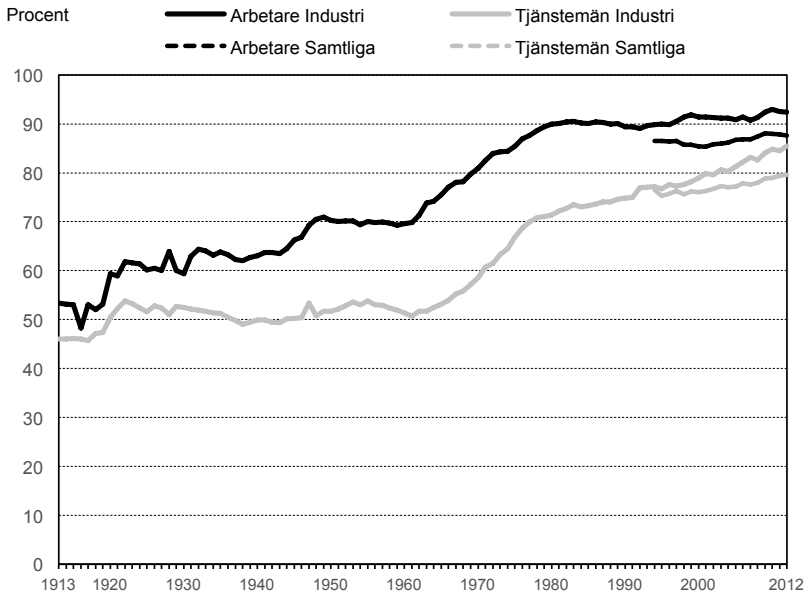
Deltidsarbete

Lön för deltidsarbete är uppräknad till heltid. Arbetstidens längd påverkar därmed inte de löner som redovisas.

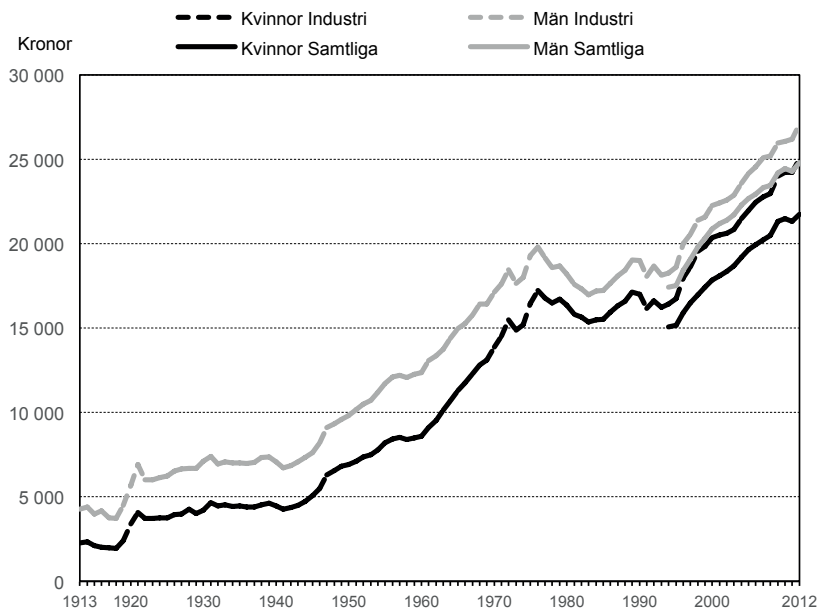
De senaste 100 åren har månadslönen bland arbetare inom industrin mestadels varit runt 2 000 kronor lägre för kvinnor än för män räknat i 2012 års priser. Exempelvis så var skillnaden 1 990 kronor år 1913 och 2 060 kronor år 2012. Åren efter andra världskriget fram till 1970-talet var dock löneskillnaden högre, runt 3 000 kronor (se diagram 5.6).

Relativt sett har det dock skett en utjämning av lönerna för kvinnor och män och räknas kvinnornas lön i procent av männens lön bland industriarbetare så har kvinnornas lön ökat från att motsvara 53 procent av männens lön år 1913 till 92 procent år 2012 (se diagram 5.5).

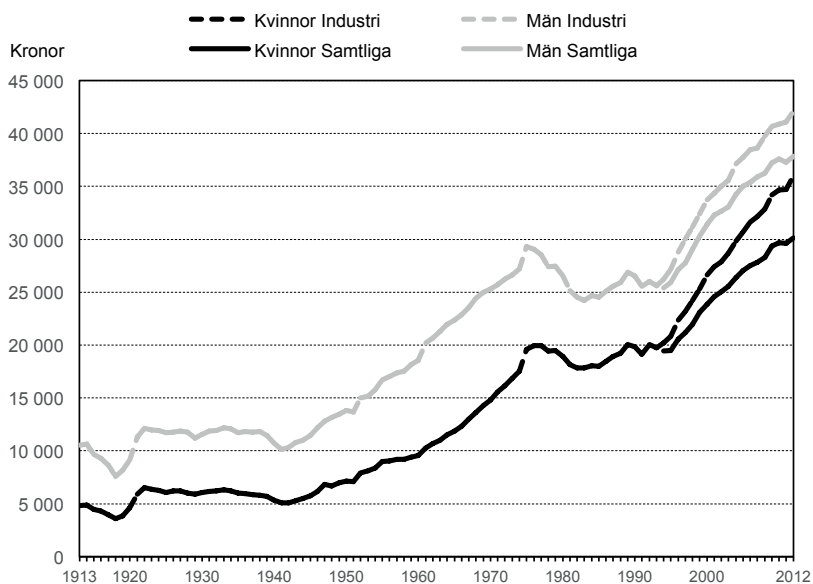
Diagram 5.5 Kvinnors lön i procent av mäns lön efter klass år 1913-2012

Diagram 5.6 Månadslön efter kön och sektor år 1913-2012
Arbetare. Fasta (2012 års) priser

Diagram 5.7 Månadslön efter kön och sektor år 1913-2012
Tjänstemän. Fasta (2012 års) priser

Större delen av denna utjämning har skett i tre avgränsade tidsperioder. Den första inträffade efter första världskriget i samband med stora rationaliseringar inom industrin vilket resulterade i en mängd monotona tempojobb som till stor del utfördes av kvinnor. Den andra perioden kom efter andra världskriget då efterfrågan på industriarbetare, både kvinnor och män, ökade kraftigt. Den tredje perioden inleddes på 1960-talet i samband med att LO och SAF enades om att ta bort kvinnolönerna ur kollektivavtalen.

Slopandet av kvinnolönerna blev startskottet för cirka 20 år av löneutjämning mellan kvinnor och män. Till utjämningen bidrog även utbyggnaden av offentlig sektor och en expanderande privat tjänstesektor, vilket gav en kraftigt ökad efterfrågan på arbetskraft.

På 1960-talet fanns det dock en stor arbetskraftsreserv att ösa ur, nämligen kvinnor som tidigare varit sysselsatta med oavlönat hushållsarbete. I slutet av 1950-talet var drygt 60 procent av kvinnorna sysselsatta med oavlönat hushållsarbete (Schön 2012). Därefter har andelen minskat och idag förvärvsarbetar kvinnor i nästan lika hög grad som män.

I takt med att andelen kvinnor ökade i arbetskraften så minskade löneskillnaden mellan kvinnor och män bland såväl arbetare som tjänstemän. Räknat som kvinnors lön i procent av mäns lön så ökade denna bland industriarbetare från 70 procent år 1960 till 90 procent år 1980.

Därefter avtog minskningstakten och de senaste 30 åren har löneskillnaden endast minskat marginellt och idag motsvarar kvinnors lön 92 procent av männens lön bland industriarbetare (se diagram 5.5).

Bland tjänstemän inom industrin har löneskillnaden mellan kvinnor och män mestadels varit runt 6 000 kronor till männens favör räknat i 2012 års priser. År 1913 var skillnaden 5 700 kronor och år 2012 6 100 kronor. Under 1960- och 1970-talet låg dock skillnaden upp mot 10 000 kronor (se diagram 5.7)

Räknat i procent har dock lönerna jämnats ut även bland tjänstemän, från att kvinnors lön motsvarade 46 procent av männens lön år 1913 till 86 procent år 2012. I stort sett hela denna utjämning har skett efter år 1960. Först i en relativt snabb takt, cirka en procentenhet per år i cirka 20 år, och därefter med cirka en procentenhet vart femte år, vilket är den takt som gäller även idag (se diagram 5.5)

Stor löneskillnad på makronivå – men liten på mikronivå

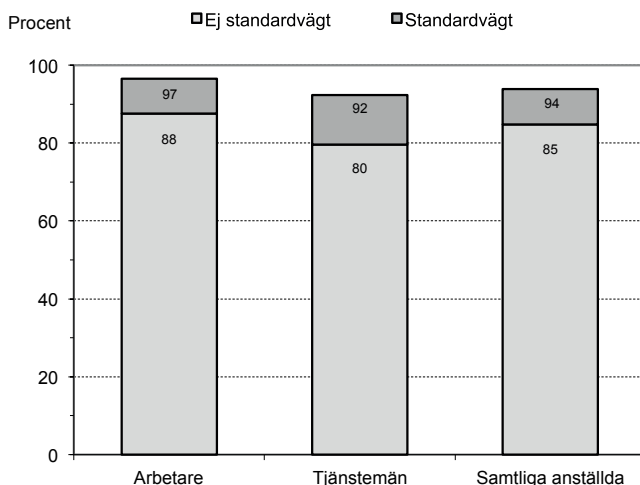
Löneskillnaden mellan kvinnor och män har alltså minskat rejält de senaste 100 åren och dagens löneskillnad är den minsta som uppmätts, inom såväl industrin som bland samtliga anställda. De senaste 30 åren har dock minskningen av löneskillnaden stagnerat.

En närmare granskning av löneskillnaden mellan kvinnor och män visar dock att den ser olika ut på makro- respektive mikronivå. På makronivå, där *samtliga* kvinnor jämförs med *samtliga* män, är löneskillnaden stor och tydlig. På mikronivå, inom ett yrke eller på en enskild arbetsplats, är löneskillnaden däremot ofta liten och otydlig.

En förklaring till att löneskillnaden är större på makronivå än på mikronivå är att arbetsmarknaden är könssegregerad. Det vill säga att de flesta yrken är antingen kvinno- eller mansdominerade. Ett sätt att illustrera hur denna könssegregering påverkar lönerna är att beräkna medellön för kvinnor och män med antagande om att antal kvinnor och män är exakt lika inom alla yrken. Metoden kallas *standardvägning* efter yrke.

Med standardvägda löner minskar löneskillnaden mellan kvinnor och män. Bland samtliga anställda ökar kvinnors lön räknat i procent av mäns lön från 85 procent till 94 procent (se diagram 5.8 och tabell 5.1).

Diagram 5.8 Kvinnors lön i procent av mäns lön år 2012
Med och utan standardvägning efter yrke

Tabell 5.1 Månadslön för kvinnor och män år 2012 samt kvinnors lön i procent av mäns lön - med och utan standardvägning efter yrke*

	Arbetare		Kvinnors lön i % av mäns lön		Tjänstemän		Kvinnors lön i % av mäns lön		Samtliga anställda		Kvinnors lön i % av mäns lön	
	Kvinnor	Män	Ej stand. vägt	Stand. vägt *	Kvinnor	Män	Ej stand. vägt	Stand. vägt *	Kvinnor	Män	Ej stand. vägt	Stand. vägt *
Samtliga sektorer	21 700	24 800	88	97	30 100	37 800	80	92	26 700	31 500	85	94
Privat sektor	22 000	25 100	88	95	31 000	39 000	79	89	27 400	31 700	86	91
Offentlig sektor	21 400	22 100	97	102	29 100	33 700	86	96	25 900	30 300	85	98

* Standardvägningen är beräknad efter 4-siffer yrkeskod enligt Lönestrukturstatistiken för hela ekonomin år 2012

Bland arbetare försvinner löneskillnaden nästan helt, från 88 procent till 97 procent. Inom offentlig sektor blir den standardvägda lönen för kvinnor till och med högre än för män då den motsvarar 102 procent av männens lön. Inom privat sektor stannar den dock på 95 procent

Även bland tjänstemän minskar löneskillnaden med standardvägning. För samtliga tjänstemän ökar kvinnors lön i procent av mäns lön från 80 till 92 procent.

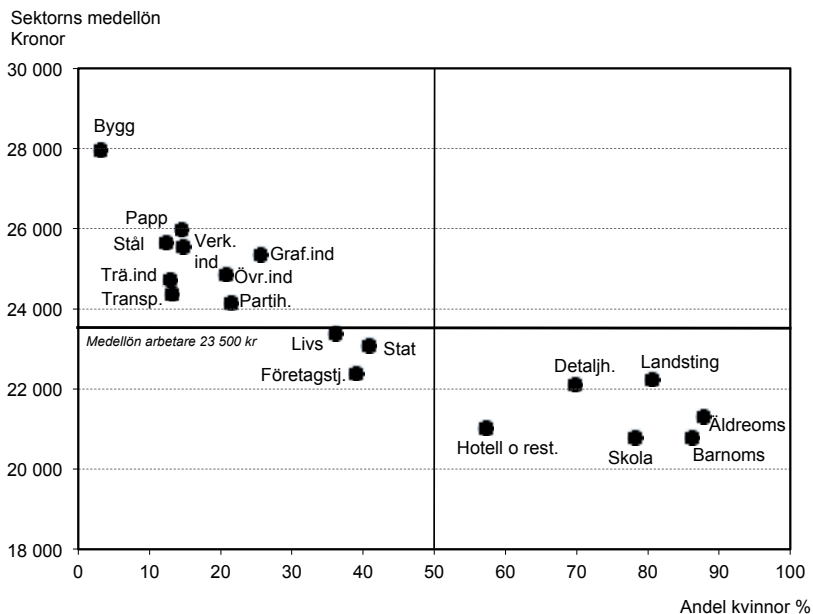
De betydligt mindre löneskillnader som framträder när standardvägning används förklaras av att lönerna oftast inte skiljer sig nämnvärt mellan kvinnor och män inom samma yrke.

Ändå kvarstår det faktum att medellönen för samtliga kvinnor endast är 85 procent av samtliga mäns medellön. Förklaringen till detta ligger i kombinationen av en könssegregerad arbetsmarknad och stora löneskillnader mellan olika yrken och sektorer. Det visar sig nämligen att lönerna systematiskt är lägre inom yrken och sektorer som domineras av kvinnor.

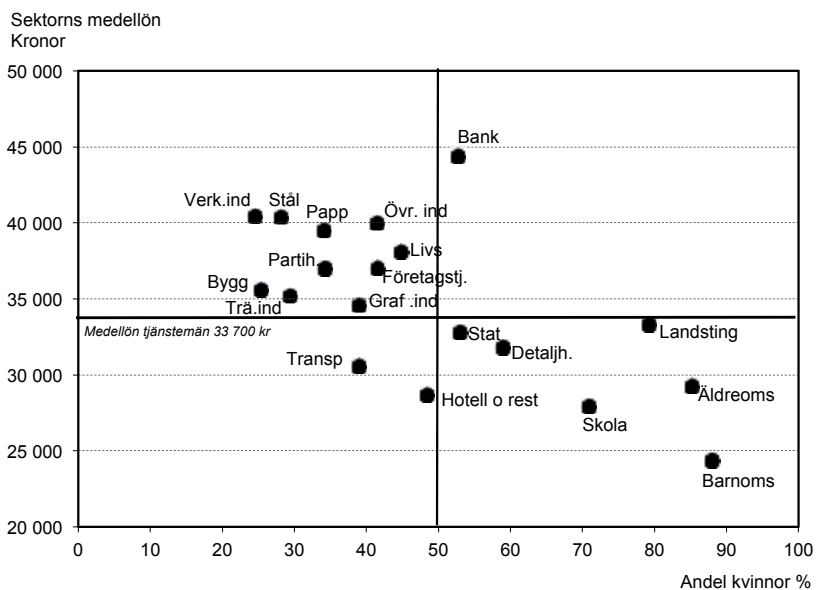
Detta kan även uttryckas med att ju större andel kvinnor en sektor innehåller desto lägre är sektorns medellön. I diagram 5.9 och 5.10 illustreras sambandet mellan andel kvinnor och medellön inom olika sektorer (sifferunderlag i tabell 5.2).

Sambandet är tydligast bland arbetare då samtliga sex sektorer med mer än 50 procent kvinnor alla har medellöner som är klart under medellönen för samtliga arbetare (observationerna i nedre högra delen av diagram 5.9). Flertalet av de mansdominerade sektorerna har däremot högre medellöner.

**Diagram 5.9 Andel kvinnor och medellön inom 18 sektorer år 2012.
Arbetare**

**Diagram 5.10 Andel kvinnor och medellön inom 19 sektorer år 2012
Tjänstemän**

Även bland tjänstemän är sambandet mellan kön och lön tydligt. Spridningen bland sektorerna är dock större och en sektor, *kreditinstitut och försäkringsverksamhet* (bank), avviker märkbart från mönstret genom att ha mer än 50 procent kvinnor men ändå den högsta medellönen. Det visar sig dock att det främst är männen i denna sektor som har höga löner, vilka drar upp genomsnittet för hela sektorn (se LOs Lönerapport år 2013).

Sambandet mellan lön och andel kvinnor är alltså tydligt bland såväl arbetare som tjänstemän. Ju högre andel kvinnor desto lägre medellön. Detta samband kan förklaras med *värddiskriminering*. Det vill säga att kvinnors arbete värderas lägre än mäns arbete.

Fram till 1960-talet, då det fanns kvinnolöner i kollektivavtalen, var det ingen tvekan om att så var fallet. Kvinnor ansågs göra ett sämre jobb än män och skulle därför inte få något arbete om de inte hade lägre lön. Men trots att kvinnolönerna avskaffades för drygt 40 år sedan tycks kvinnors arbete fortfarande värderas lägre än mäns.

Tabell 5.2 Relativlön, andel kvinnor och medellön efter sektor år 2012

	Arbetare			Tjänstemän		
	Medellön	Andel kvinnor	Relativlön	Medellön	Andel kvinnor	Relativlön
Verkstadsindustri	25 600	15	109	40 400	25	120
Livsmedelsindustri	23 400	36	100	38 100	45	113
Trävaruindustri, ej möbler	24 700	13	105	35 200	29	104
Massa- och pappersindustri	26 000	15	111	39 500	34	117
Grafisk o a reproindustri	25 400	26	108	34 600	39	103
Stål- och metallverk	25 700	12	109	40 400	28	120
Övrig tillverkningsindustri	24 900	21	106	40 000	41	119
Byggindustri	28 000	3	119	35 600	25	106
Partihandel	24 200	22	103	37 000	34	110
Detaljhandel	22 100	70	94	31 800	59	94
Hotell och restaurang	21 000	57	89	28 700	48	85
Transport och kommunikation	24 400	13	104	30 600	39	91
Finans- och försäkringsverksamhet	..	..	..	44 400	53	132
Företagstjänster	22 400	39	95	37 000	42	110
Stat	23 100	41	98	32 800	53	97
Kommun: Äldre- o handikappoms.	21 300	88	91	29 300	85	87
Kommun: Skola	20 800	78	88	28 000	71	83
Kommun: Barnomsorg	20 800	86	88	24 400	88	72
Landsting	22 300	81	95	33 300	79	99
Samtliga	23 500	46	100	33 700	54	100

Löner för kvinnor och män kommande 20 år

Utjämningsen av löneskillnaden mellan kvinnor och män har skett i mycket långsam takt de senaste 30 åren. Den utjämningsen som ändå skett har främst gällt tjänstemän medan den nästan avstannat bland arbetare.

I följande avsnitt ges två scenarier för hur framtidens löner för kvinnor och män kan utvecklas.

Scenario 1 utgår från att den genomsnittliga löneökningstakt som gällt år 1995-2012 fortsätter. För arbetare har löneökningstakten år 1995-2012 varit 3,4 procent per år för kvinnor och 3,3 procent för män. Om den takten fortsätter även kommande 20 år så minskar löneskillnaden med en procentenhet cirka vart 10e år. Det skulle alltså ta cirka 20 år för kvinnors löner att nå upp till 90 procent av mäns löner bland arbetare och sedan 100 år till innan kvinnors löner skulle vara på samma nivå som för män (se diagram 5.11 och 5.12).

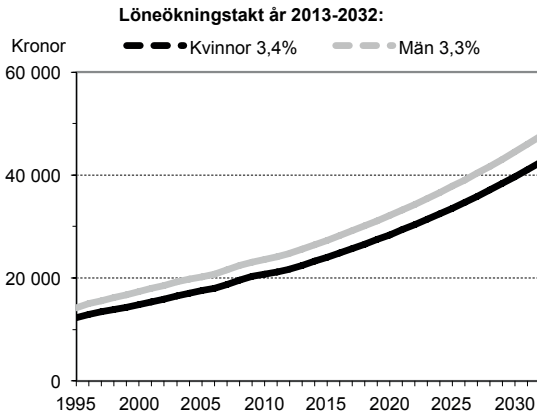
Scenario 2 visar att löneskillnaden mellan kvinnor och män bland arbetare skulle försvinna redan om cirka 10 år om lönerna ökar med en procentenhet mer per år för kvinnor än för män. I scenario 2 illustreras detta med en löneökningstakt på fyra procent för kvinnor och tre procent för män (se diagram 5.13 och 5.14).

En procentenhet mer för kvinnor kanske låter mycket men det var ungefär vad som faktiskt blev resultatet av 2007 års avtalsrörelse då LO-förbunden samordnade sig om jämställdhetspotter vilket gav knappt en procentenhet högre löneökning för kvinnor än för män såväl år 2008 som 2009.

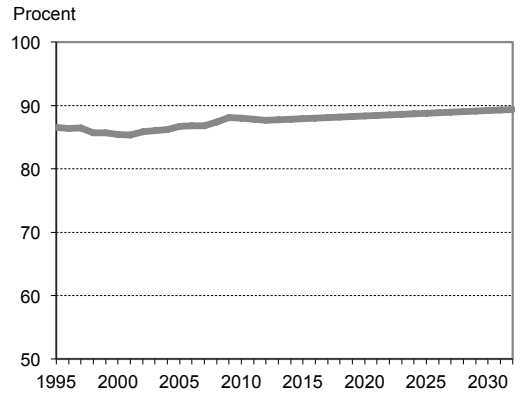
Om scenario 1 och 2 beräknas för tjänstemän så framgår att även bland tjänstemän skulle det ta minst 100 år för löneskillnaden mellan kvinnor och män att utjämnas med nuvarande löneökningstakt, det vill säga 3,8 procent för kvinnor och 3,6 procent för män. Med den takten minskar löneskillnaden med en procentenhet ungefär vart femte år. Idag skiljer det dock 20 procent i lön mellan kvinnor och män så även om utjämningsen bland tjänstemän går i dubbelt så hög takt som bland arbetare så tar det ändå cirka 100 år innan löneskillnaden försvunnit bland tjänstemän (se diagram 5.15 och 5.16).

I och med att lönegapet idag är så pass stort som 20 procent bland tjänstemän visar scenario 2 att det krävs att lönerna ökar med minst två procentenheter mer för kvinnor än för män om lönerna ska vara utjämnade inom 10 år (se diagram 5.17 och 5.18).

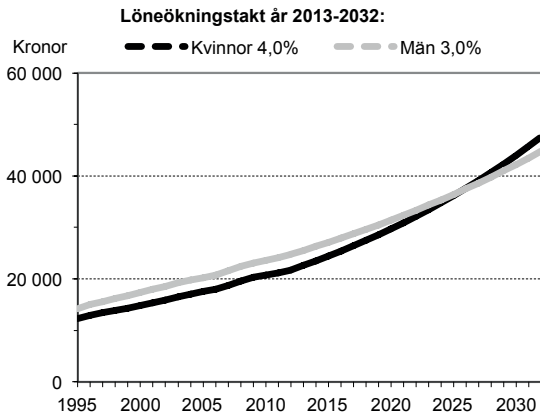
Diag 5.11 Månadslön för arbetare efter kön.
Arbetare år 1995-2032
 1995-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

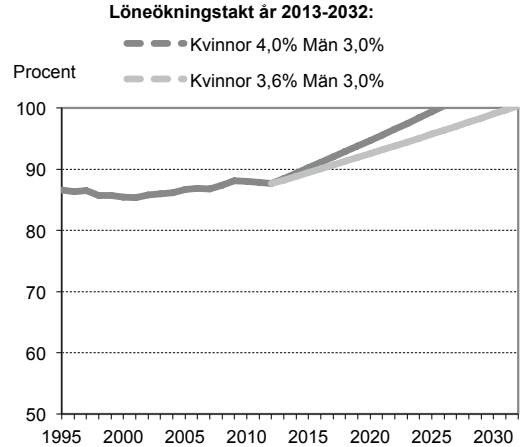
Diag 5.12 Kvinnors lön i procent av mäns lön.
Arbetare år 1995-2032
 1995-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

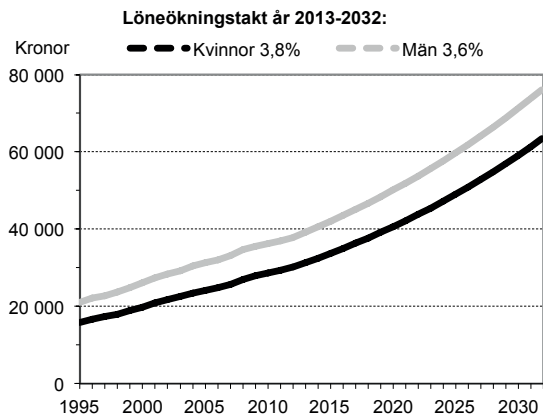
Diag 5.13 Månadslön för arbetare efter kön.
Arbetare år 1995-2032
 Utjämnade löner inom 10 år

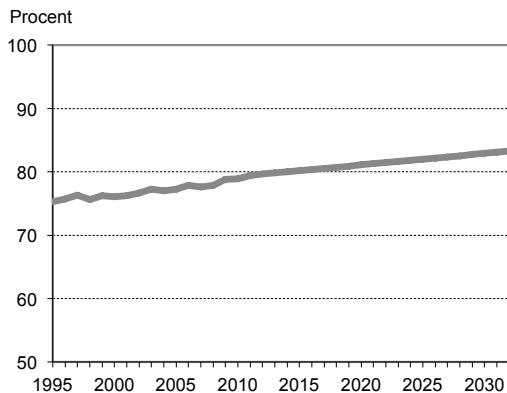
Diag 5.14 Kvinnors lön i procent av mäns lön.
Arbetare år 1995-2032
 Utjämnade löner inom 10 eller 20 år

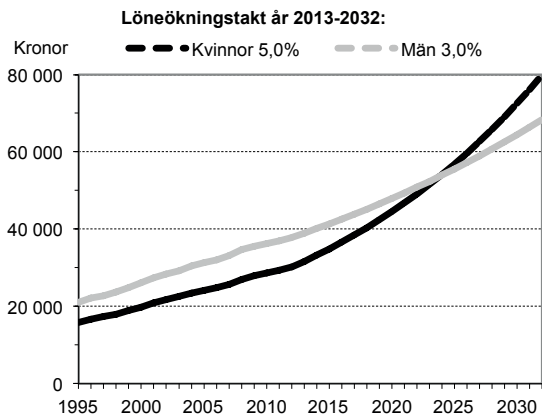
Diag 5.15 Månadslön för tjänstemän efter kön.
Tjänstemän år 1995-2032
 1995-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

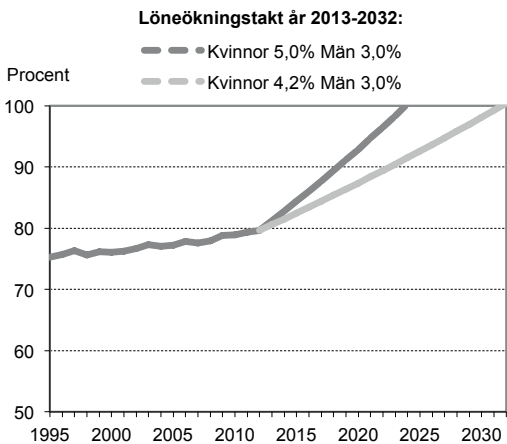
Diag 5.16 Kvinnors lön i procent av mäns lön.
Tjänstemän år 1995-2032
 1995-2012 års löneökningstakt fortsätter i 20 år

Diag 5.17 Månadslön för tjänstemän efter kön.
Tjänstemän år 1995-2032
 Utjämnade löner inom 10 år

Diag 5.18 Kvinnors lön i procent av mäns lön.
Tjänstemän år 1995-2032
 Utjämnade löner inom 10 eller 20 år

Sammanfattning av kapitel 5

År 2012 var den genomsnittliga månadslönen för kvinnor 4 800 kronor lägre än för män. Skillnaden är mindre bland arbetare, 3 100 kronor, medan den är klart större bland tjänstemän, 7 700 kronor. Räknat i procent motsvarar kvinnors lön 85 procent av männens lön bland samtliga anställda, 88 procent bland arbetare och 80 procent bland tjänstemän.

Löneskillnaden har dock minskat de senaste 100 åren. År 1913 var timlönen för kvinnor endast 52 procent av männens timlön bland industriarbetare. År 2012 har timlönen för kvinnor ökat till 92 procent av männens timlön.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män minskade framförallt under 1960- och 1970-talet i samband med att kvinnolönerna togs bort i kollektivavtalen. Utjämnningen upphörde dock på 1980-talet och därefter har löneskillnaden endast minskat marginellt.

En förklaring till dagens löneskillnad mellan kvinnor och män är att arbetsmarknaden är könssegregerad. Det vill säga att de flesta yrken och sektorer domineras i antal av antingen kvinnor eller män och att lönerna systematiskt är lägre inom yrken och sektorer som domineras av kvinnor. Detta kan även uttryckas med att ju *större* andel kvinnor en sektor innehåller desto *lägre* är sektorns medellön. Detta samband är tydligast bland arbetare men syns även bland tjänstemän.

Två scenarier för framtidens löneutveckling visar att med nuvarande löneökningstakt kommer det att ta drygt 100 år innan löneskillnaden mellan kvinnor och män försvinner. Det gäller bland såväl arbetare som tjänstemän. Löneskillnaden skulle dock försvinna om cirka 10 år om lönerna ökade med en procentenhet mer per år för kvinnor än för män bland arbetare och två procent mer per år för kvinnor bland tjänstemän.

6

Synen på löner och löneskillnader

I LOs undersökning *Röster om facket och jobbet* har löntagare intervjuats om deras syn på löner och löneskillnader. Frågorna gällde vad som anses vara rimlig lön för olika yrken, synen på löneskillnader mellan olika yrken och mellan kvinnor och män samt synen på solidarisk lönepolitik. I följande avsnitt ges en sammanfattning av resultaten.

Detta kapitel är hämtat från rapporten *Röster om facket och jobbet – Synen på löner och löneskillnader* (LO 2011)

Rimlig lön för olika yrken

Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän har ökat rejält de senaste åren och medellönen är nu drygt 10 000 kronor högre för tjänstemän än för arbetare. Frågan är om detta är en rimligt stor skillnad. För att ta reda på det ställs fyra frågor i undersökningen gällande synen på löner och löneskillnader. Den första frågan gäller vad som anses som rimlig lön för tio olika yrken, fyra arbetaryrken, fem tjänstemannayrken och verkställande direktör.

En rimlig lön för en kassörska anses i genomsnitt vara 22 800 kronor och för en industriarbetare 25 700 kronor. Något högre, 27 700 kronor, anses den vara för lärare och hela 39 000 kronor för läkare (se diagram 6.1).

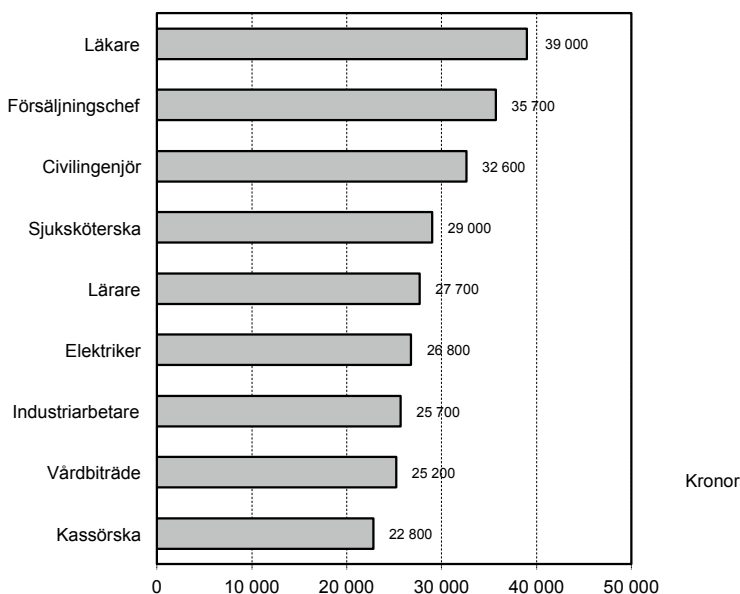
De löner som anses rimliga är alltså högre för tjänstemannayrkena än för arbetaryrkena. Skillnaden i rimlig lön mellan exempelvis läkare och industriarbetare är drygt 50 procent.

De löner som faktiskt gäller för de tio yrkena visar att löneskillnaden i praktiken är betydligt större än vad som anses rimligt. Exempelvis är den faktiska lönen för en läkare 52 800 kronor och för en industriarbetare 24 100 kronor, alltså 119 procent högre för läkare (se diagram 6.2).

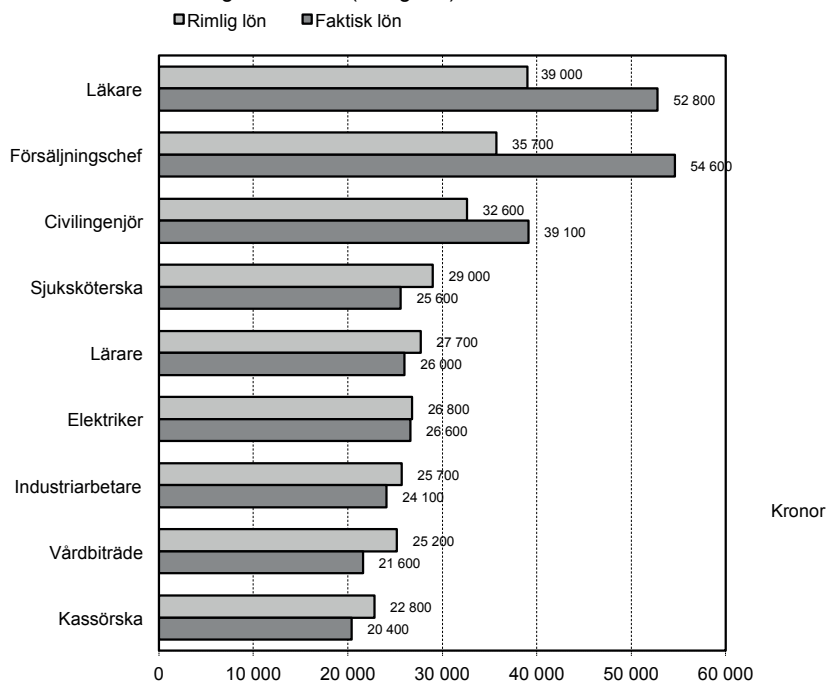
Rimlig och faktisk lön för 10 yrken
Samtliga anställda år 2010

	Rimlig lön	Faktisk lön
Kassörska	22 800	20 400
Vårdbiträde	25 200	21 600
Industriarbetare	25 700	24 100
Elektriker	26 800	26 600
Lärare	27 700	26 000
Sjuksköterska	29 000	25 600
Civilingenjör	32 600	39 100
Försäljningschef	35 700	54 600
Läkare	39 000	52 800
Direktör i stort bolag	97 000	969 500

Diagram 6.1 Vad anses som rimlig månadslön för olika yrken
Samtliga anställda

Diagram 6.2 Rimlig och faktisk månadslön år 2010
Samtliga anställda (rimlig lön)

Löneskillnaderna mellan arbetare och tjänstemän bleknar dock om även verkställande direktör blandas in i jämförelsen. Visserligen anser de anställda att en rimlig lön för en verkställande direktör i ett stort bolag bör vara närmare 100 000 kronor, alltså nästan fyra gånger så hög som för en industriarbetare. Verkligheten överträffar dock fantasin då den faktiska lönen för en verkställande direktör i ett stort bolag är nästan en miljon kronor - i månaden. Det motsvarar 40 industriarbetarlöner.

Synen på löneskillnader mellan yrken

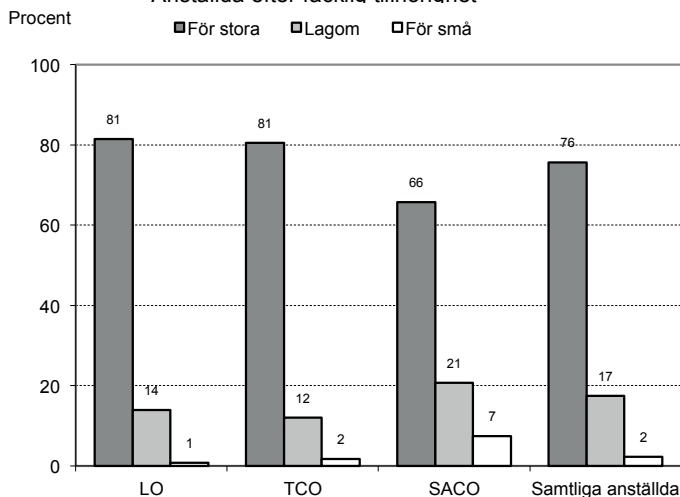
Drygt 76 procent av alla anställda anser att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken, 17 procent anser att de är lagom och 2 procent anser att löneskillnaderna är för små. Bland LO- och TCO-medlemmar anser 81 procent att löneskillnaderna är för stora medan 66 procent av SACO-medlemmarna anser samma sak. Kvinnor anser i högre grad än män att löneskillnaderna är för stora. Av samtliga kvinnor anser 82 procent det liksom 69 procent av männen (se diagram 6.3).

Den *egna lönen* tycks dock vara den bakomliggande faktor som starkast påverkar vad som anses om löneskillnader mellan olika yrken. Ju högre den egna lönen är desto mindre är andelen som anser att löneskillnaderna är för stora. Bland dem med högst löner, 50 001 kronor eller mer, anser 52 procent att löneskillnaderna är för stora medan 31 procent anser att de är lagom.

Synen på löneskillnader mellan yrken. Procent

	Löneskillnaden mellan yrken är...	
	För stor	Lagom
LO-medlemmar	81	14
TCO-medlemmar	81	12
SACO-medlemmar	66	21
Samtliga anställda	76	17

Diagram 6.3 Synen på löneskillnader mellan olika yrken
Anställda efter fackliga tillhörighet

Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män

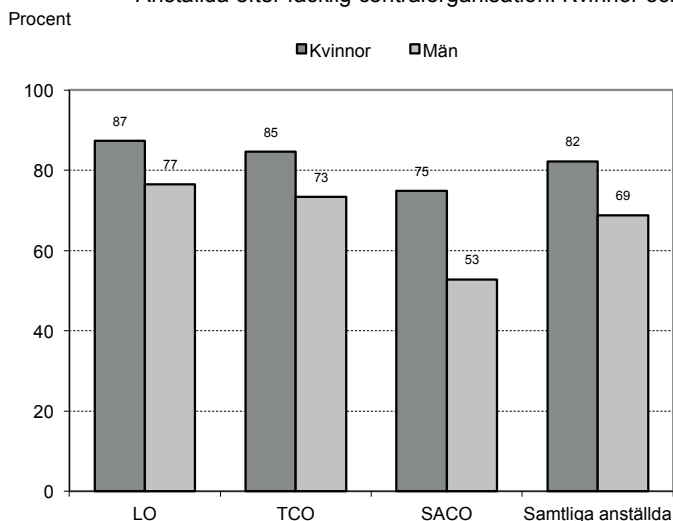
Medellönen för kvinnor är 4 800 kronor lägre för kvinnor än för män. En stor majoritet bland de anställda, 83 procent, anser att detta är fel och att kvinnor har för låga löner jämfört med män.

Bland LO-medlemmar anser 81 procent att kvinnor har för låg lön medan 86 respektive 88 procent av TCO- och SACO-medlemmarna anser detta. Andelen är alltså lägst bland LO-medlemmar trots att just LO-kvinnor har de lägsta lönerna. Förklaringen finns i att ungdomar inom LO i lägre grad än äldre anser att kvinnors löner är för låga. 70 procent av LO-medlemmarna i åldern 18-24 år anser detta jämfört med 86 procent i åldern 50-64 år

Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män. Procent

	Kvinnor har för låg lön	Lönerna är rättvisa
LO-medlemmar	81	10
TCO-medlemmar	86	7
SACO-medlemmar	88	6
Samtliga anställda	83	10

Diagram 6.4 Anser att kvinnor har för låg lön i förhållande till män
Anställda efter facklig centralorganisation. Kvinnor och män

Stödja låginkomsttagare eller var och en för sig

För att undersöka synen på den solidariska lönepolitiken ställs följande fråga: *Tycker du att mer välbetalda grupper bör stödja låginkomsttagarna eller bör varje grupp enbart försöka nå bästa möjliga resultat för den egna gruppen.*

Resultaten visar att en majoritet anser att mer välbetalda bör stödja låginkomsttagarna. Bland LO-medlemmar anser 60 procent detta liksom 56 respektive 53 procent av TCO- och SACO-medlemmarna (se diagram 6.5).

Andelen som anser att varje grupp enbart ska försöka nå bästa resultat för den egna gruppen är dock inte försumbar. Bland LO-medlemmar anser 31 procent att resultatet för den egna gruppen är viktigast, liksom 35 procent av TCO-medlemmarna och 38 procent av SACO-medlemmarna.

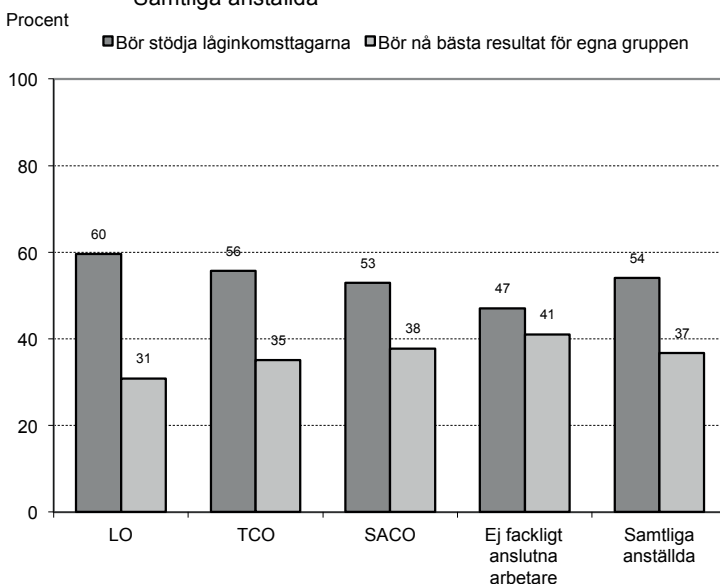
Stödet för låginkomsttagare minskar

Skillnaderna mellan vad LO-, TCO- och SACO-medlemmar anser är alltså relativt små. I tidigare undersökningar har skillnaden varit större då andelen LO- och TCO-medlemmar som anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare varit betydligt högre. Bland LO-medlemmar som högst 85 procent år 1993. Bland SACO-medlemmar har däremot stödet för låginkomsttagare ökat något de senaste åren.

Stödja låginkomsttagare eller egna gruppen. Procent

	Mer välbetalda bör stödja... Låg- inkomst- tagare	Egna gruppen	Vet ej
LO-medlemmar	60	31	10
TCO-medlemmar	56	35	9
SACO-medlemmar	53	38	9
Samtliga anställda	54	37	9

Diagram 6.5 Stödja låglönetagare eller egna gruppen
Samtliga anställda

Sammanfattning av kapitel 6

Några frågor i undersökningen *Röster om facket och jobbet* gällande synen på löner och löneskillnader visar att en klar majoritet av alla anställda anser att löneskillnaderna mellan olika yrken är för stora, 76 procent av samtliga anställda anser detta. En ännu större majoritet, 83 procent, anser att kvinnor har för låga löner jämfört med män. En inte fullt lika så stor majoritet, 54 procent, anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare. 37 procent anser dock att den egna gruppen är viktigast.

Undersökningen visar även att en rimlig lön (år 2010) för en kassörska anses vara 22 800 kronor och för en läkare 39 000 kronor. En ganska stor skillnad kan tyckas men i verkligheten är skillnaden betydligt större än så. Och blandas verkställande direktörer in i leken blir skillnaden mellan rimlig och faktisk lön ren science fiction.

7

Facklig anslutning

Fackföreningarnas möjlighet att påverka löner och löneutveckling är beroende av hur stor del av löntagarna som är fackligt anslutna. Därför avslutas denna rapport med ett avsnitt om hur den fackliga anslutningen ser ut idag och hur den utvecklats sedan år 1899.

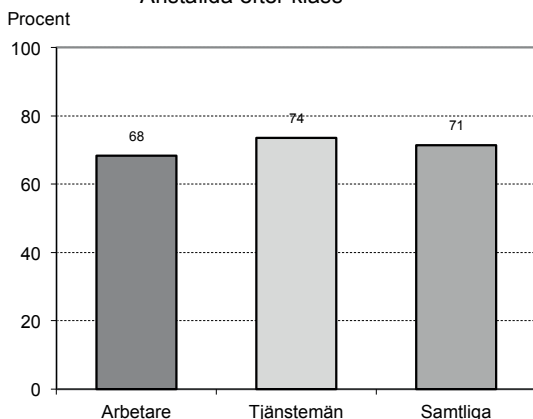
Första kvartalet år 2013 fanns det knappt 3,8 miljoner anställda i Sverige. Av dessa är 2,7 miljoner, 71 procent, fackligt anslutna. Knappt 1,6 miljoner av de anställda är arbetare och av dessa är drygt 1 miljon, 68 procent, fackligt anslutna. Tjänstemännen är 2,2 miljoner till antalet och av dessa är 1,6 miljoner, 74 procent, fackligt anslutna (se diagram 7.1 och tabell 7.1).

Detta innebär att den fackliga anslutningen bland tjänstemän nu är sex procentenheter högre än bland arbetare. Det är den största skillnaden till tjänstemännens favör som uppmätts. Så sent som år 2008 var förhållandet det omvända, det vill säga att andelen fackligt anslutna var högre bland arbetare än bland tjänstemän, och så har det varit alla tidigare år.

Tabell 7.1 Anställda och fackligt anslutna efter klass och kön år 2013 kvartal 1 (exkl. heltidsstuderande)

	Anställda Antal	Fackligt anslutna Antal	Procent
Arbetare	1 561 200	1 066 400	68
Kvinnor	673 000	477 200	71
Män	888 300	589 200	66
Tjänstemän	2 233 400	1 641 900	74
Kvinnor	1 208 400	926 200	77
Män	1 025 000	715 700	70
Samtliga	3 794 700	2 708 300	71
Kvinnor	1 881 400	1 403 400	75
Män	1 913 300	1 304 900	68

Diagram 7.1 Facklig anslutning år 2013
Anställda efter klass

Fackligt anslutna

Som fackligt anslutna räknas anställda som uppger sig vara medlemmar i en fackförening. Heltidsstuderande arbetslösa, företagare och personer utanför arbetskraften ingår ej i populationen.

Källa och mätperiod

Dataunderlaget kommer från Statistiska centralbyråns Arbetskraftsundersökningar (AKU). Mätperioden är första kvartalet respektive år.

Facklig anslutning år 1990-2013

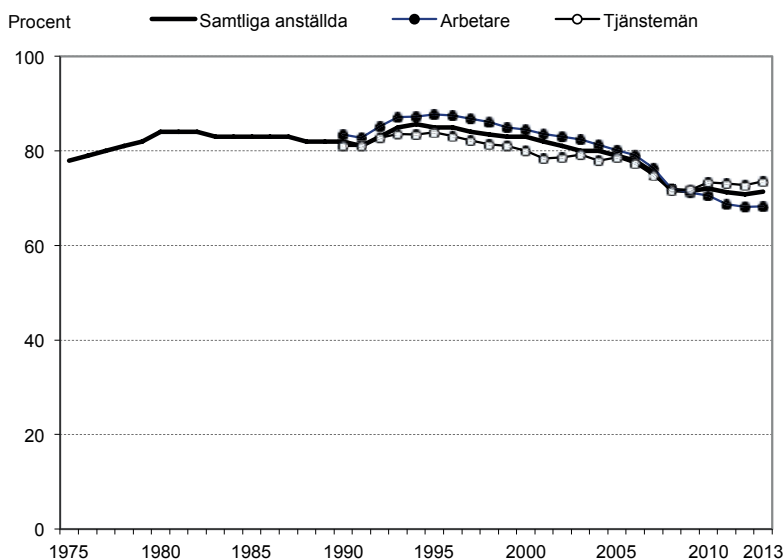
Den fackliga anslutningen nådde sin högsta notering år 1995 då 88 procent av alla anställda arbetare var fackligt anslutna. Därefter följde en period på drygt tio år då den fackliga anslutningen sakta men säkert minskade ner mot 80 procent (se diagram 7.2 och tabell 7.1).

År 2007 tog dock nedgången rejäl fart och på två år minskade den fackliga anslutningen bland arbetare med sju procentenheter, till 72 procent år 2008.

Den kraftiga nedgången förklaras av höjda avgifter till a-kassan och försämrade villkor i arbetslöshetsförsäkringen som genomfördes år 2007.

År 2009 hejdades det värsta raset men minskningen fortsatte, om än i lägre takt. År 2011 sjönk anslutningsgraden för första gången på mycket länge under 70 procent och till år 2013 har den minskat ytterligare till 68 procent.

Diagram 7.2 Facklig anslutning år 1975-2013* (kv 1)
Anställda efter klass

* För år 1975-1986 redovisades facklig anslutning enbart för samtliga anställda i SCBs Arbetskraftsundersökningar (AKU).

Kvinnor och män

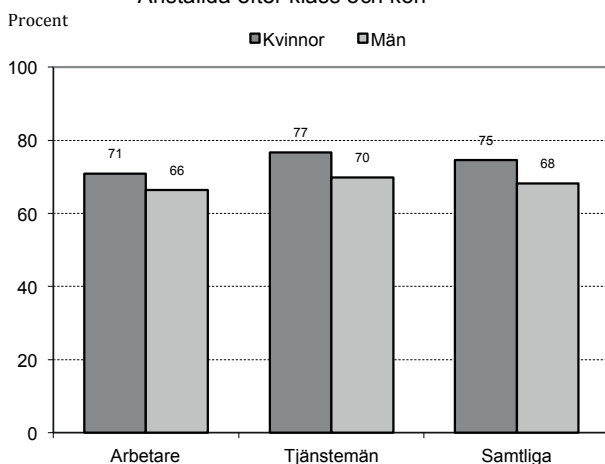
Kvinnor är fackligt anslutna i högre grad än män. Bland samtliga anställda är 75 procent av kvinnorna fackligt anslutna medan 68 procent av männen är det (se diagram 7.3 och tabell 7.2).

Fördelat på arbetare och tjänstemän så är den fackliga anslutningen högst bland kvinnliga tjänstemän. Av dessa är 77 procent fackligt anslutna medan 71 procent av kvinnliga arbetare är det.

Även bland män är den fackliga anslutningen högre bland tjänstemän än bland arbetare. Av manliga tjänstemän är 70 procent fackligt anslutna medan 66 procent av manliga arbetarna är det.

Diagram 7.3 Facklig anslutning år 2013

Anställda efter klass och kön

Tabell 7.2 Fackligt anslutna efter klass, kön och ålder år 2013 (kv1). Procent
Anställda efter klass, kön och ålder (exkl. heltidsstuderande)

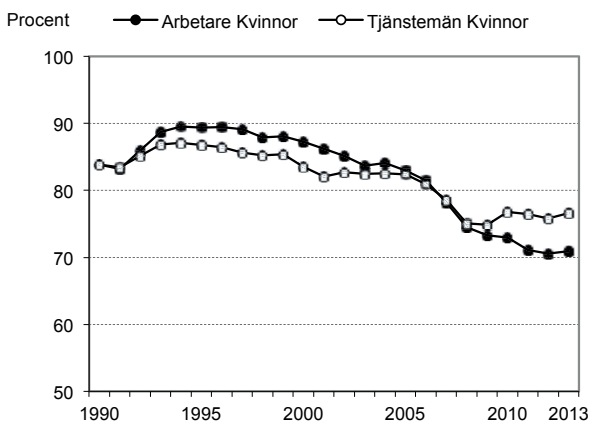
Ålder	Arbetare			Tjänstemän			Samtliga		
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga
16-64 år	71	66	68	77	70	74	75	68	71
16-24 år	31	43	38	44	35	40	36	41	38
25-29 år	60	56	57	68	53	61	65	54	59
30-44 år	73	67	70	76	68	72	75	68	71
45-64 år	85	77	81	82	78	80	83	78	80

Andelen fackligt anslutna är alltså lägre bland arbetare än bland tjänstemän för såväl kvinnor som män. Så har det dock inte alltid varit. Tidigare år har det mestadels varit tvärt om, framförallt bland män (se diagram 7.4a-7.4b).

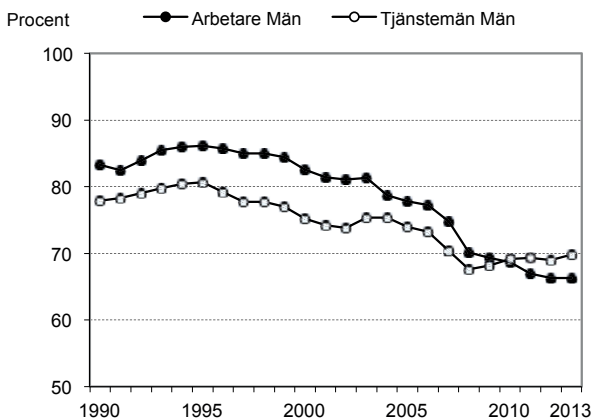
Bland män har den fackliga anslutningen varit klart högre bland arbetare fram till år 2010. Då skedde ett historiskt skifte när den fackliga anslutningen för första gången blev högre bland manliga tjänstemän än bland manliga arbetare.

Bland kvinnor skedde skiftet under en längre period då den fackliga anslutningen var ungefär lika hög för kvinnliga arbetare och tjänstemän år 2003-2009. Därefter har den dock varit lägre bland arbetare än bland tjänstemän.

Diagram 7.4a Facklig anslutning år 1990-2013. Kvinnor

Diagram 7.4b Facklig anslutning år 1990-2013. Män

Alder

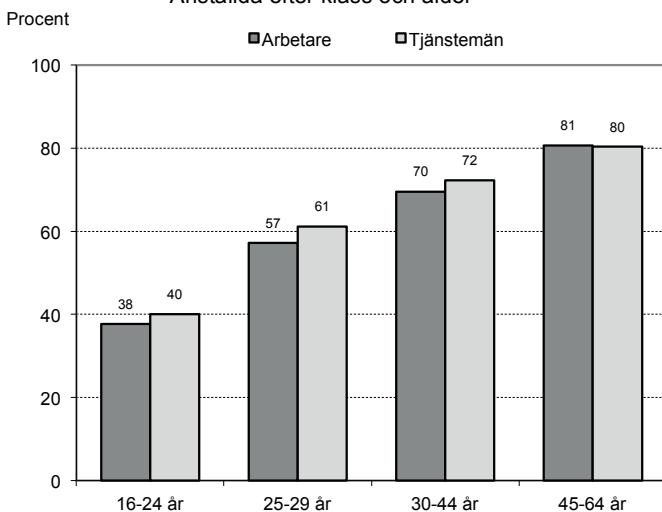
Den fackliga anslutningen varierar stort mellan olika åldersgrupper. Lägst fackliga anslutningen är det bland ungdomar i åldern 16-24 år. Av arbetarna i denna åldersgrupp är 38 procent fackligt anslutna. Uppåt i åldrarna ökar dock den fackliga anslutningen raskt och bland arbetare i åldern 25-29 år är 57 procent med i facket, bland 30-44 åringar 70 procent och bland de i åldern 45-64 år är 81 procent fackligt anslutna (se diagram 7.5 och tabell 7.2).

Den fackliga anslutningen bland tjänstemän är några procentenheter högre i alla åldersgrupper utom den högsta.

Vad gäller den yngsta åldersgruppen, 16-24 år, kan noteras att den innehåller betydligt fler arbetare än tjänstemän. År 2013 var totalt 317 000 16-24 åringar anställda (exklusive heltidsstuderande). Av dessa var 226 000 (71 procent) arbetare och 91 000 (29 procent) tjänstemän.

Den låga fackliga anslutningen bland de yngsta påverkar därmed anslutningsgraden för samtliga arbetare mer än för samtliga tjänstemän

Diagram 7.5 Facklig anslutning år 2013
Anställda efter klass och ålder

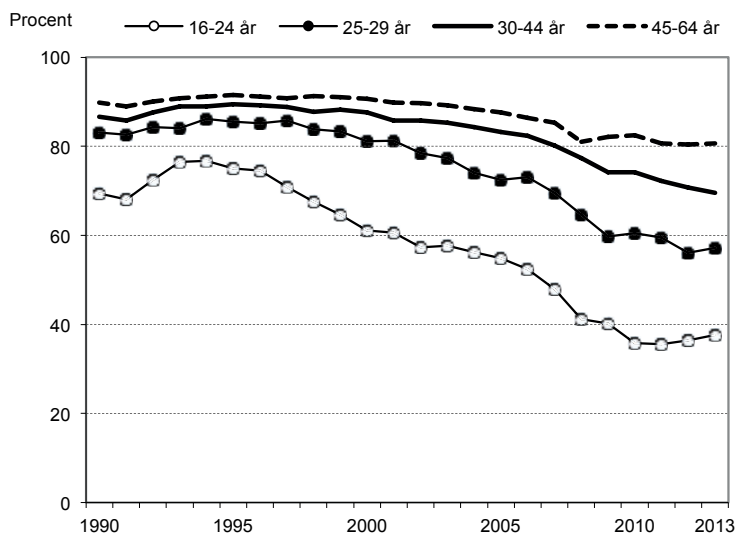
Andelen fackligt anslutna arbetare har minskat i alla åldrar jämfört med början av 1990-talet. Störst minskning har det varit bland de yngsta. Bland 16-24 åringarna har andelen fackligt anslutna mer än halverats, från som mest 77 procent år 1994 till bottennoteringen på 36 procent år 2011. Därefter har andelen dock ökat lite till 38 procent år 2013 (se diagram 7.6).

Även bland 25-29 åringarna har den fackliga anslutningen minskat trendmässigt de senaste 20 åren, från cirka 85 procent i mitten av 1990-talet till 57 procent år 2013. Även för 25-29 åringarna tycks dock minskningen ha upphört och efter år 2009 har andelen mestadels legat strax under 60 procent.

Även för arbetare i den äldsta åldersgruppen, 45-64 åringarna tycks den minskande fackliga anslutningen hejdas och de tre senaste åren har andelen fackligt anslutna 45-64 åringar legat strax över 80 procent.

Bland arbetare i åldern 30-44 år tycks dock den fackliga anslutningen fortsätta att minska och år 2013 blev det första året då andelen fackligt anslutna arbetare i åldern 30-44 år hamnade under 70 procent, 69 procent närmare bestämt. Detta att jämföra med de 85-89 procent som gällde hela 1990-talet för denna åldersgrupp.

Diagram 7.6 Facklig anslutning efter ålder år 1990-2013
Arbetare

Sektor

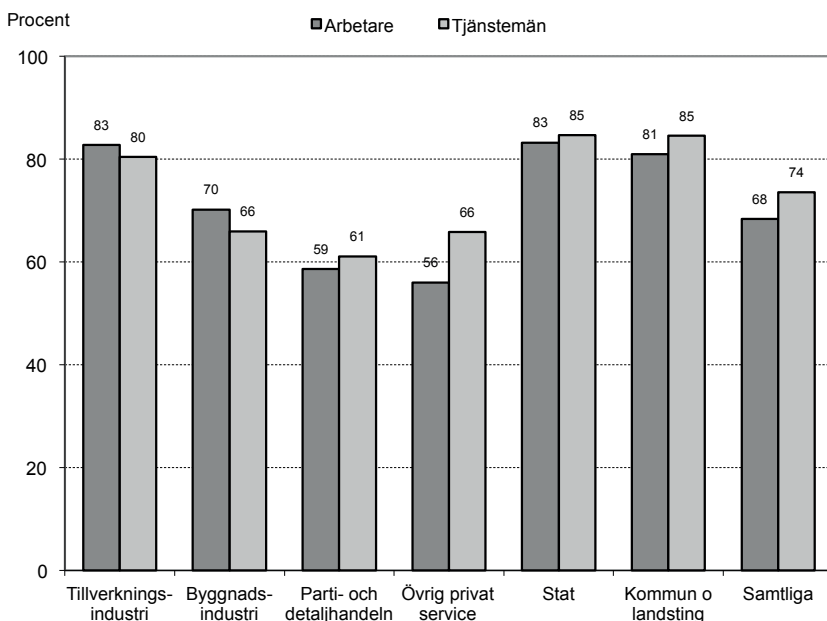
En uppdelning av de anställda på sex olika sektorer visar att den fackliga anslutningen är högst inom stat, kommun, landsting och tillverkningsindustri medan den är lägre inom handel och privat service.

Bland arbetare är den fackliga anslutningen högst inom tillverkningsindustrin då 83 procent av industriarbetarna är fackligt anslutna. Nästan lika hög facklig anslutning är det inom stat, kommun och landsting, 83 respektive 81 procent. Därefter är det dock ett hopp ner i anslutningsgraden till byggnadsarbetarna av vilka 70 procent är fackligt anslutna.

Lägst facklig anslutning är det bland arbetare inom handel och service. Inom parti- och detaljhandel är 59 procent av arbetarna fackligt anslutna och inom övrig privat service 56 procent (se diagram 7.8 och tabell 7.3).

Högst facklig anslutning i de sex sektorerna är det bland tjänstemän inom stat, kommun och landsting, 85 procent. Lägst facklig anslutning bland tjänstemän är det inom parti- och detaljhandel, 61 procent.

Diagram 7.8 Facklig anslutning efter klass och sektor år 2013

Skillnaden i facklig anslutning är alltså stor mellan olika sektorer. Skillnaden har dessutom blivit större sedan mitten på 1990-talet då den fackliga anslutningen var som högst inom alla sektorer.

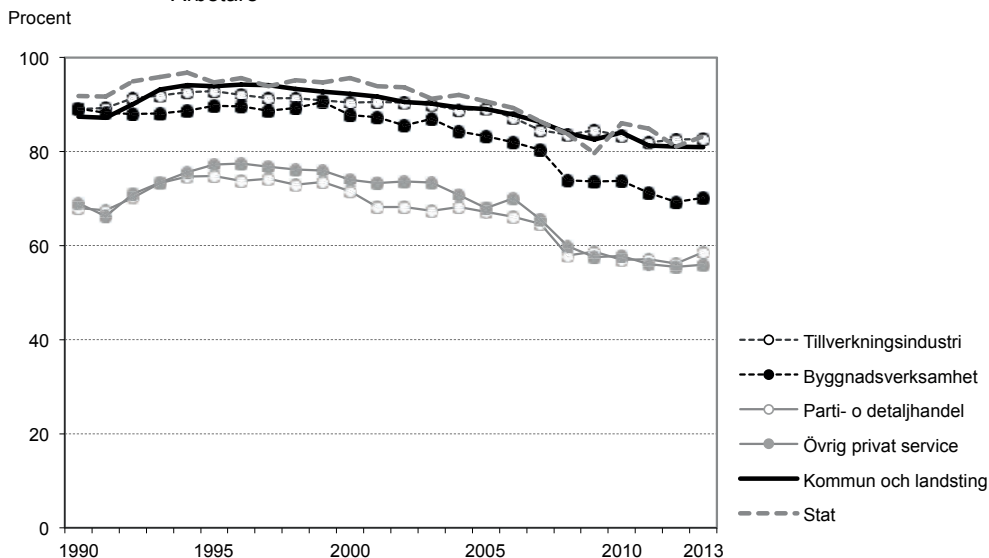
I mitten av 1990-talet toppade den fackliga anslutningen och mest toppade den inom offentlig sektor. Inom stat, kommun och landsting var då närmare 95 procent av såväl arbetare som tjänstemän fackligt anslutna. Arbetarna inom tillverkningsindustri och byggnadsverksamhet var inte långt efter med drygt 90 procents facklig anslutning.

Även inom handel och övrig privat service nådde den fackliga anslutningen historiskt höga nivåer i mitten av 1990-talet med drygt 75 procent fackligt anslutna (se diagram 7.9-7.10 och tabell 7.3).

Efter toppåren runt mitten av 1990-talet har den fackliga anslutningen minskat inom samtliga sektorer, men i olika grad. Störst minskning har det varit bland arbetare inom privat service, byggnadsindustri och handel.

Inom tillverkningsindustrin, stat, kommun och landsting har minskningen varit mindre. Minst har tillverkningsindustrin tappat, 10 procentenheter för arbetare och 4 procentenheter för tjänstemän.

Diagram 7.9 Facklig anslutning efter sektor år 1990-2013
Arbetare

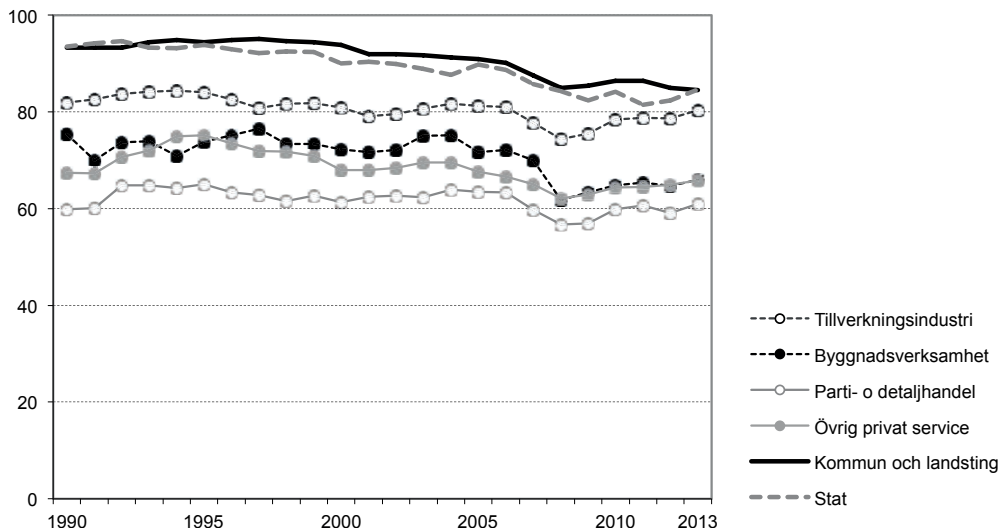

Tabell 7.3 Facklig anslutning år 1990-2013. Procent
Anställda efter klass och sektor

Klass och sektor	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Arbetare								
Tillverkningsindustri	89	93	90	89	83	82	83	83
Byggnadsverksamhet	89	90	88	83	74	71	69	70
Parti- o detaljhandel	68	75	72	67	57	57	56	59
Övrig privat service	69	77	74	68	58	56	55	56
Stat	92	95	96	91	86	85	81	83
Kommun och landsting	87	94	92	89	84	81	81	81
Samtliga arbetare	84	88	85	80	71	69	68	68
Tjänstemän								
Tillverkningsindustri	82	84	81	81	79	79	79	80
Byggnadsverksamhet	75	74	72	72	65	65	65	66
Parti- o detaljhandel	60	65	61	64	60	61	59	61
Övrig privat service	67	75	68	68	64	65	65	66
Stat	94	94	90	90	84	81	82	85
Kommun och landsting	93	94	94	91	86	86	85	85
Samtliga tjänstemän	81	84	80	79	73	73	73	74
Samtliga anställda	82	85	82	79	72	71	71	71

Diagram 7.10 Facklig anslutning efter sektor år 1990-2013
Tjänstemän

Procent

LO-medlemmar år 1899-2013

Antalet medlemmar i LO-förbunden har ökat nästan oavbrutet från att LO bildades år 1898 fram till 1990-talet. Antalet medlemmar kulminerade år 1988 med 2 275 000 medlemmar. Därefter har antalet medlemmar vänt neråt och år 2013 hade LO-förbunden totalt 1 470 000 medlemmar.

Medlemmar enligt LO

Anställda, arbetslösa, studerande, sjuka eller pensionärer som är medlemmar i ett LO-förbund

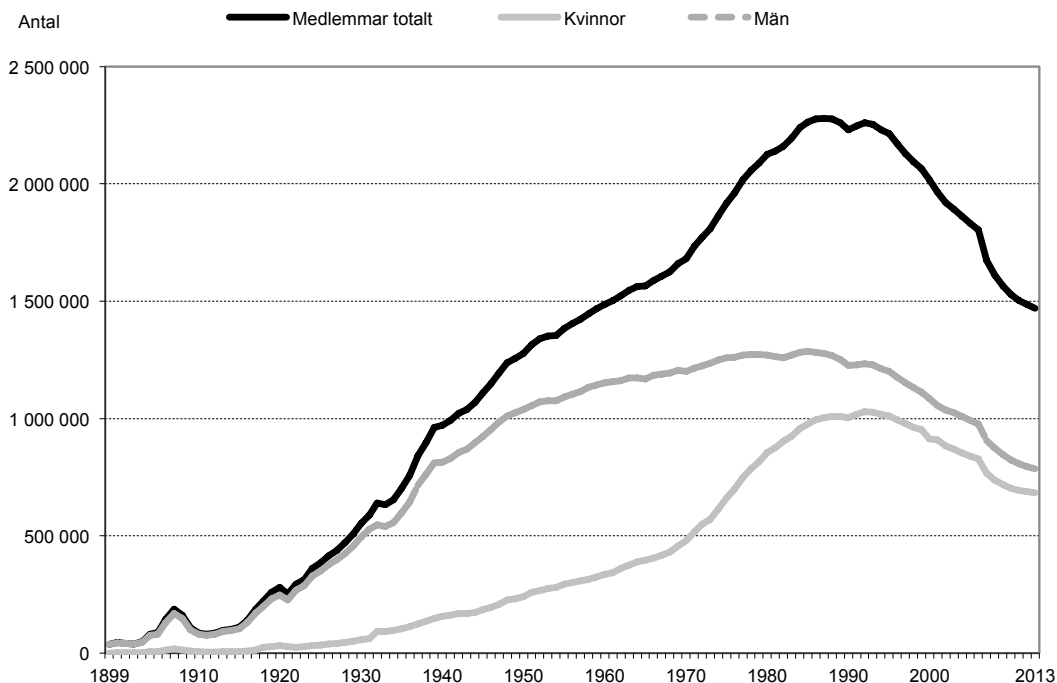
Fackligt anslutna enligt AKU

Anställda som är medlemmar i ett fackförbund

Vändningen neråt kom i samband med 1990-talskrisen som främst drabbade arbetare, framförallt ungdomar och industriarbetare. De industrijobb som då försvann har sen inte kommit tillbaka och bland ungdomar har det etablerats en betydligt lägre organisationsgrad än för andra åldersgrupper.

År 2007 fick medlemstappet extra fart neråt i samband med höjda akasseavgifter och försämrade villkor i arbetslöshetsförsäkringen och på tre år tappade LO-förbunden 240 000 medlemmar.

Diagram 7.11 Medlemmar i LO-förbunden år 1899-2013

Sammanfattning av kapitel 7

68 procent av arbetarna och 74 procent av tjänstemännen var fackligt anslutna först kvartalet år 2013. Den fackliga anslutningen är därmed sex procentenheter högre för tjänstemän än för arbetare. Så stor skillnad har aldrig tidigare uppmätts till tjänstemännens favör.

Den fackliga anslutningen nådde sin högsta notering år 1995 då 88 procent av arbetarna och 84 procent av tjänstemännen var fackligt anslutna. Därefter följde en period på drygt tio år då den fackliga anslutningen minskade i långsam takt. År 2007 tog dock nedgången rejäl fart i samband med höjda akasseavgifter. Efter år 2008 har dock minskningen avtagit och för tjänstemän har en viss återhämtning skett.

Kvinnor är fackligt anslutna i högre grad än män. Bland samtliga anställda är 75 procent av kvinnorna och 68 procent av männen fackligt anslutna.

Inom tillverkningsindustrin, stat, kommun och landsting är drygt 80 procent av såväl arbetare som tjänstemän fackligt anslutna. Betydligt lägre är den fackliga anslutningen inom privata tjänstesektorn, cirka 60 procent för såväl arbetare som tjänstemän.

Den fackliga anslutningen varierar stort mellan olika åldrar. Bland ungdomar i åldern 16-24 år med arbetaryrken är endast 38 procent fackligt anslutna. Uppåt i åldrarna ökar dock den fackliga anslutningen raskt och bland de i åldern 45-64 år är 81 procent fackligt anslutna.

Enligt LOs egna medlemsstatistik har antalet medlemmar i LO-förbunden ökat nästan oavbrutet från år 1898 fram till 1990-talet. Antalet kulminerade år 1988 med 2 275 000 medlemmar. Därefter har antalet vänt neråt till 1 470 000 medlemmar år 2013.

Referenser

Larsson, M., 2011, *Röster om facket och jobbet – Synen på löner och löneskillnader*. LO, Stockholm

Larsson, M., 2013, *Lönerapport år 2013*. LO, Stockholm

Schön, L., 2012, *En modern svensk ekonomisk historia*. SNS förlag, Stockholm

Thoursie, A., 2004, *Varför tjänar kvinnor mindre?* LO, Stockholm

Bilaga 1

Metod, dataunderlag och lönebegrepp

Dataunderlag gällande löner kommer från Statistiska centralbyråns Lönestrukturstatistik och Longitudinella individdatabas (Linda). Lönestrukturstatistiken har redovisats i sin nuvarande form sedan år 1994.

Lönebegrepp

Tre olika lönebegrepp används i rapporten. Det är månadslön exklusive rörliga tillägg, lön för arbetad tid samt medianlön.

Månadslön exklusive rörliga tillägg (ob-, skifttillägg mm) är tid- och prestationslön (grundlön), helglön samt andra (fasta) löneförmåner. Det motsvarar månadslön för heltidsarbete på dagtid och är det lönebegrepp som vanligen användas i LOs rapporter om löner och löneutveckling. I föreliggande rapport används det i kapitel 1, 3 och 5.

Lön för arbetad tid är tid- och prestationslön samt rörliga lönetillägg (ob-, skifttillägg mm). Lön för arbetad tid används i kapitel 2 för att få jämförbara löner för hela perioden år 1913-2012.

Medianlön är den mittersta lönen för en grupp löntagare som rangordnats efter lönens storlek. Det är alltså lika många som har högre lön som har lägre lön än medianlönen. Medianlön används i kapitel 4 om lönespridning.

Det kan noteras att medianlönen vanligen är något lägre än medellönen för en grupp löntagare. Detta på grund av att ett fåtal löntagare med mycket höga löner främst påverkar medellönen men inte medianlönen. Det gäller dock främst tjänstemän som har flest höglöntagare.

För deltidssarbetande är lönen uppräknad till heltid (tjänsteomfattning=100). Det gäller alla tre lönebegrepp.

Övertidsersättning ingår inte i något av de tre lönebegreppen.

Genomsnittlig månadslön = Medellön

Genomsnittlig månadslön benämns i rapporten som *medellön*. Medellön är beräknad som summan av månadslönerna i respektive grupp delat med antalet personer i gruppen.

Uppräkningsfaktor för timlön

För privatanställda arbetare redovisar SCB endast timlön. Månadslön har dock beräknats av LO genom att multiplicera timlönen med 167,5 vilket motsvarar det genomsnittliga antalet arbetade timmar som en heltidsanställd arbetare arbetar per månad med hänsyn till hur helgdagar infaller under en

28-årsperiod. Samma uppräkningsfaktor har använts för samtliga år för att ge bästa möjliga jämförbarhet över tiden.

Redovisningsgrupper

Lönestrukturstatistiken redovisas inte efter avtalsområden men väl efter näringsgren och yrke. Utifrån detta har LO grupperat statistiken för att motsvara gällande avtalsområden så mycket som möjligt. Detta har skett genom indelning av de anställda i 19 sektorer. Tabell 1 visar vilka näringsgrenar och yrkesgrupper som ingår i respektive sektor. De privata sektorerna är uppdelade efter näringsgren medan de offentliga är uppdelade efter yrke.

Tabell 1 Indelning av sektorer efter yrke och näringsgren

Två sektorer	Sex sektorer	19 sektorer
Privat	Tillverkningsindustri	Verkstadsindustri Livsmedels, dryckes- och tobaksindustri Trävaruindustri, ej möbler Massa- och pappersindustri Grafisk o a reproindustri Stål- och metallverk Övrig tillverkningsindustri
	Byggnadsindustri	Byggnadsindustri
	Privat tjänsteproduktion	Partihandel Detaljhandel Hotell och restauranger Transport- och kommunikationer Finans- och försäkringsverksamhet Informations-, fastighets-, uthyrningsföretag m.fl.
Offentlig	Stat	Stat
	Kommun	Äldre- och handikappomsorg Skola Barnomsorg
	Landsting	Landsting

Standardvägning

Vid jämförelse av löner för kvinnor och män har så kallad standardvägning använts. Standardvägning innebär i korthet att medellöner beräknas med antagande om att antalet kvinnor och antalet män är lika många inom varje yrke. För att illustrera metoden så redovisas nedan ett exempel på hur en standardvägning beräknas för en grupp med sjuksköterskor och läkare.

Ej standardvägt		Antal	Lön	Kvinnors lön i procent av mäns lön	Kommentar
Sjuksköterskor	Kvinnor	56 574	21 231	99	<i>Utan standardvägning</i> motsvarar kvinnornas lön i genomsnitt 64 procent av männens lön (23 701 / 37 323). Observera att detta är betydligt lägre än vad som gäller för sjuksköterskor och läkare var för sig.
	Män	5 476	21 412		
Läkare	Kvinnor	8 469	40 200	91	
	Män	12 312	44 400		
Samtliga	Kvinnor	65 043	23 701	64	
	Män	17 788	37 323		
Standardvägda löner		Antal	Lön	Kvinnors lön i procent av mäns lön	Kommentar
Sjuksköterskor	Kvinnor	31 025	21 231	99	Med standardvägning motsvarar kvinnornas lön i genomsnitt 96 procent av männens lön. Det är cirka mitt i mellan vad som gäller för sjuksköterskor och läkare var för sig.
	Män	31 025	21 412		
Läkare	Kvinnor	10 391	40 200	91	
	Män	10 391	44 400		
Samtliga	Kvinnor	41 416 *	25 990**	96	
	Män	41 416 *	27 179		

* $(65\,043 + 17\,788) / 2 = 41\,416$
** $((31\,025 * 21\,231) + (10\,391 * 40\,200)) / (31\,025 + 10\,391) = 25\,990$

Exemplet visar att när flera yrkesgrupper summeras så kan detta ge en missvisande bild av löneskillnaden mellan kvinnor och män. Ett standardvägt resultat kan då komplettera bilden med att visa hur antalet kvinnor och män inom respektive yrke påverkar lönen för samtliga.

Som vägningstal, standardpopulation, har i detta exempel använts (antal kvinnor + antal män) / 2, vilket alltså ger lika många kvinnor och män inom respektive yrke.

Notera att förutom standardvägning efter yrke så kan man standardväga efter ytterligare faktorer, t.ex. ålder, utbildning eller yrkeserfarenhet, om det finns uppgifter för dessa variabler.

Bilaga 2

Bilaga 2a Månadslön och löneutveckling år 2012. Arbetare

Bilaga 2b Månadslön och löneutveckling år 2012. Tjänstemän

Bilaga 2c Månadslön och löneutveckling år 2012. Samtliga anställda

Bilaga 2a. Månadslön (grundlön) och löneutveckling år 2012

Arbetare

Sektor	Antal	Månadslön år 2012	Löneutveckling, Procent				
			Tre senaste åren		2000-talet		
			År 2010-2012		År 2000-2012		
			Totalt	Årstakt	Totalt	Årstakt	
Samtliga sektorer	Män	899 200	24 800	7,4	2,4	48,5	3,1
	Kvinnor	760 500	21 700	6,9	2,3	51,9	3,3
	Totalt	1 659 700	23 500	7,2	2,4	49,4	3,1
Privat sektor	Män	812 800	25 100	7,5	2,4	48,2	3,1
	Kvinnor	395 300	22 000	7,5	2,4	51,4	3,2
	Totalt	1 208 300	24 200	7,5	2,4	48,6	3,1
C Tillverkningsindustri	Män	245 100	25 600	8,8	2,8	51,3	3,2
	Kvinnor	55 800	23 100	7,7	2,5	48,5	3,1
	Totalt	301 000	25 100	8,8	2,8	51,2	3,2
25-30, 33 Verkstadsindustri	Män	125 000	25 800	9,0	2,9	51,0	3,2
	Kvinnor	21 600	23 900	8,9	2,9	48,7	3,1
	Totalt	146 600	25 600	9,1	2,9	51,1	3,2
F Byggindustri	Män	155 400	28 100	7,2	2,3	48,6	3,1
	Kvinnor	5 000	22 300	..	..	50,5	3,2
	Totalt	160 400	28 000	6,9	2,3	48,3	3,1
G Handel och serviceverkstäder	Män	117 000	23 900	6,6	2,1	49,2	3,1
	Kvinnor	128 600	21 900	7,5	2,4	54,8	3,4
	Totalt	245 600	22 900	7,0	2,3	51,1	3,2
51 Partihandel	Män	35 400	24 600	6,1	2,0	49,6	3,1
	Kvinnor	9 700	22 200	5,9	1,9	42,9	2,8
	Totalt	45 100	24 200	6,2	2,0	47,6	3,0
52 Detaljhandel	Män	50 400	22 700	5,7	1,9	48,8	3,1
	Kvinnor	116 500	21 800	7,7	2,5	56,5	3,5
	Totalt	166 900	22 100	6,7	2,2	53,6	3,4
I Hotell och restaurang	Män	43 200	21 500	5,2	1,7	51,5	3,2
	Kvinnor	57 800	20 700	7,0	2,3	50,5	3,2
	Totalt	101 000	21 000	6,3	2,0	51,2	3,2
H Transport- och kommunikationer	Män	94 300	24 400	7,3	2,4	49,4	3,1
	Kvinnor	14 300	24 300	11,4	3,7	58,5	3,6
	Totalt	108 500	24 400	7,8	2,5	50,3	3,2
K Finans- och försäkringsverksamhet	Män	..	..	..	..	..	..
	Kvinnor	..	..	..	..	..	..
	Totalt	..	..	..	..	..	..
J+L+M+N Informations-, fastighets-, uthyrningsföretag mfl	Män	99 900	23 000	7,0	2,3	37,7	2,5
	Kvinnor	64 200	21 200	8,0	2,6	40,6	2,7
	Totalt	164 200	22 400	7,4	2,4	38,7	2,5
Summa Privat tjänsteproduktion (G-U)	Män	388 800	23 400	6,8	2,2	46,0	3,0
	Kvinnor	329 400	21 700	7,6	2,5	53,9	3,4
	Totalt	718 100	22 700	7,2	2,3	48,9	3,1
Offentlig sektor	Män	86 400	22 100	6,9	2,2	51,9	3,3
	Kvinnor	365 200	21 400	6,3	2,1	52,4	3,3
	Totalt	451 400	21 500	6,4	2,1	52,1	3,3
Statlig sektor	Män	7 000	23 800	6,7	2,2	42,3	2,8
	Kvinnor	4 900	22 100	6,8	2,2	45,9	2,9
	Totalt	11 900	23 100	6,4	2,1	42,2	2,7
Kommunal sektor	Män	68 100	21 900	6,9	2,3	53,1	3,3
	Kvinnor	313 900	21 300	6,3	2,1	52,8	3,3
	Totalt	381 800	21 400	6,4	2,1	52,6	3,3
Landstingskommunal sektor	Män	11 400	22 200	6,5	2,1	51,8	3,3
	Kvinnor	46 500	22 300	6,3	2,1	50,6	3,2
	Totalt	57 600	22 300	6,3	2,1	50,8	3,2

.. Uppgift ej tillgänglig eller för osäker för att redovisas

* Osäker skattning på grund, bortfall, mätfel, rotation i urvalet eller försenad lönerrevision

Bilaga 2b. Månadslön (grundlön) och löneutveckling år 2012

Tjänstemän

Sektor	Antal	Månadslön år 2012	Löneutveckling, Procent				
			Tre senaste åren		2000-talet		
			År 2010-2012	Årstakt	År 2000-2012	Årstakt	
Samtliga sektorer	Män	942 700	37 800	6,6	2,1	52,2	3,3
	Kvinnor	1 099 400	30 100	7,7	2,5	59,1	3,6
	Totalt	2 041 600	33 700	7,0	2,3	55,1	3,4
Privat sektor	Män	733 000	39 000	6,7	2,2	52,5	3,3
	Kvinnor	591 300	31 000	8,4	2,7	61,6	3,8
	Totalt	1 324 200	35 500	7,3	2,4	55,7	3,5
C Tillverkningsindustri	Män	149 800	42 000	8,7	2,8	59,5	3,7
	Kvinnor	64 800	35 100	9,9	3,2	74,7	4,4
	Totalt	214 500	39 900	8,8	2,9	63,3	3,8
25-30, 33 Verkstadsindustri	Män	96 500	42 000	8,5	2,8	59,2	3,6
	Kvinnor	31 400	35 900	10,6	3,4	79,5	4,6
	Totalt	128 000	40 400	8,9	2,9	63,0	3,8
F Byggindustri	Män	44 400	37 300	4,5	1,5	60,1	3,7
	Kvinnor	15 100	30 200	5,4	1,8	71,7	4,2
	Totalt	59 500	35 600	4,9	1,6	61,7	3,8
G Handel och serviceverkstäder	Män	119 000	37 800	5,8	1,9	52,8	3,3
	Kvinnor	77 700	31 500	9,3	3,0	65,8	4,0
	Totalt	196 700	35 400	7,3	2,4	57,6	3,6
51 Partihandel	Män	80 500	39 200	5,4	1,8	48,8	3,1
	Kvinnor	41 900	32 600	7,2	2,4	65,8	4,0
	Totalt	122 300	37 000	6,3	2,1	54,0	3,4
52 Detaljhandel	Män	21 100	33 800	0,9	0,3	60,2	3,7
	Kvinnor	30 300	30 200	12,3	3,9	64,2	3,9
	Totalt	51 400	31 800	7,4	2,4	63,4	3,8
I Hotell och restaurang	Män	8 400	29 300	-0,7	-0,2	47,9	3,1
	Kvinnor	7 900	27 900	0,7	0,2	51,9	3,3
	Totalt	16 300	28 700	0,7	0,2	50,7	3,2
H Transport- och kommunikationer	Män	44 000	32 200	8,1	2,6	41,9	2,7
	Kvinnor	28 100	28 000	8,9	2,9	54,0	3,4
	Totalt	72 000	30 600	8,5	2,8	48,4	3,1
K Finans- och försäkringsverksamhet	Män	36 600	52 600	4,6	1,5	63,4	3,8
	Kvinnor	40 900	37 100	9,1	3,0	71,0	4,2
	Totalt	77 500	44 400	6,5	2,1	69,0	4,1
J+L+M+N Informations-, fastighets-, uthyrningsföretag mfl	Män	232 600	40 100	6,3	2,1	45,5	2,9
	Kvinnor	165 500	32 600	7,7	2,5	61,3	3,7
	Totalt	398 200	37 000	6,6	2,2	50,8	3,2
Summa Privat tjänsteproduktion (G-U)	Män	517 700	38 400	6,3	2,0	49,9	3,2
	Kvinnor	502 400	30 500	8,2	2,7	59,6	3,7
	Totalt	1 020 100	34 500	7,0	2,3	54,0	3,4
Offentlig sektor	Män	209 700	33 700	5,8	1,9	50,7	3,2
	Kvinnor	508 100	29 100	6,7	2,2	56,1	3,5
	Totalt	717 400	30 500	6,4	2,1	54,0	3,4
Statlig sektor	Män	88 300	34 500	5,5	1,8	51,8	3,3
	Kvinnor	99 500	31 200	8,2	2,7	65,0	3,9
	Totalt	187 600	32 800	6,8	2,2	57,2	3,5
Kommunal sektor	Män	86 500	29 300	5,5	1,8	49,1	3,1
	Kvinnor	276 400	27 500	5,6	1,8	51,5	3,2
	Totalt	363 000	28 000	5,6	1,8	50,6	3,2
Landstingskommunal sektor	Män	34 900	42 400	6,9	2,2	51,2	3,2
	Kvinnor	132 200	30 900	7,7	2,5	58,7	3,6
	Totalt	166 800	33 300	7,3	2,4	56,8	3,5

Bilaga 2c. Månadslön (grundlön) och löneutveckling år 2012

Samtliga anställda

Sektor		Antal	Månadslön år 2012	Löneutveckling, Procent			
				Tre senaste åren		2000-talet	
				År 2010-2012	År 2000-2012	Totalt	Årstakt
Samtliga sektorer	Män	1 841 800	31 500	6,9	2,2	50,8	3,2
	Kvinnor	1 859 900	26 700	7,4	2,4	56,9	3,5
	Totalt	3 701 200	29 100	7,1	2,3	53,2	3,3
Privat sektor	Män	1 545 800	31 700	7,1	2,3	50,9	3,2
	Kvinnor	986 600	27 400	8,1	2,6	57,9	3,6
	Totalt	2 532 500	30 100	7,4	2,4	53,0	3,3
C Tillverkningsindustri	Män	394 900	31 800	8,7	2,8	56,3	3,5
	Kvinnor	120 600	29 600	9,1	2,9	65,7	4,0
	Totalt	515 500	31 300	8,8	2,9	58,5	3,6
25-30, 33 Verkstadsindustri	Män	221 500	32 800	8,8	2,8	56,8	3,5
	Kvinnor	53 000	31 000	10,1	3,2	70,4	4,2
	Totalt	274 600	32 500	9,0	2,9	59,3	3,6
F Byggindustri	Män	199 800	30 200	6,5	2,1	51,6	3,3
	Kvinnor	20 100	28 200	4,4	1,4	68,2	4,1
	Totalt	219 900	30 000	6,3	2,0	52,6	3,3
G Handel och serviceverkstäder	Män	236 000	30 900	6,1	2,0	50,9	3,2
	Kvinnor	206 300	25 500	8,3	2,7	59,2	3,6
	Totalt	442 300	28 500	7,2	2,3	54,1	3,4
51 Partihandel	Män	115 900	34 700	5,5	1,8	49,4	3,1
	Kvinnor	51 600	30 700	7,1	2,3	63,2	3,8
	Totalt	167 400	33 500	6,3	2,1	53,5	3,3
52 Detaljhandel	Män	71 500	26 000	3,8	1,2	52,1	3,3
	Kvinnor	146 800	23 600	8,9	2,9	57,2	3,5
	Totalt	218 300	24 400	6,9	2,3	55,3	3,4
I Hotell och restaurang	Män	51 600	22 700	3,9	1,3	48,9	3,1
	Kvinnor	65 700	21 500	6,0	2,0	49,3	3,1
	Totalt	117 300	22 100	5,2	1,7	49,6	3,1
H Transport- och kommunikationer	Män	138 300	26 900	7,6	2,5	40,6	2,7
	Kvinnor	42 400	26 700	9,7	3,1	51,7	3,3
	Totalt	180 500	26 900	8,1	2,6	44,7	2,9
K Finans- och försäkringsverksamhet	Män	36 600	52 600	4,6	1,5	63,4	3,8
	Kvinnor	40 900	37 100	9,1	3,0	73,5	4,3
	Totalt	77 500	44 400	6,5	2,1	71,2	4,2
J+L+M+N Informations-, fastighets-, uthyrningsföretag mfl	Män	332 500	35 000	6,4	2,1	43,7	2,8
	Kvinnor	229 700	29 400	7,7	2,5	55,7	3,5
	Totalt	562 400	32 800	6,8	2,2	47,6	3,0
Summa Privat tjänsteproduktion (G-U)	Män	906 500	32 000	6,4	2,1	47,5	3,0
	Kvinnor	831 800	27 000	8,0	2,6	56,7	3,5
	Totalt	1 738 200	29 600	7,1	2,3	51,3	3,2
Offentlig sektor	Män	296 000	30 300	6,0	2,0	51,1	3,2
	Kvinnor	873 300	25 900	6,6	2,1	55,4	3,4
	Totalt	1 168 700	27 000	6,4	2,1	53,9	3,4
Statlig sektor	Män	95 300	33 800	5,6	1,8	53,5	3,4
	Kvinnor	104 400	30 800	8,2	2,6	64,8	3,9
	Totalt	199 500	32 200	6,8	2,2	57,7	3,6
Kommunal sektor	Män	154 500	26 100	6,0	2,0	49,2	3,1
	Kvinnor	590 300	24 200	5,9	1,9	52,8	3,3
	Totalt	744 800	24 600	5,9	1,9	51,9	3,3
Landstingskommunal sektor	Män	46 200	37 400	6,8	2,2	51,4	3,2
	Kvinnor	178 600	28 700	7,4	2,4	57,0	3,5
	Totalt	224 400	30 500	7,2	2,3	55,7	3,5

.. Uppgift ej tillgänglig eller för osäker för att redovisas

* Osäker skattning på grund, bortfall, mätfel, rotation i urvalet eller försenad lönerrevision

Rapporter i serien

1. Sverige behöver ett bättre banksystem, ISBN 978-91-566-2967-9
2. Löner och löneutveckling efter klass och kön, ISBN 978-91-566-2968-6

HUR STORA SKA löneskillnaden mellan tjänstemän och arbetare tillåtas bli? Inom industrin har lönegapet vuxit till runt 50 procent. Inte sedan 1930-talet har löneskillnaderna mellan arbetare och tjänstemän varit så stort. Vill och kan LO-förbunden tillsammans förhindra en utveckling där arbetarna halkar efter?

Slopandet av kvinnolönerna var startskottet för minskningen av löneskillnaden mellan män och kvinnor. Efter 1980 har dock löneutjämningen stagnerat runt 90 procent bland industriarbetare. De senaste 30 åren har nästan ingen utjämning ägt rum. För samtliga arbetare motsvarar kvinnors lön 88 procent av männens lön. Kan LO-förbunden med förnyad kraft enas om en gemensam framtida långsiktig lönepolitisk målsättning avseende löneskillnaderna?

Detta är den första lönepolitiska rapporten inom projektet full sysselsättning och solidarisk lönepolitik (projektet). Rapporten blickar både framåt och bakåt i tiden och aktualiserar viktiga identitetsfrågor för fackföreningsrörelsen samt ger en god överblick av lönestrukturernas utveckling i Sverige under de senaste 100 åren. Rapporten riktar sig primärt mot LOs medlemsförbund och dess företrädare.

Maj 2014

ISBN 978-91-566-2968-6

www.lo.se